

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

SOU
1956:42 A

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1956:42

Ecklesiastikdepartementet

STATEN OCH DE POLITISKA UNGDOMSORGANISATIONERNA

BETÄNKANDE AVGIVET AV
1955 ÅRS UNGDOMSUTREDNING

Stockholm 1956

Statens offentliga utredningar 1956

Kronologisk förteckning

---

1. Aldringsvård. Idun. 344 s. S.
2. Fiskhandeln i Sverige. Idun. 194 s. Jo.
3. Restaurering av Uppsala domkyrka. Victor Pettersson. 170 s. E.
4. Statens stöd åt växtförädlingen m. m. Egnellska. 295 s. Jo.
5. Standardtariffer för detaljdistribution av elektrisk kraft. Hæggsröm. 96 s. K.
6. Statsägda aktiebolag i Sverige. Av R. Tersman. Idun. 110 s. H.
7. Städernas donationsjord. Kihlström. 86 s. I.
8. Förenklad statsbidragsgivning. Idun. 109 s. Fi.
9. Frågan om fortsatt samarbete mellan staten och TGO i LKAE Marcus. 48 s. Fi.
10. Investeringsverksamhet och sparande. Balansproblem på lång och kort sikt. Av L. Lindberger. Hæggsröm. 267 s. Fi.
11. Atomenergien Beckman. 117 s. H.
12. Bihang till kyrkohandboken. Idun. 100 s. E.
13. Konstbildning i Sverige. Kihlström. 443 s., 24 s. pl. E.
14. Tulltaxa. 1. Allmänna synpunkter. Hæggsröm. 210 s. Fi.
15. Tulltaxa. 2. Detaljmotivering. Hæggsröm. 849 s. Fi.
16. Tulltaxa. 3. Taxan. Hæggsröm. 179 s. Fi.
17. Fiskeområde. Idun. 106 s. Jo.
18. Seminarieorganisationen. 1. Idun. 237 s. E.
19. Kommunalförbund och indelningsändringar. Idun. 228 s. I.
20. Utredningen om kortare arbetstid. Kihlström. 277 s. S.
21. Utredningen om kortare arbetstid. Bilagor. Kihlström. 236 s. S.
22. Alternativt a'tonsångsritual. Idun. 85 s. E.
23. Vissa ändringar i nöjesbeskattningen m. m. Beckman. 239 s. Fi.
24. Statsägda företag i utlandet. Idun. 351 s. Fi.
25. Upphovsmanrätt till litterära och konstnärliga verk. Idun. 613 s. Ju.
26. Byggnadsmimen. Victor Pettersson. 156 s. Ju.
27. Betänkande ned förslag till sjukhuslag m. m. Kihlström. 227 s. I.
28. Rådhusrätts sammansättning i brottmål. Norstedt. 54 s. Ju.
29. Lag om rätt att utöva läkekonsten. Beckman. 192 s. I.
30. Prästvals lag. Kihlström. 204 s. E.
31. Remissyttröfnten. Kihlström. 400 s. S.
32. Hemmen och samhällsplaneringen. Beckman. 210 s. S.
33. Skogsindustrins utbyggnad. Idun. 235 s. H.
34. Kliniska utbildningsplatser för blivande läkare. Idun. 173 s. E.
35. Upplysningsverksamhet vid folkomröstningar. Kihlström. 141 s. 6 s. pl. Ju.
36. Skogsbrukets arbetsmarknad. Idun. 292 s. S.
37. Alkoholblodpövet. Idun. 110 s. I.
38. Strålskydd. Kihlström. 348 s., 1 s. pl. I.
39. Offentliga byggnader. Översikt och byggnadsbehov. Idun. 267 s. K.
40. Riktlinjer för bostadspolitiken. Idun. 175 s. S.
41. Nya kommunala ortsavdrag. Idun. 247 s. Fi.
42. Staten och de politiska ungdomsorganisationerna. Kihlström. 102 s. E.

Anm. Om särskild tryckort en angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1956: 42

Ecklesiastikdepartementet

STATEN OCH DE POLITISKA
UNGDOMSORGANISATIONERNA

*Betänkande rörande stöd
åt de politiska ungdomsorganisationernas
ungdomsfostrande verksamhet*

AVGIVET AV
1955 ÅRS UNGDOMSUTREDNING

EMIL KIHLSSTRÖMS TRYCKERI AKTIEBOLAG
STOCKHOLM 1956

STATEN OCH DE POLITISKA
FÖRHÅLLNINGARNA

1872-1873

1872-1873

1872-1873

Innehåll

<i>Skrivelse till chefen för ecklesiastikdepartementet . . . . .</i>	5
<i>Utredningsuppdraget . . . . .</i>	7
<i>Inledning . . . . .</i>	9

Första kapitlet

<i>Omfattningen och karaktären av de politiska ungdomsorganisationernas ungdomsfostrande verksamhet . . . . .</i>	12
<i>Ungdomsfostrande verksamhet . . . . .</i>	13
<i>Ungdomsledarutbildning . . . . .</i>	18

Andra kapitlet

<i>Samhällets nuvarande stöd — i annan ordning än ungdomskungörelsens — åt olika former av ungdomens föreningsverksamhet . . . . .</i>	20
<i>Statsbidrag till studiecirkelverksamhet . . . . .</i>	20
<i>Statens stöd till klubbverksamhet inom jordbruket och skogsbruket . . . . .</i>	21
<i>Stöd från kommunerna . . . . .</i>	23
<i>Statens stöd till ungdomsidrott . . . . .</i>	28
<i>Stöd från vissa fonder . . . . .</i>	30

Tredje kapitlet

<i>Ungdomskungörelsen . . . . .</i>	32
<i>Författningsbestämmelser . . . . .</i>	32
<i>Skolöverstyrelsens tillämpningsföreskrifter m. m. . . . .</i>	34
<i>Erfarenheter av bidragsgivningen enligt ungdomskungörelsen . . . . .</i>	39

Fjärde kapitlet

<i>Principiella synpunkter på statligt stöd till politiska ungdomsorganisationer . . . . .</i>	41
<i>Tidigare behandling av frågan . . . . .</i>	41
<i>Samhället och de politiska ungdomsorganisationerna i vissa främmande länder . . . . .</i>	48
<i>Utredningen . . . . .</i>	50

Femte kapitlet

<i>Utredningens förslag . . . . .</i>	54
<i>Fritidsgruppverksamhet . . . . .</i>	54
<i>Instruktörsverksamhet . . . . .</i>	58
<i>Ungdomsledarutbildning . . . . .</i>	61
<i>Statens ungdomsnämnd . . . . .</i>	64
<i>Övriga frågor . . . . .</i>	67
<i>Sammanfattning av utredningens förslag . . . . .</i>	69

Bilagor

1. Erfarenheterna av bidragsgivningen enligt ungdomskungörelsen av Lars Gråby	71
2. Samhället och de politiska ungdomsorganisationerna i vissa främmande länder av Thore Petersson	82
3. Utkast till ändring i kungörelsen den 30 juni 1954 (nr 575) angående statsbidrag till ungdomens förenings- och fritidsverksamhet	99
4. Utkast till instruktion för statens ungdomsnämnd	101
Utkast till ändrad lydelse av 12 § 9 mom. instruktionen den 3 oktober 1952 (nr 661) för skolöverstyrelsen	102

*Till Herr Statsrådet och Chefen för
Kungl. Ecklesiastikdepartementet*

Den 28 januari 1955 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla högst sex sakkunniga för att verkställa utredning om statligt stöd åt den ungdomsvårdande verksamhet, som bedrivs av politiska ungdomsorganisationer.

Med stöd av detta bemyndigande tillkallade departementschefen samma dag såsom utredningsmän undervisningsrådet *Ragnar Lund*, lantmästaren *Birger Isacson*, förbundsordföranden *Bengt Johnson*, landstingsmannen *Thorsten Larsson*, kanslichefen i statens sakrevision *K. A. Lindbergson* och förbundsordföranden *Bertil Löfberg*. Åt Lund uppdrogs att leda utredningens arbete.

Såsom expert hos utredningen tillkallades den 4 juli 1955 ungdomskonulenten hos skolöverstyrelsen *Lars Gråby*.

Till sekreterare förordnades den 7 mars 1955 politices magistern *Thore Petersson*. Den 17 september 1956 förordnades till biträdande sekreterare förste byråsekreteraren i skolöverstyrelsen *Lars Ekströmer*.

Utredningen, som antagit namnet 1955 års ungdomsutredning, har hållit sammanlagt 24 sammanträden, varav ett, omfattande tre dagar, i Rättvik. Samråd har ägt rum med representanter för de studieförbund, till vilka politiska ungdomsorganisationer har anknytning. I februari 1956 företog utredningen en resa till Finland för att få del av erfarenheter som där vunnits på området, varjämte sekreteraren studerat hithörande förhållanden i Norge och Västtyskland.

Sedan uppdraget nu slutförts får utredningen vördsamt överlämna betänkande rörande stöd åt de politiska ungdomsorganisationernas ungdomsfostrande verksamhet: Staten och de politiska ungdomsorganisationerna.

Stockholm den 25 oktober 1956.

Ragnar Lund

Birger Isacson

Bengt Johnson

Thorsten Larsson

K. A. Lindbergson

Bertil Löfberg

/Thore Petersson

Utredningsuppdraget

Utredningens direktiv framgår av chefens för ecklesiastikdepartementet anförande till statsrådsprotokollet den 28 januari 1955.

Ett betydelsefullt led i strävandena att förbättra samhällets ungdomsvård utgör det statliga stödet åt ungdomens föreningsliv och fritidsverksamhet, som 1954 års riksdag med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 156 beslutade om samtidigt med att ställning togs till den framtida nykterhetspolitiken. Det statliga stödet avser utbildning av ungdomsledare, ungdomsorganisationernas instruktionsverksamhet, upplåtelse och utrustning av lokaler, ungdomsidrotten samt främjande av fritidsverksamhet bland ungdom genom anordnande av s. k. fritidsgrupper. Vad de fyra förstnämnda områdena beträffar utgår statsunderstödet till riksomfattande ungdomsorganisationer. I fråga om fritidsgrupperna skall de auktoriserade studieförbunden eller kommun stå som huvudman för verksamheten. Närmare bestämmelser om nu avsett statsunderstöd har meddelats bland annat i kungörelsen den 30 juni 1954 (nr 575) angående statsunderstöd till ungdomens förenings- och fritidsverksamhet.

I överensstämmelse med ett i propositionen gjort och av riksdagen godtaget uttalande har i kungörelsen föreskrivits, att bidrag enligt kungörelsen icke må utgå till politiska organisationer. Beträffande ifrågavarande undantag för de politiska organisationerna må anföras följande.

Vid sin hemställan om bemyndigande att tillkalla den utredning angående stöd åt nykterhetsorganisationer och ungdomsvårdande sammanslutningar, vars betänkande kom att ligga till grund för proposition 1954:156 och därmed för riksdagens beslut om här avsett statsunderstöd till ungdomens förenings- och fritidsverksamhet, anförde chefen för finansdepartementet (protokollet över finansärenden den 22 maj 1953) bland annat, att de politiska ungdomsorganisationerna visserligen utförde ett erkännansvärt ungdomsvårdande arbete men att deras huvudsyfte vore att driva politisk verksamhet. Statsstöd till de politiska ungdomsorganisationerna syntes med hänsyn härtill vara förenat med särskilda problem. Med tanke på den skyndsamhet varmed ifrågavarande utredning borde bedrivas, syntes det därför mindre lämpligt att i uppdraget inbegripa denna fråga.

Vid min anmälan av nyssnämnda utredningsbetänkande och däröver avgivna remissyttranden (prop. 1954:156) berörde jag frågan om de politiska ungdomsorganisationernas ställning i ungdomsarbetet och framhöll bland annat, att en förutsättningslös utredning av frågan om statligt stöd till dessa sammanslutningars ungdomsvårdande verksamhet borde komma till stånd. I anslutning härtill meddelade jag min avsikt att hos Kungl. Maj:t hemställa om bemyndigande att tillkalla särskilda sakkunniga i detta syfte. Riksdagen har för sin del ställt sig positiv till tanken på en dylik utredning. Jag torde därför nu få återkomma till detta ärende.

De politiska ungdomsförbunden spelar en viktig roll inom ungdomsvården. Deras

insatser för medborgarfostran och upplysning i samhälleliga frågor måste i ett fritt och demokratiskt samhälle tillmätas en mycket väsentlig betydelse. Betänkligheter kan emellertid anföras mot att med statsmedel stödja deras propagerande för ett visst politiskt parti. Däremot bör de ha samma rätt som andra ungdomsorganisationer att erhålla statligt stöd för det betydelsefulla arbete de bedriver exempelvis inom studieverksamhetens och fritidssysselsättningsområden. Även om detta arbete kan sägas vara ägnat att indirekt stödja dessa sammanslutningars politiska verksamhet, talar starka rättviseskäl för att de icke av denna orsak förmenas ett stöd av den typ, som tillerkänts andra ungdomsorganisationer. Den centrala uppgiften för den tillämnade utredningen bör därför vara att söka utröna, hur samhället skall kunna genom ekonomiskt stöd främja den ungdomsvårdande verksamhet, som bedrivs av de politiska ungdomsorganisationerna, utan att därvid rent partipolitiska syften tillgodoses, samt vilka medel som kan stå till buds för att garantera att därvid endast de ändamål tillgodoses som innefattas i propositionen 156/1954 om stöd till ungdomens förenings- och fritidsverksamhet.

Vid ifrågavarande utredning bör de nu gällande grunderna för statsunderstöd till andra sammanslutningar än de politiska beaktas av utredningen och — om möjlighet till stöd jämväl åt de politiska organisationernas ungdomsvårdande verksamhet befinnes föreligga — de hittills utstakade bidragsvägarnas användbarhet i fråga om dessa sammanslutningar undersökas.

Under angivna förutsättningar synes mig frågan om bidrag till kurser, avsedda för undervisning i ungdomssociala och därmed närbesläktade ämnen av allmän betydelse för ungdomsarbetet, förtjäna särskild uppmärksamhet. En annan form av stöd, som bör övervägas, är bidrag till instruktörsverksamhet. Härvid synes böra undersökas, om bidrag för instruktörsverksamhet lämpligen kan utgå till de riksförbund för studiecirkelverksamhet, till vilka respektive politiska ungdomsorganisationer är anslutna. Vidare bör prövas huruvida statsbidrag bör kunna utgå till verksamhet i fritidsgrupper, som anordnas av politiska sammanslutningar, samt, därest bidrag finnes böra utgå, om och i vad mån därvid modifikationer bör göras i gällande statsbidragsvillkor.

Nu berörda utredningsarbete bör anförtros en kommitté om högst sex ledamöter. Kommittén bör såvitt möjligt tillgodogöra sig erfarenheten från de i sammanhanget aktuella samhälleliga stödåtgärder, som förekommer i vissa andra länder.

Inledning

De i nuvarande riksdag representerade politiska partierna, d. v. s. folkpartiet, högerpartiet, landsbygdspartiet bondeförbundet, socialdemokratiska arbetarepartiet och Sveriges kommunistiska parti, är samtliga uppbyggda dels som medlemsorganisationer och dels som partier och grupper i riksdagen.

Vid sidan av men i nära anslutning till de egentliga politiska medlemsorganisationerna har uppstått andra sammanslutningar av politisk karaktär med huvuduppgift att ge sina medlemmar politisk fostran och att påverka allmänheten till politiskt ställningstagande. Till denna kategori hör de politiska ungdomsorganisationerna, vilka för närvarande är fem: Folkpartiets ungdomsförbund (FPU), Högerens ungdomsförbund (HUF), Svenska landsbygdens ungdomsförbund (SLU), Sveriges kommunistiska ungdomsförbund (SKU) samt Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund (SSU). Dessutom förekommer särskilda politiska studentorganisationer, vilka på universitets- och högskoleorterna bedriver politisk verksamhet bland den studerande ungdomen: SLU:s studentförbund, Sveriges konservativa studentförbund, Sveriges liberala studentförbund samt Sveriges socialdemokratiska studentförbund.

De politiska ungdomssammanslutningarna bedriver politisk kurs- och studieverksamhet, utger skrifter med politiskt innehåll, deltar i partiernas propagandaarbete före allmänna val, gör framställningar till statliga och kommunala myndigheter särskilt i ungdomspolitiska frågor, utger tidningar och tidskrifter, anordnar offentliga och interna diskussionsmöten i dagspolitiska och ideologiska frågor och söker även göra sitt inflytande gällande inom respektive partier. Vid sidan av denna politiskt inriktade verksamhet bedriver emellertid organisationerna ungdomsvårdande eller, som utredningen betecknar den, *ungdomsfostrande* verksamhet. Denna får sitt uttryck i klubbafnär, lägerverksamhet, idrotts- och yrkestävlingar, hobbyverksamhet, amatörteater, nykterhetsarbete, resor m. m., d. v. s. verksamhet, vars uppgift är att göra föreningen till en positiv fritidsmiljö för medlemmarna.

Det har såväl i vårt land som i andra demokratiska stater ansetts oriktigt, att politiska organisationer uppbär statligt stöd för sin politiska verksamhet, och någon mera ingående prövning av möjligheten att avgränsa den

politiska verksamheten från den övriga och därvid skapa garantier för att eventuella statsbidrag till politiska ungdomsorganisationer endast komme deras ungdomsfostrande verksamhet till del, har icke tidigare förekommit i vårt land. I den mån ungdomsvårdskommittén diskuterade de politiska ungdomsorganisationernas ställning i ett statsbidragssystem för ungdomsverksamhet, skedde det visserligen utifrån synpunkten, att statsmedel icke skulle få användas för politisk propaganda, men i kommitténs betänkande II: »Stöd åt ungdomens föreningsliv» (SOU 1944:31) gjordes ingen närmare avgränsning av den politiska propagandaverksamheten gentemot annan verksamhet.

Ej heller i uppdraget för den ovan i direktiven omnämnda år 1953 tillkallade utredningen angående stöd åt nykterhetsvårdande och ungdomsvårdande sammanslutningar — 1953 års utredning — inbegreps frågan om de politiska ungdomsorganisationernas ställning i ett statsbidragssystem.

Denna uppgift åvilar 1955 års ungdomsutredning, när den fått i uppdrag att undersöka möjligheterna av att tilldela även de politiska ungdomsorganisationerna statsbidrag. Såsom framhållits bedrivs arbetet i dessa organisationer efter två olika linjer — en politisk och en ungdomsfostrande — och bidrag har förutsatts kunna komma ifråga endast till den sistnämnda.

För att pröva frågan om möjligheten av en gränsdragning mellan politisk och ungdomsfostrande verksamhet har utredningen utfört en undersökning av den sistnämnda verksamhetens art och omfattning i de politiska ungdomsorganisationerna. Denna redovisas i första kapitlet. Efter denna undersökning samt efter studium av redan existerande statliga och kommunala stödformer för sådant föreningsarbete, som till sin art är näraliggande eller jämförbart med de politiska ungdomsorganisationernas hithörande verksamhet (andra och tredje kapitlet), övergår utredningen till att dels från principiella synpunkter i fjärde kapitlet och dels från praktiska i femte kapitlet diskutera möjligheten av ett stöd till de politiska ungdomsorganisationerna. Utredningen har vid detta arbete även utnyttjat utländska erfarenheter, främst från Finland, Norge och Västtyskland, redovisade i särskild bilaga till detta betänkande (Bilaga 2).

Vid uppdragets fullgörande har utredningen i likhet med 1953 års utredning ansett det erforderligt avgränsa den enligt kungörelsen 1947:508 angående statsbidrag till det fria och frivilliga folkbildningsarbetet (folkbildningskungörelsen) statsunderstödda studiecirkelverksamheten från den fritidsverksamhet, vilken sedermera såsom fritidsgruppverksamhet erhållit stöd enligt kungörelsen 1954:575 (här benämnd ungdomskungörelsen). Enligt folkbildningskungörelsen utgår såsom närmare framgår av redogörelse i andra kapitlet, stöd till ungdomscirklar. Dessa rekryteras i stor utsträckning inom de politiska ungdomsorganisationerna och verksamheten försiggår i former likartade med de enligt ungdomskungörelsen understödda fritids-

grupperna. Utredningen vill emellertid understryka, att stödformen ungdomscirklar icke är föremål för utredningens prövning.

Här upptages ej heller frågan om möjligheten av att låta de av 1954 års riksdag beslutade utrustningsbidragen till ungdomslokaler — jfr kungörelsen 1954:615 om statsbidrag till utrustning m. m. av vissa föreningslokaler — komma även politiska ungdomsorganisationer till godo. Utredningen vill erinra om, att såväl bostadskollektiva kommittén som den inom socialdepartementet tillkallade sakkunnige för utredning om vissa frågor rörande bidrag och lån för anordnande av allmänna samlingslokaler behandlat frågan om utrustningsbidragen och senare i avgivna betänkanden redovisat utredningsresultaten (Samlingslokaler, Bostadskollektiva kommitténs betänkande IV SOU 1955:28 och Statsstöd för samlingslokaler. Betänkande avgivet av en inom socialdepartementet tillkallad utredningsman SOU 1955:39). Statsmakterna har ännu ej tagit ställning till vad sålunda föreslagits.

Då frågan alltså är föremål för övervägande i andra sammanhang har utredningen ej ansett sig böra göra något uttalande i ämnet.

FÖRSTA KAPITLET

Omfattningen och karaktären av de politiska ungdomsorganisationernas ungdomsfostrande verksamhet

För att få en bild av den ungdomsfostrande verksamhetens karaktär och omfattning inom de politiska ungdomsorganisationerna har utredningen genom rundfråga hänvänt sig till de förutnämnda organisationerna Folkpartiets ungdomsförbund, Högerens ungdomsförbund, Svenska landsbygdens ungdomsförbund, Sveriges kommunistiska ungdomsförbund och Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund samt SLU:s studentförbund, Sveriges konservativa studentförbund, Sveriges liberala studentförbund och Sveriges socialdemokratiska studentförbund.

Av dessa organisationer har Sveriges kommunistiska ungdomsförbund i skrivelse till utredningen den 5 maj 1955 meddelat att »Vår organisation kan enligt de direktiv som gäller för utredningen icke ifrågakomma för anslagstilldelning, varför vi endast vill meddela, att vi trots detta ställer oss positiva till utredningens syfte.» Förbundet har lämnat utredningens frågeformulär obesvarat.

Studentförbundens svar visar, att dessa organisationers verksamhet främst är av politisk art. I den mån allmänt ungdomsfostrande arbete förekommer har det samma uppläggning som inom de politiska ungdomsförbunden.

Här redovisas sålunda endast undersökningens resultat med avseende på verksamheten inom de politiska ungdomsförbunden FPU, HUF, SLU och SSU. Till ledning för bedömandet av deras förhållanden lämnar utredningen en tablå över organisationernas fördelning i distrikt och lokalavdelningar samt medlemsantal enligt förhållandena den 31 december 1955. Övriga uppgifter i detta avsnitt hänför sig till årsskiftet 1954/1955, där ej i något fall organisatoriska förändringar efter denna tid föranlett särskild komplettering.

Organisation	bildad år	antal distr.-org.	antal lokalavd.	medlemsantal	antal medlemmar under 25 år ¹
FPU	1934	27	300	12 500	6 000
HUF	1934	28	530	35 000	20 000
SLU	1919	27	1 452	99 000	63 000
SSU	1917	27	1 676	77 000	55 000

¹ i samtliga organisationer är minimiåldern för medlemskap 15 år.

Den verksamhet hos de politiska ungdomsorganisationerna, som kan be-tecknas i egentlig mening ungdomsfostrande, behandlar utredningen i när-mast följande avsnitt av detta kapitel för att därefter redogöra för organi-sationernas ungdomsledarutbildning.

Ungdomsfostrande verksamhet

Det torde vara ändamålsenligt att indela de politiska ungdomsorganisa-tionernas ungdomsfostrande verksamhet på följande sätt och att avhandla varje verksamhetsgren särskilt:

- fritidsgruppsverksamhet
- verksamhet för ungdomar med specialintressen
- verksamhet för vissa åldersgrupper
- program- och nöjesverksamhet
- praktisk tävlings- och kursverksamhet
- rese- och lägerverksamhet
- idrott
- nykterhetsarbete
- publiceringsverksamhet

Med *fritidsgruppsverksamhet* avser utredningen i det följande sådan gruppverksamhet, som enligt ungdomskungörelsens bestämning utföres av »kamratkrets, vilken samlas för att bedriva planlagd fritidsverksamhet».

Fritidsgruppsverksamhet utan statsbidrag förekommer redan i viss om-fattning inom de politiska ungdomsorganisationerna. FPU uppger, att fri-tidsgrupper tenderar att bli allt vanligare inom förbundet men att förbun-det ännu icke för någon statistik över dem. HUF har icke redovisat någon verksamhet av detta slag. SLU har bl. a. omkring 125 slöjd- och syklubbar, och liknande gruppverksamhet omtalas nedan under rubriken program- och nöjesverksamhet. Inom SSU deltog enligt uppgift under verksamhetsåret 1952—53 omkring 7 400 medlemmar i fritidsgrupper och år 1953—54 om-kring 7 800. Vissa av dessa grupper torde dock snarare böra bedömas som ungdomscirklar i folkbildningskungörelsens mening, exempelvis där grupp-arbetet består i studium av främmande språk. I stort sett svarar emellertid grupperna mot ungdomskungörelsens definition på fritidsgrupp.

Samtliga politiska ungdomsförbund har, om än i olika former, med sina arbetsprogram införlivat *verksamhetsgrenar, som avser att tillvarata och utveckla vissa specialintressen hos de unga*. Främst synes det därvid vara fråga om sådana aktiviteter, som syftar till att öka förståelsen för en yrkes-skicklighet eller till att uppmuntra ett konstnärligt eller mekaniskt intresse. I de flesta fall bedrivs dessa ej vid regelbundna sammanträden, utan genom mera sporadiskt förekommande anordningar med stor anslutning av del-

tagare vid varje särskilt tillfälle. Stundom, exempelvis vid de nedan omnämnda jazzkurserna, använder man även här fritidsgruppens arbetssätt.

Till aktiviteter av denna typ hör de praktiska tävlingar som både HUF och SLU arrangerar för att stimulera de ungas yrkesintresse främst inom jordbruket och lanthushållningen i övrigt; denna verksamhet redovisas på grund av sin omfattning som en särskild gren av den ungdomsfostrande verksamheten.

En annan sådan verksamhet, inriktad på ungdomens intresse för jazzmusik, anordnas av SSU och FPU. Man har i ämnet låtit utarbeta studiehäften, vilka studeras i grupp i anslutning till avlyssnande av grammofoninspelningar.

SSU har sökt stimulera de ungas motorintresse genom att i samarbete med en cykelfabrik och ett försäkringsbolag arrangera en s. k. MC-parad, en kursform på bred basis för motorintresserad ungdom. Aktionen, som anordnades år 1954 och sedermera följts av liknande arrangemang i distriktet, avsåg att genom diskussioner och eljest teoretiskt och praktiskt ge unga motorcyklister ökad kännedom om motorskötsel och trafikproblem. Som instruktörer medverkade kända motorcyklister, och representanter för kommun, polis och barnavårdsnämnd var inbjudna. MC-paraden besökte ett tjugotal större städer och stannade en vecka på varje plats. Den fick enligt beräkning kontakt med 10 000 ungdomar, av vilka närmare ett tusental genomgick den motorcykelskola, som SSU startade för ändamålet. Endast en tiondel av de ungdomar som arrangemanget fick kontakt med var medlemmar i förbundet, resten torde utgjort föreningslös ungdom.

I regel skiljer man i de politiska ungdomsorganisationernas fritidsverksamhet icke på olika åldersgrupper utan söker i de flesta verksamhetsgrenar aktivera ungdom av alla i organisationen representerade åldrar. I två organisationer, nämligen FPU och HUF, förekommer emellertid *verksamhet, som är avpassad för vissa åldrar* eller för vissa grupper av yngre ungdomar. I FPU finnes sålunda både vad som där benämnes ungdomscirklar och skolungdomsföreningar. Verksamheten i de förra är öppen även för ungdomar, som icke är medlemmar i FPU, medan deltagarna i skolungdomsföreningarnas verksamhet räknas som anslutna till ungdomsförbundet. Med anknytning till FPU verkar en särorganisation för ungdomar i åldern 14—19 år, »Ungdomens forum», som år 1954 startade med klubbar på 8 olika platser, organiserade och instruerade av FPU:s studieledning. I klubbarna lämnas informationer i samhällsfrågor, exempelvis om yrkesutbildning, nykterhetsarbete, kommunal administration — varvid kommunala förtroendemän ofta medverkat — varjämte i fritidsgruppens form varjehanda ämnen studeras. Ungdomens forum har 1956 underställts Liberala studieförbundet, som utser dess ledning efter samråd med FPU. FPU bestrider kostnaderna för verksamheten.

HUF har en skolungdomsrörelse, där den övre åldersgränsen sammanfaller med medlemmarnas ålder vid gymnasietidens slut.

SLU liksom SSU har ingen verksamhet, som begränsar sig endast till vissa av de i organisationerna förekommande åldersgrupperna. I samverkan med SLU arbetar dock en särskild juniororganisation, Vi Unga, vilken bildades år 1953 som en särskild sektion av Svenska landsbygdens studieförbund men som senare förändrats till en självständig organisation. Dess arbete kommer att redovisas i samband med redogörelse för klubbverksamheten på jordbrukets område i tredje kapitlet.

Program- och nöjesverksamhet. Föreningsmötet utgör självfallet en viktig faktor i de politiska ungdomsorganisationernas lokala aktivitet. Utöver föreningsangelägenheter och i regel ett program, som meddelar aktuella politiska informationer eller har formen av en debatt kring ideologiska och aktuella politiska spörsmål, förekommer vid föreningsmötena amatörteater, musik, sång, lekar eller andra inslag av fritidsverksamhetskaraktär. Inom förbunden har för att höja kvaliteten i underhållningsprogrammen, som utföres mest av föreningarnas egna medlemmar, ordnats kursverksamhet för utbildning av programledare.

Det ligger i sakens natur att mötesprogram förberedes i grupper: sångköror, folkdanslag, amatörteaterlag, musikkapell m. m. Till stöd för programkrafterna inom föreningarna har riksorganisationerna låtit utarbeta särskilda handledningar, handböcker, teaterpjäser, sånghäften m. m., och för att ytterligare stimulera verksamheten anordnas programtävlingar mellan avdelningar, kretsar och distrikt.

Verksamheten ledes inom riksorganisationerna i regel av särskilda kommittéer eller nämnder med hel- eller deltidsanställda instruktörer som verkställande ledamöter. Ibland delas instruktörernas arbetstid mellan program- och tävlingsverksamhet.

Praktisk tävlings- och kursverksamhet. HUF och SLU bedriver som nämnts tävlingsverksamhet, främst inom olika praktiska yrkesgrenar såsom jordbruk, skogsbruk, fiske, lanthushåll, varukännedom, men också inom andra områden, exempelvis kunskapstävlingar i samhällslära, protokollsföring etc. Avsikten med tävlingarna är att stimulera ungdomarna till att öka sina yrkeskunskaper och de kombineras ofta med praktisk kursverksamhet. Tävlingar och kurser genomföres antingen i lokalföreningar, kretsar, distrikt eller förbund och dessa organisatoriska enheter har för ändamålet särskilt valda nämnder med tävlingsledare som verkställande ledamöter. Inom båda förbunden finnes heltidsanställda förbundstävlingaledare. Omfattningen av förbundens praktiska kurs- och tävlingsverksamhet är betydande.

HUF har sålunda hållit skogliga tävlingar och tävlingar i traktorkörning,

exteriörbedömning av husdjur, körning med häst, rotfruktsgallring, naturkännedom, vidare fototävlingar, skrivmaskinstävlingar och bilorientering. Årligen anordnas en rikstävling i traktorplöjning, 1953 hölls i samarbete med ett antal tidningar en möbleringstävling och våren 1955 en rikstävling i föreningskunskap, som stod öppen även för icke medlemmar.

Inom HUF anordnades vart och ett av åren 1952 och 1953 omkring 550 tävlingar med varje år över 10 000 deltagare, vartill kommer en rikstävling i nutidsorientering, som både 1953 och 1954 samlade 4 000 deltagande.

I SLU:s praktiska tävlingsverksamhet förekommer arbetstävlingar: mjölkning, plöjning, rotfruktsgallring m. m., odlingstävlingar med olika växtslag, studietävlingar: protokollföring, referatskrivning, deklamation, rättskrivning, uppsatsskrivning, växtkännedom m. m., speciellt kvinnliga tävlingar och kurser: exempelvis konservering, bakning, och klädvård, kurser och försök såsom utfodringsförsök, gödslings- och sortförsök, hovbeslag, slöjd samt maskin- och redskapsvård, de senare delvis anordnade vid gårdar som upplåtits för ändamålet, vidare tävlingar och kurser för skärgårdsbor och fiskare i bindning av nät, skötsel av fiskredskap m. m. och slutligen utställningar av hemslöjd, skogsprodukter, maskiner, konserver och trädgårdsprodukter.

Också SLU anordnar årligen en eller flera rikstävlingar, avseende t. ex. sociala frågor (1951), ungdomen och föreningsrörelsen (1952), bokföring och deklaration (1953).

Sammanlagt anordnades av SLU år 1954 8 500 tävlingar, kurser och utställningar med över 90 000 deltagare.

Rese- och lägerverksamhet förekommer i större utsträckning endast inom SSU. Målsättningen för denna verksamhet är att medlemmar av förbundet skall få kontakt med ungdom i andra länder och därvid ej endast med ungdom, som tillhör socialdemokratiska organisationer. Internationella läger har förekommit åren 1948 samt 1950—1954 med sammanlagt 10 000 svenska ungdomar som deltagare. Under lägertiden framföres program med inslag från de olika länder, som är representerade. Idrott ingår i lägerlivet, liksom studiebesök på industrier och allmänna institutioner. Förbundet har dessutom ordnat utländska studieresor i mindre grupper om ett 30-tal deltagare, bl. a. till England och Tunisien. Enskilda distrikt ordnar också både resor och läger. Även HUF har i viss omfattning lägerverksamhet.

Idrott. FPU liksom HUF bedriver i någon utsträckning idrotts- och därmed sammanhängande tävlingsverksamhet. Bland annat förekommer fältskytte och andra skyttetävlingar (HUF), vidare orienterings- och skidtävlingar. SLU har i 120 avdelningar en kontinuerlig idrottsverksamhet. Dessutom förekommer mera sporadiskt tävlingar i vissa grenar — företrädesvis skidlöpning och orienteringslöpning — inom avdelningar, kretsar, distrikt

och förbund. Antalet deltagare i förbundets idrottsverksamhet uppskattas till 10 000 årligen. SSU anordnar årligen mästerskapstävlingar i orientering och skidåkning för idrottsmän från hela landet. Liknande tävlingar anordnas i distriktens regi.

Samtliga politiska ungdomsförbund bedriver någon form av aktivt *nykterhetsarbete*.

FPU har sålunda anordnat en konferens kring ämnet »Alkoholen och samhället» samt konferenser om »Ungdomsvården» och »Övervakarfrågor». Årligen hålles c:a 15 distriktskonferenser i ungdomsfostrande frågor, där även alkoholfrågan behandlas. En broschyr, »Alkoholen och samhället» utgavs 1953.

I ledareutbildningen inom HUF ingår upplysning om nykterhetsfrågor. Förbundet är anslutet till Föreningen Fruktdrycker, vars strävanden förbundet understöder genom propaganda och information vid konferenser inom förbundet.

Genom beslut av 1954 års riksdag beviljades anslag till ett ökat antal nykterhetsinstruktörer. Av dem har två, vilkas uppgift är att tjänstgöra utanför den egentliga nykterhetsrörelsen, anställts av centralförbundet för nykterhetsundervisning. Den ene arbetar för närvarande inom SLU och den andre inom SSU. Arbetet bedrivs efter något olika linjer inom de båda organisationerna. Inom SLU samlar instruktören kretsvis främst avdelningarnas funktionärer till diskussionsmöten i nykterhetsfrågan. Dessutom medverkar instruktören i mån av tid vid avdelningssammanskomster, distriktsmöten och centrala funktionärskurser. I SSU bedrivs nykterhetsarbetet främst genom omfattande mötesverksamhet, vari ingår visning av film, uppträdande av någon artist och en talare, som informerar om alkoholfrågan. I båda organisationerna förekommer affischpropaganda, utdelning av broschyrer samt anordnande av nykterhetsmöten, där även andra ungdomar än medlemmar är närvarande.

Det ligger i sakens natur att en stor del av de *skrifter* — böcker, broschyrer m. m. — som ungdomsförbunden ger ut, har politiskt innehåll och avser att stärka förbundet och partiets positioner i politiskt avseende. Samtliga ungdomsförbund utger även skrifter med särskild inriktning på den ungdomsfostrande verksamheten. Vissa förbund utger t. o. m. flera sådana skrifter än politiska.

FPU har låtit utge följande skrifter med ungdomsfostrande innehåll: den nyssnämnda »Alkoholen och samhället», »Tio ungdomsvårdsfall» (båda skrifterna ingår i en serie »Vi debatterar») »Ungdomens och de vuxnas samhälle» (liberalt program i ungdomssociala frågor).

Bland HUF:s skrifter av hithörande slag märkes en programledarebroshyr, »Nytta och nöje».

SLU utger fyra gånger pr år en tidning, »Programråd», som innehåller anvisningar för anordnande av mötesprogram, m. m. Vidare utger förbundet teaterpjäser, handböcker för program och tävlingar m. m.

SSU har förutom ovan omnämnda studiehäften utgivit »Samhället och ungdomsbrottsligheten» (protokoll från konferens den 1 februari 1953 i Medborgarhuset), »Protokoll från konferens i uppfostringsfrågor» i sept. 1953, »En skola, som lär för livet» (föredrag och diskussioner vid en år 1954 hållen konferens angående yrkesskolan), »Kvällar på bara skoj» med uppslag till mötesprogram m. m.

Samtliga ungdomsförbund har dessutom egna förbundetidningar som på olika sätt söker utveckla det ungdomsfostrande arbetet inom organisationen.

Ungdomsledarutbildning

De politiska ungdomsorganisationernas i det föregående beskrivna ungdomsfostrande verksamhet ställer stora krav på tillgången av ungdomsledare. Förbunden har därför en kontinuerlig kursverksamhet med utbildning av ledare både för politisk och ungdomsfostrande verksamhet. Deltagarna i dylika ungdomsledarkurser är ungdomar, som i lokalföreningar, kretsar eller distrikt uppmärksammas för sitt intresse för någon eller några av organisationernas arbetsuppgifter och som har goda förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen jämte förmåga att omsätta de sålunda förvärvade kunskaperna i praktiskt handlande bland sina kamrater.

FPU anordnar årligen två centrala ungdomsledarkurser om vardera en vecka. Deltagarantalet brukar uppgå till 25—30. Kurserna avser i första hand skolning av yngre ledare för den lokala verksamheten. Liknande kurser genomförs också regionalt till ett antal av 8—10 per år, vardera omfattande 2 dagar. Dessutom ordnas i samarbete med Liberala studieförbundet kurser och konferenser i samhällsfrågor såväl centralt som distriktsvis. En veckokurs för distriktsfunktionärer med ungefär 20 deltagare hålles årligen. Den centrala kursverksamheten har i regel varit förlagd till Breviksgården (numera Breviks folkhögskola) på Lidingö.

HUF ordnar på Högerns medborgarskola i Gimo årligen åtta ungdomsledarkurser om i regel en veckas längd och med 25—30 deltagare pr kurs samt inom varje distrikt ett antal regionala veckoslutskurser. Därutöver förekommer i varierande omfattning lokal utbildning framför allt av föreningsfunktionärer. Merendels utgör den politiska skolningen det huvudsakliga syftet men vid samtliga kurser förekommer även föreläsningar, grupp- och diskussioner om föreningsledarens problem. Funktionärskurserna upptar praktiskt taget endast ledareutbildning.

SLU bedriver vid sin föreningsgård Mem kursverksamhet, som främst har politisk eller medborgerlig karaktär men delvis också syftar till att utbilda ledare för den ungdomsfostrande verksamheten. I vissa fall har kurserna

helt politiskt, i andra uteslutande ungdomsfostrande innehåll; det förekommer också utbildning i politiska och ungdomsfostrande ämnen i samma kurs. Av den sistnämnda typen märkes två tävlingsledarekurser och två programledarekurser årligen med vardera omkring 35 deltagare och av 10 dagars varaktighet, samt funktionärskurser till ett antal av sex per år, vardera omfattande en vecka. Även inom förbundets distrikt och kretsar förekommer kursverksamhet med både politiskt och ungdomsfostrande innehåll.

Vid SSU:s förbundsskola Bommersvik är verksamheten i stor utsträckning av ungdomsfostrande natur. Vid de s. k. klubbledarekurserna om en vecka förekommer förutom politiska spörsmål sådana ämnen som psykologi, internationella problem, alkoholproblem, sexualfrågor. Programledarekurser anordnas där, och skolans speciella förbundskurser upptar såväl politiska frågor som frågor av mera allmänt innehåll, exempelvis fritidsfrågor, konsten att tala och debattera, m. m.

Samtliga politiska ungdomsorganisationer utdelar stipendier till internationella kurser och konferenser och av andra organisationer — exempelvis Föreningens Norden — anordnade kurser. Vidare lämnar ungdomsförbunden stipendier för genomgående av studieförbundens kurser.

ANDRA KAPITLET

Samhällets nuvarande stöd — i annan ordning än ungdomskungörelsens — åt olika former av ungdomens föreningsverksamhet

Av de i vårt land förekommande formerna för understöd åt ungdomens förenings- och fritidsverksamhet är förutom bidragsgivningen enligt ungdomskungörelsen två bidragsformer av speciellt intresse för bedömningen av frågan om statsstöd till politiska ungdomsorganisationer, nämligen bidraget till studiecirkelverksamhet och stödet till klubbverksamhet på jordbrukets och skogsbrukets område. Dessa båda statliga stödformer kommer att behandlas i detta kapitel liksom de understöd som erhålles av kommuner eller kan utverkas från särskilda fonder samt stödet åt ungdomsidrotten, medan bidragsgivningen enligt ungdomskungörelsen på grund av dess principiella betydelse för utredningen kommer att redovisas i särskilt kapitel (tredje kapitlet).

Statsbidrag till studiecirkelverksamhet

Statens stöd till studiecirkelverksamhet regleras genom kungörelsen 1947: 508 (folkbildningskungörelsen). Enligt denna kungörelse utgår statsbidrag dels till studiecirkel anordnade av riksförbund för studiecirkelverksamhet, som godkänts av skolöverstyrelsen, och dels till fristående studiecirkel. Riksförbund kan även erhålla bidrag till organisations- och administrationskostnader.

Kungörelsen indelar de bidragsberättigade cirkelarna i tre typer, universitetscirkel, allmänna studiecirkel och ungdomscirkel, av vilka de båda sistnämnda är av intresse i förevarande sammanhang. I de allmänna cirkelarna behandlas enligt kungörelsen »elementära ämnen av grundläggande karaktär eller ämnen av allmänt bildande karaktär». Den undre åldersgränsen för dessa cirkel är 14 år, någon maximiålder är ej fixerad. En ungdomscirkel skall främst omfatta medlemmar i åldern 14—18 år och ämnesbehandlingen skall enligt kungörelsen ske »på ett för ungdomen särskilt tillrättalat sätt».

För budgetåret 1956/1957 har riksdagen till understöd åt studiecirkelverksamhet anslagit 5 350 000 kronor samt till studieförbundens organisations- och administrationskostnader 1 945 000 kronor.

Statens stöd till studiecirkelverksamhet har tillkommit för att stimulera frivilliga studier, vari både vuxna och ungdom deltagar. Till icke ringa del

har studiecirkelverksamheten uppkommit inom ungdomens egna föreningar och klubbar och har även senare i stor utsträckning rekryterats genom ungdomsföreningarnas försorg. Varje riksförbund för studiecirkelverksamhet, räknar en eller flera ungdomssammanslutningar som stödjande eller direkta medlemorganisationer. I detta avseende befinner sig de politiska ungdomsförbunden i samma situation som övriga ungdomsorganisationer. De är sålunda knutna till av skolöverstyrelsen godkända studieförbund, FPU till Liberala studieförbundet (LiS), HUF till Studieförbundet medborgarskolan (SFM). SLU till Svenska landsbygdens studieförbund (SLS) samt SSU till Arbetarnas bildningsförbund (ABF). De politiska ungdomsorganisationernas relationer till den studieverksamhet som ledes av studieförbunden är dock något varierande. Vissa av dem söker mera direkt följa och påverka studiearbetet medan andra överlåter ansvaret härför åt studieförbundet. Samtliga söker i någon form uppmuntra och stödja studieverksamheten.

Ett av kraven för att studiecirkelverksamheten skall erhålla statligt stöd är att studierna är i politiskt hänseende objektiva. Enligt § 26 folkbildningskungörelsen gäller såsom villkor för statsbidrag till studiecirkel, att vid sammankomst propaganda för politisk åskådning icke må förekomma. Till den mera politiskt propagandistiskt inriktade studieverksamhet, som en politisk ungdomsorganisation bedriver, utgår icke statsbidrag. Däremot föreligger icke något hinder för bidrag till den politiskt objektiva studiecirkelverksamheten, även om initiativet till densamma tagits inom den politiska organisationen.

Statens stöd till klubbverksamhet inom jordbruket och skogsbruket

Staten stöder sedan lång tid den inom vissa ungdomsorganisationer bedrivna klubbverksamheten i jordbruks- och skogsbruksbetonade ämnen. Med denna avses en verksamhet av yrkesfostrande natur, inriktad på ungdom upp till 18 år, där ungdomar i grupper skall göra en aktiv insats genom egna små företag, som avser växtodling, djuruppfödning eller skogskultivering. Hit hör av samma organisationer anordnade tävlingar, där ungdomarnas deltagande i studier, sparande samt gymnastik- och idrottsverksamhet m. m. stimuleras.

Som förebild för klubbverksamheten har stått den amerikanska klubbväsendet (4 H-Clubs, vars internationella symbol är det s. k. 4 H-märket, en fyrklöver med ett H i varje blad, motsvarande initialen i huvud, hjärta, hand och hälsa), vilken Jordbrukare-ungdomens förbund (JUF) år 1924 introducerade i vårt land. Under de första åren finansierades klubbverksamheten med bidrag från Rockefeller-stiftelsen, men sedan dessa efter ett tiotal år upphörde har verksamheten bekostats med statsmedel, lokala bidrag, medlemsavgifter och donationer. För att giva klubbverksamheten ett allsidigare innehåll beslöt JUF år 1947 att omorganisera den till en juniororganisation

med scoutbetonad karaktär. Då fastställdes även bestämmelser, som avsåg att kombinera ungdomarnas arbete i egna ekonomiska företag med uppgifter av sådant slag som tävlingar, föreningsarbete, gymnastik, idrott m. m. Deltagarna i detta slag av klubbverksamhet benämnes Unga Odlare och deras klubbar kallas 4 H-klubbar. JUF:s klubbverksamhet har intill senare år närmast tagit sikte på lantbruket men numera utsträckts till skogsbruket.

Även SLS har bedrivit klubbverksamhet, kompletterad med ungdomscirkelstudier. Som tidigare nämnts har på senare år genom omorganisation inom förbundet framkommit en särskild juniororganisation för klubbodlings- och ungdomscirkelverksamheten, benämnd Vi Unga. SLU stöder Vi Unga och utser lokala ledare för densamma. Grundorganisationen i Vi Unga är ungdomslaget, som består av ett antal ungdomar, vilka gemensamt arbetar med exempelvis slöjd eller annan hobbyverksamhet, studier, idrott etc. Ungdomslagen i en bygd bildar en gemensam Vi Unga-klubb, som i sin tur är ansluten till ett distrikt av förbundet Vi Unga.

Eftersom klubbverksamhet bedrivs av olika organisationer och inom dessa i stort sett efter liknande principer, har det ansetts lämpligt att företa en viss samordning av verksamheten. Hushållningssällskapsområdet har visat sig vara lämpligt område för lokal samordning. Emellertid är de berörda organisationernas verksamhet icke lika utbredd överallt, vilket lett till att den lokala ledningen icke har samma konstruktion i alla sällskapsområden. I ett femtontal sådana områden är sålunda JUF:s distriktsstyrelse ensam eller tillsammans med hushållningssällskapet huvudman för klubbverksamheten, i 5—6 sällskapsområden är s. k. ungdomsnämnder huvudmän och i övriga har hushållningssällskapen själva denna uppgift. Ungdomsnämnderna har något varierande sammansättning med representanter för företrädesvis hushållningssällskapet, JUF, SLU, SLS och Vi Unga. I något fall är även Studieförbundet Medborgarskolan representerat och i ytterligare något fall Svenska lantarbetareförbundet. Nämnderna har icke endast till uppgift att vara huvudmän för klubbverksamheten utan skall även uppmuntra och samordna den praktiska tävlingsverksamheten. I något fall har den endast denna uppgift.

Statsbidraget till klubbverksamheten utgår från jordbrukets huvudtitel. För JUF:s klubbverksamhet på jordbrukets område ingår bidraget som en betydande del i det statsanslag organisationen sedan många år åtnjutit för främjande av sin verksamhet i allmänhet. Anslaget utgör för budgetåret 1956/57 225 000 kronor. JUF har vidare såsom bidrag till ungdomsverksamhet på skogsbrukets område beviljats anslag, samma budgetår uppgående till 85 000 kronor. Till klubbverksamhet, som bedrivs av annan lokal huvudman än JUF, utgår för budgetåret 1956/57 anslag med 100 000 kronor, vilka medel genom lantbruksstyrelsen utbetalas till Hushållningssällskapens förbund.

Av det JUF beviljade allmänna statsbidraget om 225 000 kronor har 165 000 kronor använts till organisationens lokala och 60 000 kronor till dess centrala kostnader. Några uppgifter om hur stor del av dessa medel, som använts enbart för klubbverksamhet finnes icke, enär denna är så intimt förknippad med andra verksamhetsgrenar — upplysning, praktisk tävlingsverksamhet, allmän ungdomsverksamhet.

Statsbidraget till viss lokal klubbverksamhet fördelas av Hushållningssällskapens förbund. Enligt fördelningsnormer, som uppgjorts av förbundet, har medlen delats upp på olika hushållningssällskap, för att dessa skall kunna ställa instruktörer till förfogande för ändamålet eller lämna bidrag till samarbetsorgan för anställande av instruktör. Dessutom bekostas av anslaget en del materiel m. m., som genom hushållningssällskapen utdelas till klubbledarkurser.

Hinder föreligger icke för en politisk lokalförening att vara huvudman för den nu nämnda klubbverksamheten. Därmed kan den alltså erhålla sådant stöd, som enligt vad i det föregående angivits utgår i form av instruktörshjälp, materiel m. m. genom Hushållningssällskapens förbund. Likaså har politiska ungdomsorganisationer möjlighet att i mån av instruktörernas tid anlita dessa inom sin praktiska tävlingsverksamhet.

Stöd från kommunerna

Kommunerna understöder på olika sätt ungdomsorganisationernas verksamhet. För att få en uppfattning om kommunal praxis i fråga om bidrag till politiska ungdomsorganisationer har utredningen tillfrågat ett 20-tal kommuner angående möjligheten för dylika organisationer att erhålla kommunalt stöd till sin verksamhet. I fortsättningen meddelas uppgifter om sådana i undersökningen ingående kommuner — till antalet 15 — som i någon form lämnar bidrag till politiska ungdomsorganisationer eller där möjlighet finnes att tilldela dessa bidrag. Uppgifterna avser förhållandena vid årsskiftet 1954/1955. Utredningen har kännedom om att kommunerna efter denna tidpunkt i betydande omfattning vidtagit åtgärder till ungdomsarbetets fromma, vilka även berör de politiska ungdomssammanslutningarna.

Stockholm

I Stockholm utgjorde år 1955 det totala anslaget på barnavårdsnämndens stat »till främjande av åtgärder för ungdoms välfärd» 655 000 kronor med följande approximativa fördelning: ungdomsråden 450 000 kronor, ungdomsorganisationernas distriktsorganisationer 58 000 kronor, hemgårdar 85 000 kronor, diverse bidrag (ABF:s Stockholmsavdelning m. fl.) 17 000 kronor samt övriga organisationer och oförutsedda utgifter 45 000 kronor.

De politiska ungdomsförbundens distriktssammanslutningar har hittills

lämnats utanför vid fördelningen av stadens anslag till ungdomens föreningsliv. Den principiella frågan huruvida staden kan och bör lämna bidrag till politiska ungdomsorganisationer, har emellertid aktualiserats i olika sammanhang, bland annat genom barnavårdsnämndens statförslag för åren 1951 och 1952. De politiska ungdomsorganisationernas ansökningar har i avvaktan på att frågan skulle komma att prövas i särskild ordning i stadskollegiet icke föranlett åtgärd. Något stadskollegiebeslut i ärendet torde, enligt vad Stockholms stad meddelat utredningen, ej vara att vänta, förrän statsmakternas ställningstagande till ett stöd åt politiska ungdomsorganisationer i princip föreligger.

Däremot kommer en del av de bidrag som ungdomsråden har att fördela till olika organisationers lokalavdelningar även de politiska lokalföreningarna tillgodo. Någon åtskillnad mellan politiska och andra ungdomsföreningar har nämligen icke gjorts vid fördelningen av dessa medel.

Vidare har utredningen inhämtat, att till de politiska organisationerna i Stockholm liksom till andra föreningar och sammanslutningar upplåtes skollokaler och liknande staden tillhörande lokaler på förmånliga villkor.

Göteborg

I Göteborg utgår bidrag till ungdomsorganisationernas lokalkostnader, lägerstipendier och ungdomsledarestipendier. Samtliga dessa bidrag lämnas även till politiska ungdomsorganisationer i staden. Bland övriga bidrag av betydelse, som kommer ungdomsarbetet och därmed också de politiska organisationerna till del, kan nämnas bidrag till ungdomsledareutbildning i kommunens regi i sådana ämnen inom ungdomsarbete som är gemensamma för det stora flertalet ungdomsföreningar, exempelvis film, hobbyarbete, sång och lek, internationell verksamhet och litteraturkännedom. Vidare erhålles genom ungdomsbyråns service tillgång till filmapparater och annan teknisk eller kontorsteknisk utrustning, möjlighet att hyra friluftstugor m. m.

Genom att kollektivt ansluta sig till stadens ungdomsgårdar kan de politiska ungdomsorganisationerna erhålla lokaler till förmånliga uthyrningspriser med köksutrustning, tekniska anordningar och sportutrustning. Styrelsen för stadens samlingslokaler har vidare ställt lokaler i olika stadsdelar till föreningarnas förfogande på fördelaktiga villkor.

En särskild ungdomstidning, »Vi alla», utgives av barnavårdsnämnden och organisationerna i samråd.

Malmö

Stadsfullmäktige i Malmö har sedan ett antal år tillbaka beviljat anslag att utgå såsom bidrag till ungdomsföreningarnas lokalkostnader. Bidragen fördelas av drätselkammaren efter förslag av stadens ungdomsstyrelse. Nå-

gon åtskillnad göres ej mellan politiska och andra organisationer. Därjämte tillhandahåller staden lokaler åt ungdomsföreningar, politiska såväl som andra, i ungdomsgårdar som staden driver.

Hälsingborg

I samband med att stadsfullmäktige i december 1954 upptog frågan om statsbidrag enligt ungdomskungörelsen till förenings- och fritidsverksamheten i staden beslöts, att politiska organisationer icke skulle erhålla bidrag till sin politiska verksamhet ur det till barnavårdsnämndens förfogande ställda anslaget till fritidsverksamhet, men att hinder ej skulle möta för anslag till deras ungdomsfostrande verksamhet. Hittills har emellertid inga bidrag utgått till politiska organisationer.

Örebro

De socialdemokratiska ungdomsklubbarnas studiehemskommitté erhåller anslag för hyra av studielokal under villkor att verksamheten bedrivs i samråd med ABF:s Örebro-avdelning. Vidare utgår ett större anslag årligen till studieorganisationernas samarbetskommitté för fördelning bland godkända studieförbund, som bedriver verksamhet i staden.

Uppsala

Uppsala stads ungdomsnämnd anslår årligen medel såsom bidrag till stadens ungdomsorganisationers lokalkostnader. Detta anslag avser att underlätta för ungdomsföreningarna att hyra lokaler för möten m. m., antingen regelbundet eller för enstaka tillfällen.

Ungdomsnämnden hyr själv för ett år i sänder vissa lokaler, som därefter för 2—5 kronor per kväll upplåtes till ungdomsföreningarna. Därest ytterligare lokaler erfordras, hyr nämnden dylika och ställer dem till förfogande på samma villkor. Vid uthyrning har ej gjorts någon åtskillnad mellan politiska och andra ungdomsföreningar. De föreningar, som själva hyr lokaler årsvis, får ej bidrag av nu ifrågakvarande anslag.

Ungdomsnämnden erhåller vidare anslag till en årligen anordnad ungdomsledarekurs, till stipendier för deltagande i olika organisationers ungdomsledarekurser samt för utdelning av bidrag till ungdomsföreningarna för hyrande av god underhållningsfilm. Ej heller i något av dessa fall göres åtskillnad mellan politiska och andra ungdomsorganisationer.

Borås

Kommunalt stöd utgår sedan ett flertal år till politiska ungdomsorganisationer. Formellt har inget som helst villkor förknippats med detta stöd. Ungdomsrådet, som består av representanter för drätselkammaren, ungdomsnämnden (barnavårdsnämnden), folkskolestyrelsen, yrkesskolestyrelsen, arbetsförmedlingen och ett flertal ungdomsorganisationer, har enligt

uppgift dock utgått ifrån att medlen i fråga skall användas för organisationernas ungdomsfostrande verksamhet såsom bidrag till kostnader för lokalhyror, anordnande av studiekurser m. m.

Gävle

Sedan 1946 utgår årligen ett anslag till ungdomsverksamhet inom staden. Drätselkammaren tillsätter varje år en särskild kommitté, som har att svara för medlens fördelning. I denna kommitté ingår representanter för stadens ungdomsråd — en samorganisation för ungdomsverksamheten inom staden — barnavårdsnämnden, folkskolestyrelsen, ABF jämte ytterligare några för ungdomsfrågor intresserade personer.

Vid fördelningen av tillgängliga anslagsmedel, har de kommitterade som regel tagit hänsyn till organisationernas medlemsantal. Anslaget har fördelats till ungdomsverksamhet inom idrottsföreningar, kristliga föreningar, nykterhetsorganisationer, scoutorganisationer, politiska ungdomsklubbar och andra organisationer. Vid fördelning av anslaget har inga särskilda förektrifter gjorts för de politiska klubbarna beträffande användningen av de överlämnade medlen.

Jönköping

Ekonomiskt anslag från Jönköpings stad utgår till föreningar och organisationer, som bedriver ungdomsvårdande verksamhet i staden. Principerna för denna anslagsfördelning är fastslagna genom stadsfullmäktigebeslut och avser bidrag till lokalhyra, inköp av hobbymaterial och dylikt samt ledarutbildning.

Beträffande de politiska ungdomsorganisationerna gäller regeln, att de kommunala bidragen ej får avse den politiska verksamhetsgrenen utan endast gälla »allmännyttig ungdomsvårdande verksamhet».

Karlskoga

Karlskoga har för år 1955 beviljats särskilda anslag som bidrag till ungdomsföreningarnas lokalkostnader och till stipendier för deltagare i ungdomsledarkurser. Dessa medel fördelas av stadens ungdomsstyrelse. Lokalbidraget utgår till föreningar med mötes- och hobbyverksamhet och därvid också till politiska föreningar, i den mån dessa anordnar dylik verksamhet. Stipendierna till ungdomsledarutbildning har till största delen utbetalats till deltagare i kurser, som anordnats av riks- och distriktsorganisationer. Någon skillnad mellan ungdomar tillhörande politiska föreningar och andra göres icke.

Luleå

Luleå lämnar icke stöd till politiska ungdomsorganisationer i annan om-

fattning än att dessa i likhet med samtliga politiska sammanslutningar erhåller rabatt vid affischering på stadens anslagstavlor.

Vänersborg

Ärligen beviljas diverse anslag till undervisnings- och bildningsverksamhet och därvid också till ungdomsverksamhet. Anslaget till den senare lämnas via ungdomsrådet, som är sammansatt av representanter för i stort sett samtliga ungdomsorganisationer i staden.

Av de medel, som ungdomsrådet haft till sitt förfogande, har smärre bidrag utdelats till ungdomsorganisationer för deras skiftande behov (hyror, material, kursavgifter o. d.) och till enskilda medlemmar av dem för bevisande av utbildningskurser för ungdomsledare. Några särskilda villkor för erhållande av bidrag har icke bestämts utan prövning har skett från fall till fall. Utrymme lämnas sålunda även för politiska ungdomsorganisationer men dessa synes enligt vad från staden meddelats icke ha kommit i fråga.

Ludvika

Ludvika lämnar kommunala anslag till ungdomsorganisationer. Några direkta villkor är ej knutna till anslagen, men stadsfullmäktige utser personer, som skall övervaka att anslagen användes på ett för respektive organisationer ändamålsenligt sätt. Politiska ungdomsorganisationer har icke gjort framställning om kommunala anslag.

Ljungby

Några direkta anslag till politiska ungdomsorganisationer lämnas ej. Där emot lämnas indirekta bidrag genom att staden tillhandahåller samlingslokaler för en obetydlig avgift. År 1954 inköptes en barack, som omändrades till föreningslokal för ungdomsverksamheten. En politisk ungdomsorganisation har fått ett mindre kontant anslag till nykterhetspropaganda bland ungdomen.

Fritsla

Kommunalfullmäktige beslöt 1954 anslå visst belopp till stöd åt ungdomsorganisationer, därvid som villkor endast föreskrevs, att organisationen skulle vid sin ansökning foga verksamhetsberättelse. Beslut om att bedöma de politiska ungdomsorganisationerna annorlunda finns icke.

Sammanfattningsvis kan om de meddelade uppgifterna rörande kommunalt stöd åt ifrågavarande organisationers verksamhet sägas, att uppgifterna utan att vara representativa dock ger vid handen, att i åtskilliga kommuner möjlighet finnes för politiska ungdomsorganisationer att erhålla stöd för sin ungdomsfostrande verksamhet. I de flesta av de tillfrågade kommunerna understödes denna genom att organisationerna på olika sätt beredes tillgång till lokaler. På åtskilliga håll beviljas bidrag till ungdomsle-

darutbildning, vanligen genom stipendier för deltagande i ungdomsledarkurser. Andra stödformer förekommer även.

Statens stöd till ungdomsidrott

1953 års utredning föreslog att särskilda medel skulle disponeras av Kungl. Maj:t för främjande av ungdomsidrott, och i propositionen 1954:156 föreslog chefen för ecklesiastikdepartementet att det för det närmaste budgetåret eller budgetåret 1954/55 350 000 kronor skulle ställas till förfogande för detta ändamål. Dessa medel skulle »inriktas på att stimulera den icke alltför tävlingsbetonade idrotten, d. v. s. sport och friluftsliv i vidaste bemärkelse». Det statliga stödet föreslogs få karaktären av stimulansbidrag att utgå med 50 % av kostnaderna för det avsedda ändamålet, sådana dessa redovisas i planer och kostnadskalkyler som bifogas ansökan om bidrag.

Utredningen hade föreslagit att 250 000 kronor skulle förbehållas verksamheten inom den organiserade idrottsrörelsen, medan återstoden, 100 000 kronor, skulle lämnas till andra sammanslutningar, som har sport och friluftsliv på sitt program. Till detta anförde departementschefen:

För egen del anser jag det knappast lämpligt att på förhand i detalj låsa fast hur fördelning skall ske. Det ligger i sakens natur, att en väsentlig del av beloppet bör utgå till den organiserade idrottsrörelsen. Det bör emellertid icke möta något hinder att öka den andel, som är avsedd för övriga sammanslutningar, till högre belopp än 100 000 kronor, om det visar sig att dylika organisationer kan få igång en omfattande och lämpligt upplagd verksamhet. För denna ståndpunkt talar framför allt det förhållandet att sådana sammanslutningar som scoutorganisationer, Skid- och friluftsförbundet och nykterhetsrörelsens ungdomsorganisationer f. n. i motsats till idrottsrörelsen åtnjuter endast blygsamma bidrag från det allmänna eller helt saknar sådant stöd.

Stödet skulle i huvudsak komma lokalt verksamma föreningar till del i deras strävan att utvidga sin verksamhet för att nå nya skaror av ungdomar, främst dem som står utanför föreningslivet. Det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser angående bidragstilldelningen.

Det föreslagna beloppet godkändes av riksdagen och anvisades under titel av huvudtiteln samt tillfördes fonden för idrottens främjande.

Kungörelse eller annan allmän föreskrift angående statsbidraget till ungdomsidrotten har ej utfärdats av Kungl. Maj:t. Handelsdepartementet underrättade i september 1954 de i 1953 års utredning nämnda ungdomsorganisationerna, sålunda även de politiska organisationerna, om riksdagens beslut om avsättning av medel för detta ändamål genom översändande av avskrift av riksdagens skrivelse i ärendet. Därefter har anslagsmöjligheten icke kungjorts.

Anslag beviljades första gången genom beslut av Kungl. Maj:t den 25 februari 1955, varvid de för budgetåret 1954/55 avsatta medlen fördelades sålunda:

Stiftelsen Sveriges centralförenings för idrottens främjande ungdomsfond, att överlämnas till riksiddrottsförbundet	200 000:—
Svenska korporationsiddrottsförbundet	32 000:—
Skid- och friluftsförbundet	50 000:—
Jordbrukare-ungdomens förbund	15 000:—
Unga Örnars riksförbund	34 000:—
Svenska missionsförbundets ungdoms- och junioravdelning	17 500:—
Nationaltemplarordens ungdomsförbund	1 500:—
	<hr/>
	350 000:—

Genom en omdisposition av medlen inom ramen för den totala avsättningen till fonden för idrottens främjande tog Kungl. Maj:t budgetåret 1955/56 i anspråk sammanlagt 493 600 kronor för bidrag till ungdomsiddrotten. Dessa medel fördelas genom beslut den 23 mars 1956 sålunda:

Sveriges riksiddrottsförbund	325 000:—
Jordbrukare-ungdomens förbund	20 000:—
Nationaltemplarordens ungdomsförbund	2 000:—
Skid- och friluftsförbundet	50 000:—
Svenska korporationsiddrottsförbundet	35 000:—
Svenska missionsförbundets ungdomsverksamhet	12 600:—
Unga Örnars riksförbund	35 000:—
Styrelsen för förbundet Vi Unga	4 000:—
	<hr/>
	483 600:—

Vid bidragens beviljande har Kungl. Maj:t föreskrivit, att erhållna anslag skall användas till utdelning — till i huvudsak lokalt verkamma sammanlutningar — av bidrag till kostnaderna för verksamhet, avsedd att främja ungdomens deltagande i idrott, sport och friluftsliv, samt att som villkor för dylikt bidrag skall gälla, att bidragstagares egen insats för med bidraget avsett ändamål skall uppgå till minst samma belopp som erhållet statsbidrag. Organisationen har att före den 1 mars påföljande år till handelsdepartementet avgiva redogörelse för bidragets användning.

Kontrollen av användningen av begärt bidrag sker, utöver den kontroll som kan förekomma från respektive riksorganisationers sida, genom handelsdepartementets granskning av dels de planer och kalkyler som skall vara fogade till ansökan om bidrag och dels inkomna redovisningar. Enligt vad utredningen inhämtat, har ingen erinran förelegat mot lämnade redovisningar.

Från bidragsmöjligheten har liksom ifråga om övriga av 1953 års utredning föreslagna och av 1954 års riksdag beslutade stödformer, de politiska ungdomsorganisationerna undantagits. En ansökan om bidrag från Svenska landsbygdens ungdomsförbund för budgetåret 1954/55 föranledde sålunda icke någon Kungl. Maj:t åtgärd.

Stöd från vissa fonder

Statens fritidsfond eller »fonden för friluftslivets främjande tillkom genom beslut vid 1939 års riksdag. Ur denna fond, vars tillgångar utgöres av årligen för ändamålet avsatta tipsmedel, utgår bidrag till fritidsreservat i statens, kommuns eller organisations regi, till fritidsgårdar, vandrarhem, semesterhem för husmödrar, badanläggningar, scoutverksamhet m. m. Bidrag har bland annat lämnats ett stort antal lokala sammanslutningar: ungdomsföreningar, gymnastikförbund, semesterhemsföreningar, idrottsföreningar m. fl. Medlen utdelas av Kungl. Maj:t på handelsdepartementets föredragning efter förslag av statens fritidsnämnd.

I intet fall har bidrag från fritidsfonden utgått till politiska ungdomsorganisationer. Enligt vad som meddelats utredningen har statens fritidsnämnd tillämpat regeln att bidrag icke kan komma sådan organisation till godo i andra fall än när den ingår som medlem av bidragsberättigad stiftelse. Skälet för denna restriktivitet har anförts vara av principiell natur, d. v. s. nämnden har ansett dessa organisationers politiska karaktär lägga hinder i vägen för bidrags beviljande.

Till *allmänna arvsfonden* skall i kraft av den arvsrätt som 1928 års lag om arv tillerkänner fonden ingå arv efter alla personer, som saknar arvsberättigade anhöriga och som ej genom testamente förfogat över sin kvarlåtenskap till förmån för annan. Av medel, som influtit under ett räkenskapsår (1 juli—30 juni), skall vid årets utgång en tredjedel läggas till fonden; återstoden jämte årets avkastning skall vara tillgänglig för utdelning från och med nästföljande år.

Arvsfondens syfte är att främja barns och ungdoms vård och fostran. Understöd kan ej lämnas för åtgärd, vars bekostande åligger stat eller kommun. Understöd ur fonden utdelas av Kungl. Maj:t och dessa ärenden handläggas i socialdepartementet. Vid utdelningen skiljer man mellan understöd åt institutioner, exempelvis daghem, lekskolor, eftermiddagshem eller barnkolonier, samt understöd åt enskilda. Till den förra gruppen räknas sådana medel, som utgår till anordnande av lokaler för ungdomens fritidsverksamhet, såsom ungdomsgårdar och scoutstugor.

Politiska ungdomsorganisationer synes, oaktat förbud häremot ej finnes uttalat, icke ha tilldelats anslag till lokaler för sin fritidsverksamhet. Här för gälla, enligt vad som uppgivits för utredningen, liknande skäl som de beträffande statens fritidsfond anförda. Till stiftelse kan från allmänna arvsfonden liksom från sistnämnda fond bidrag utgå, även om politisk ungdomsorganisation ingår som medlem i stiftelsen.

Utredningen vill i detta sammanhang omnämna de principer, som i förevarande hänseende tillämpas beträffande understöd från Konung Gustaf V:s 90-årsfond och Folke Bernadottes minnesfond.

Från *Konung Gustaf V:s 90-årsfond* utgår stöd till bl. a. ungdomsorganisationer av olika slag. Under första tiden efter fondens tillkomst lämnades endast bidrag till politiskt neutrala organisationer. Senare beslöt fondens styrelse att låta även de politiska ungdomssammanslutningarna komma i åtnjutande av bidrag från fonden. Fondens styrelse avser emellertid, enligt de upplysningar utredningen erhållit, att bidrag som beviljas sådan organisation endast skall komma till användning för verksamhet av politisk natur.

Syftet med *Folke Bernadottes minnesfond* anges i statuterna vara att ge ungdomen tillfälle till internationella kontakter. Som stipendiater utväljes i regel ungdomsledare, vilka inom sina respektive organisationer kan få användning för de kunskaper de inhämtat i det främmande landet.

Fondens styrelse skiljer icke mellan sådana ungdomsledare, som representerar en politisk organisation, och ungdomsledare från annan organisation. Sålunda lämnas stipendier även till medlemmar i de politiska ungdomsförbunden för deltagande i internationella konferenser och läger.

TREDJE KAPITLET

Ungdomskungörelsen

Författningsbestämmelser

Såsom framgår av det föregående biföll 1954 års riksdag Kungl. Maj:ts proposition 1954:156 med förslag om statligt stöd till utbildning av ungdomsledare, till instruktionsverksamhet samt till verksamhet i fritidsgrupper, den s. k. nya ungdomsgiven. Bestämmelser om detta stöd har senare meddelats i kungörelsen den 30 juni 1954 (nr 575) angående statsbidrag till ungdomens förenings- och fritidsverksamhet. Enligt dessa bestämmelser utgår statsbidrag för anordnande av ungdomsledarkurser, anställande av instruktörer inom ungdomsorganisationerna samt främjande av fritidsverksamhet bland ungdomen genom anordnande av fritidsgrupper.

Statsbidrag för anordnande av *ungdomsledarkurser* utgår enligt nämnda kungörelse till riksorganisation, vars verksamhet är särskilt inriktad på ungdom i åldern 12—25 år samt till samarbetande sådana organisationer, allt under förutsättning att vederbörande organisation bereder medlemmarna möjlighet att ägna sig åt »fritidsverksamhet av den art, som anges i särskilda av skolöverstyrelsen i anslutning till denna kungörelse meddelade föreskrifter, och att organisationen bland medlemmarna bedriver en till kamratskap fostrande verksamhet».

Statsbidrag till ungdomsledarkurser utgår dock icke till riksorganisation, som har mindre än 3 000 medlemmar, eller till samarbetande organisationer, vilka sammanlagt icke kommer upp till detta medlemsantal. Ej heller må statsbidrag utgå till politisk organisation eller till organisation med huvudsaklig uppgift att tillvarata medlemmarnas enskilda eller yrkesmässiga ekonomiska intresse.

Statsbidrag lämnas till två slags ungdomsledarkurser, nämligen till regionala kurser om 2—5 dagar för deltagare från viss landsdel och centrala kurser om 6—12 dagar med deltagare från hela landet. Vid båda slagen av kurser skall undervisning meddelas minst sex timmar varje dag i sådana ämnen som skolöverstyrelsen godkänt som huvudämnen eller övningsämnen vid kurser av detta slag. Det är tillåtet att vid central kurs minska det föreskrivna minimiantalet undervisningstimmar med högst två, om i stället motsvarande tid användes för undervisning i ämne, som anknyter till kursarrangörens intresseområde. Varje dag skall minst lika mycken tid ägnas åt huvudämnen som åt övningsämnen.

Storleken av statsbidraget utgör 10 kronor pr kursdeltagare och dag, som kursen pågår. Vidare utgår bidrag till kostnaderna för deltagarnas resor från kursorten och åter enligt billigaste färd sätt. Vid de regionala kurserna är deltagarnas resebidrag maximerade till i medeltal 20 kronor i de fyra nordligaste länen och 15 kronor i landet i övrigt. För deltagare i central kurs utgår i genomsnitt högst 75 kronor pr person i resebidrag.

Fyra villkor är förenade med statsbidrag till ungdomsledarkurs:

- a) kursen skall vara öppen för alla;
- b) tid och plats för kursen skall i god tid och på lämpligt sätt offentliggöras;
- c) antalet deltagare i kursen får icke överstiga 40;
- d) vid kursen får endast anlitas av skolöverstyrelsen godkända lärare.

Statsbidraget beviljas och utbetalas av skolöverstyrelsen.

För *instruktörsverksamhet* utgår statsbidrag under likartade förutsättningar för ungdomsledarkurser. Bidraget utgår för anställande av instruktörer, vilka har till uppgift att »handleda ungdom i sociala frågor och främja en kulturellt betonad eller eljest för ungdom lämplig, aktiv fritidsverksamhet». Ej heller detta bidrag utgår till politisk eller ekonomisk organisation, som har till huvudsaklig uppgift att tillvarataga medlemmarnas enskilda eller yrkesmässiga ekonomiska intressen.

Statsbidrag till instruktör har bestämts till ett belopp, som motsvarar tre fjärdedelar av instruktörens årslön, dock högst 9 000 kronor för budgetår. Resekostnadsbidrag utgår med högst 18 kronor för arbetsdag och högst 3 600 kronor om året.

Såsom villkor för att en organisation skall kunna erhålla statsbidrag till instruktörsverksamhet gäller

- a) att till instruktör må utses endast den som av skolöverstyrelsen förklarats lämplig,
- b) att instruktören heltidsanställes för minst ett år och i regel högst tre år,
- c) att instruktion blivit, efter förslag av vederbörande organisation, fastställd av skolöverstyrelsen.

Kungl. Maj:t bestämmer, efter förslag av skolöverstyrelsen, vilka organisationer som skall komma i åtnjutande av statsbidrag för anställande av instruktör. Skolöverstyrelsen har att pröva och bestämma statsbidragsbeloppet samt utbetala detta.

Slutligen utgår enligt kungörelsen statsbidrag till främjande av fritidsverksamhet genom *anordnande av fritidsgrupper*.

I kungörelsen har en fritidsgrupp definierats som »en kamratkrets, vilken samlas för att bedriva planlagd fritidsverksamhet i överensstämmelse med de föreskrifter, skolöverstyrelsen i anslutning till kungörelsen meddelar». Även i detta fall är den verksamhet undantagen från statsbidrag.

som bedrives av politisk organisation eller organisation, som har till huvudsaklig uppgift att tillvarataga medlemmarnas enskilda eller yrkesmässiga ekonomiska intressen.

Berättigade att erhålla sådant bidrag är dels av skolöverstyrelsen godkänt riksförbund för studiecirkelverksamhet, dels ock kommun, under förutsättning att förbundet eller kommunen åtagit sig att vara huvudman för verksamheten.

Statsbidrag för anordnande av fritidsgrupp utgår pr budgetår räknat dels med ett belopp, som högst motsvarar hälften av de redovisade och godkända kostnaderna för handledning och materiel, dock högst 4 kronor och 50 öre för varje medlem, dels ock med två kronor för varje medlem för lokalkostnader och liknande. Bidraget beräknas på grundval av genomsnittliga antalet närvarande medlemmar vid tio av gruppens sammankomster. I vissa fall kan skolöverstyrelsen medge högre statsbidrag än här nämnts.

Följande villkor skall iakttas:

- a) var och en, som fyllt 12 men ej 25 år, må bli medlem av fritidsgruppen;
- b) gruppens verksamhet skall omfatta minst 20 timmar, fördelade på minst 10 sammankomster;
- c) antalet medlemmar i gruppen får icke vara mindre än 5 eller större än 25;
- d) minst 5 medlemmar skall vara närvarande vid varje sammankomst;
- e) gruppens sysselsättning skall främja medlemmarnas självverksamhet;
- f) politisk eller religiös propaganda får icke förekomma vid gruppens sammankomster;
- g) gruppen skall ha utsett en för dess verksamhet ansvarig person, som godkänts av vederbörande huvudman;
- h) gruppen skall vid verksamhetens början ha anmält sig hos det kommunala organ, som av kommunen utsetts att mottaga sådan anmälan.

Det ankommer på skolöverstyrelsen att pröva och avgöra med vilket belopp statsbidrag till anordnande av fritidsgrupp må utgå. Bidrag utbetalas i den ordning, skolöverstyrelsen bestämmer.

Den enligt ungdomskungörelsen statsbidragsberättigade verksamheten skall stå under skolöverstyrelsens inseende. Skolöverstyrelsen äger meddela de föreskrifter rörande kungörelsens tillämpning som överstyrelsen finner erforderliga.

Skolöverstyrelsens tillämpningsföreskrifter m. m.

Av de tillämpningsföreskrifter för ungdomsverksamhetens särskilda grenar, som skolöverstyrelsen meddelat, är anvisningarna angående statsbidrag till *fritidsverksamhet* utfärdade den 22 september 1954. I dessa framhåller

överstyrelsen, att det i första hand bör ankomma på riksomfattande ungdomsorganisationer och ungdomsvårdande sammanslutningar att taga initiativ till fritidsverksamhet samt ombesörja verksamhetens planläggning och utbyggnad. De nämnda sammanslutningarnas lokalavdelningar bör i första hand svara för den lokala planläggningen och utbyggnaden.

Även andra ungdomsorganisationer och ungdomsvårdande sammanslutningar samt enskilda personer kan taga initiativ till sådan verksamhet, ävensom det kommunala organ — exempelvis ungdomsstyrelse, ungdomsnämnd/barnavårdsnämnd eller folkskolestyrelse — åt vilket kommun uppdragit att handha denna verksamhet. Överstyrelsen erinrar i anvisningarna om att huvudman, d. v. s. erkänt studieförbund eller kommun, skall godkänna den för varje fritidsgrupp ansvarige.

Studieförbund eller kommun, som åtagit sig att vara huvudman för fritidsverksamheten, äger hos överstyrelsen den 15 januari och den 1 juni rekvirera erforderliga statsbidrag. Till enstaka fritidsgrupper på landsbygden kan, efter särskild framställning från huvudman, större bidrag lämnas än till övriga fritidsgrupper.

Lokalavdelningarna inom riksomfattande ungdomsorganisation och ungdomsvårdande sammanslutning kan redovisa sina fritidsgrupper antingen till riksorganisation, som överlämnar material för statsbidragsansökan till vederbörande studieförbund, eller till lokalavdelning/distriktsorganisation av studieförbund, vilket ungdomssammanslutningens riksorganisation tillhör.

Har kommun åtagit sig att vara huvudman för denna verksamhet, kan fritidsgrupp redovisas till det kommunala organ, åt vilket kommun uppdragit att handha verksamheten.

I anvisningarna för fritidsgruppsverksamheten föreskrives vidare, att studieförbund skall centralt förvara rapportblanketter under fyra år samt ansvara för att övrig verifikationsmaterial förvaras under motsvarande tid. Kommun ansvarar för att motsvarande material under lika lång tid förvaras. Av verifikationsmaterialet skall framgå fritidsgruppens kostnader för handledning och materiel, namnet på den för gruppens verksamhet ansvarige samt uppgift om det datum, då gruppen och namnet på den för fritidsgruppen ansvarige anmälts eller registrerats av kommunalt organ.

Fritidsverksamheten skall vara så utformad, att sysselsättningen stärker kamratskap och främjar ungdomens aktivitet.

Varje form av ideell, intellektuell, konstnärlig, praktisk eller sportslig ungdomsverksamhet inom ramen för fritidsgrupper är bidragsberättigad, om den utövas i enlighet med de i ungdomskungörelsen uppställda villkoren, för vilka redogörelse lämnats i det föregående.

Som exempel på ämnen för statsbidragsberättigade fritidsgrupper nämner skolöverstyrelsen följande:

Amatörteater	modellbygge	sång
bokbinderi	motorkunskap	sömnad
folkdans	musik	teckning
folklekar	målning	trädgårdsskötsel
fotografering	schack	träslöjd
matlagning	scouting	vävning
metallslöjd	sjömanskap	

Gruppens verksamhet kan omfatta två eller flera ämnen.

Sådan sportslig verksamhet, för vilken stöd icke erhålles av de statsmedel, som står till idrottens förfogande, kan bli statsbidragsberättigad i fritidsgrupp.

Varje spel, i vilket ingår något moment av hasard, t. ex. kortspel, uteslutes från rätten till statsbidrag liksom varje form av fritidsverksamhet, som kan anses motverka det fostrande syfte, vilket den här behandlade gruppverksamheten avser att främja.

Slutligen anmärkes, att statsbidrag icke kan utgå till här avsedd fritidsverksamhet, som i annan ordning, t. ex. som studiecirkel, understödjes med statsmedel eller som anordnas av politisk organisation — eller av politisk organisation i samarbete med exempelvis studieförbund eller opolitisk ungdomssammanslutning — eller ock av organisation, vilken har till huvudsaklig uppgift att tillvarataga medlemmarnas enskilda eller yrkesmässiga ekonomiska intressen. Sålunda kan statsbidrag icke utgå till ekonomisk förening och ej heller till ideell förening med ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen, t. ex. personalorganisation, fackförening, intresseförening, etc.

Anvisningar har i oktober 1954 likaledes utfärdats av skolöverstyrelsen för statsbidrag till *utbildning av ungdomsledare*, i vilka bland annat framhålls följande.

Ungdomsarbete, som icke närmast syftar till att ge ungdomen tillfällig förströelse och fritidssysselsättning, bör, om det skall kunna ge resultat på längre sikt, anknyta till ett djupare syfte. Ungdomsledare av skilda slag bör utöver personliga kvalifikationer, äga grundläggande insikter i sådana ämnen, som berör vitala problem för ungdomen och särskilt för den del av ungdomen, som befinner sig i brytningsåren. Den statliga bidragsgivningen till ungdomsledarutbildning tar därför sikte på vissa för allt ungdomsarbete gemensamma ämnen eller ämnesområden. Syftet med den statligt stödda kursverksamheten bör vara, att ge ungdomsledarna sådana elementära insikter i sociala och psykologiska sammanhang, i miljökunskap, i ungdomsarbetets metodiska frågor samt i fritidsverksamhetens teknik, att de erhåller en fastare grund för en fortsatt praktisk verksamhet.

Ungdomsledareutbildningen bör även syfta till att ge deltagarna tekniska kunskaper, som möjliggör insatser till föreningsarbetets förnyelse och för skapande av lämpliga sysselsättningsformer. Vidare bör utbildningen öka deltagarnas möjligheter att nå den ungdom, som nu står utanför föreningslivet.

I anvisningarna har upptagits en förteckning över de undervisningsämnen, till vilka statsbidrag kan utgå:

Huvudämnen:

Livsåskådningsfrågor

Psykologi (särskilt ungdomspsykologi, socialpsykologi och ledarskapets psykologi)

Pedagogik (särskilt ungdomsarbetets metodik)

Hälsolära (särskilt mentalhygien)

Samhällslära (särskilt kunskap om folkrörelserna, föreningskunskap, socialpolitik och ungdomslagstiftning)

Alkoholfrågan

Sexualfrågan

Övningsämnen:

Talteknik och muntlig framställning. Dramatik

Musik (rytmik, vokal- och instrumentalmusik)

Lek, idrott och friluftsliv (scouting)

Praktisk sysselsättning (hobbyverksamhet)

Förvaltningsuppgifter (expeditionstjänst, räkenskapsföring)

För att undervisningens kvalitet skall säkerställas kan endast person, som finns upptagen i den av skolöverstyrelsen årligen utgivna föreläsningkatalogen eller som av överstyrelsen kompetensförklarats i varje särskilt fall, godkännas som lärare vid de statsunderstödda ungdomsledarkurserna.

I detta sammanhang torde böra omnämnas de *fördelningsgrunder* som skolöverstyrelsen tillämpar vid tilldelande av bidrag till ungdomsledareutbildning.

Anslaget till ungdomsledarekurser har karaktären av reservationsanslag, varför det kan beräknas att organisationernas ansökningar om bidrag till ungdomsledarekurserna endast delvis kan bifallas. Vid anslagets fördelning följer överstyrelsen samma fördelningsmetod som tillämpas för beräkning av nykterhetsorganisationernas grundbidrag enligt propositionen 1954:155 sid. 60. Metoden bygger på användande av vissa jämförelsetal, som erhålles på följande sätt.

Organisationens medlemsantal	Jäm- förelsetal	Organisationens medlemsantal	Jäm- förelsetal
— 1 000	1	34 001— 38 000	17
1 001— 2 000	2	38 001— 42 000	18
2 001— 3 000	3	41 001— 46 000	19
3 001— 4 000	4	46 001— 50 000	20
4 001— 5 000	5	50 001— 55 000	21
5 001— 7 000	6	55 001— 60 000	22
7 001— 9 000	7	60 001— 65 000	23
9 001— 11 000	8	65 001— 70 000	24
11 001— 13 000	9	70 001— 75 000	25
13 001— 15 000	10	75 001— 81 000	26
15 001— 18 000	11	81 001— 87 000	27
18 001— 21 000	12	87 001— 93 000	28
21 001— 24 000	13	93 001— 99 000	29
24 001— 27 000	14	99 000—105 000	30
27 001— 30 000	15	o. s. v.	
30 001— 34 000	16		

Vid bedömningen av organisationernas medlemsantal tages endast hänsyn till antalet medlemmar i åldern 12—25 år.

När samtliga jämförelsetal på detta sätt erhållits sammanlägges de, varefter för varje organisation uträknas hur många procent dess jämförelsetal utgör av den sålunda erhållna summan. Detta procenttal uttrycker hur stor organisationens andel av anslagsmedlen skall vara.

Beräkningen av anslagstilldelningen (kvoten) sker efter det organisationernas ansökningar under hösten inkommit till skolöverstyrelsen.

I den förebild till *instruktion för instruktörer*, som skolöverstyrelsen i samarbete med ungdomsorganisationerna uppgjort, heter det, att »instruktören skall huvudsakligen inrikta sin verksamhet på för olika organisationer gemensamma ungdomsfrämjande uppgifter. I första hand skall instruktörens uppgift vara att med för syftet tillrättalagda medel bidra till ungdomens sociala fostran och att stimulera den till kulturellt betonad eller annan lämplig aktiv fritidssysselsättning. Instruktören skall i sitt arbete i största möjliga utsträckning söka nå sådan ungdom, som står utanför för- eningsarbetet».

I sin verksamhet skall instruktören iakttäta objektivitet och saklighet. Han skall följa utvecklingen på ungdomsarbetets område och fortbilda sig genom att ta del av aktuell litteratur och delta i konferenser och kurser. Vidare åligger honom att samverka med skolöverstyrelsens ungdomskonsulent och med övriga instruktörer i ungdomsarbetet ävensom med ungdomsvårdande kommunala myndigheter samt med skolor och folkbildningsorganisationer. Han skall därjämte planlägga sitt arbete och sina resor, föreslå styrelsen för sin organisation åtgärder, som syftar till att främja medlemmarnas aktivitet och gemenskap, stödja lokalavdelningarnas ar-

bete, lämna litteratur- och materialanvisningar samt taga initiativ till framställning av ny arbets- och undervisningsmateriel, medverka vid ungdomsledareutbildning, organisera kurser och lägerverksamhet m. m. Rapport över arbetet skall årligen avlämnas.

Skolöverstyrelsen har utfärdat en promemoria angående ansökan om bidrag till instruktörer i ungdomsarbetet.

Erfarenheter av bidragsgivningen enligt ungdomskungörelsen

För de tre huvudändamålen inom den år 1954 beslutade nya ungdomsgiven utgår följande riksstatsanslag, vilka för budgetåren 1954/56 varit bestämda till nedanstående belopp:

Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet, förslagsanslag	1 000 000
Utbildning av ungdomsledare, reservationsanslag	381 500
Bidrag till instruktionsverksamhet inom ungdomsorganisationerna	302 400

För budgetåret 1956/57 har anslaget till ungdomens fritidsverksamhet höjts till 1 300 000 kronor; övriga anslag är oförändrade.

Verkningarna på längre sikt av bidragsgivningen till främjande av ungdomens förenings- och fritidsverksamhet kan givetvis inte överblickas redan efter de två första bidragsårens slut. De faktiska uppgifter rörande verksamheten, som skolöverstyrelsen samlat och i sina år 1956 avgivna anslagsäskanden för budgetåret 1957/58 sammanställt, visar emellertid att en intensiv grupp-, kurs- och instruktörsverksamhet bedrivs inom de fria och frivilliga ungdomsorganisationerna.

Beträffande *fritidsgruppverksamhetens* omfattning torde nedanstående sammanställning ur nämnda anslagsäskanden vara av intresse:

Budgetår Huvudman	Fritidsgrupper antal	Hela deltagar- antalet	Kostnad för handledning och mtrl kronor ¹	Statsbidrag kronor
1954/55				
Studieförbund	6 898	100 133	996 854: 49	456 094: 92
Kommuner	2 710	48 371	678 529: 08	220 169: 99
Summa	9 608	148 504	1 675 383: 57	676 264: 91
1955/56				
Studieförbund	15 999	241 994	2 568 386: 18	1 196 056: 24
Kommuner	4 189	55 885	1 246 140: 98	321 838: 06
Summa	20 188	297 879	3 814 527: 16	1 517 894: 30

¹ Övriga kostnader i samband med gruppverksamheten, såsom utgifter för lokaler, propaganda och administration redovisas ej här.

Då det uppenbarligen tar en viss tid innan en ny verksamhet slår igenom och blir känd, kan knappast verksamhetens ökning från det första till det andra budgetåret läggas till grund för framtidsprognoser. De ungdomsorganisationer, som organiserat fritidsverksamhet, är överens om att arbetsformen öppnar nya möjligheter för ungdomssammanslutningarna att påverka passiva föreningsmedlemmar och att nå föreningslösa ungdomar. Vidare anses gruppverksamheten ha betydelse för ungdomssammanslutningarnas praktiska ledarskolning.

Anslaget till *ungdomsledarutbildning* fördelades under budgetåret 1954/55 mellan 31 ungdomssammanslutningar och under budgetåret 1955/56 mellan 35 organisationer. Under det förstnämnda budgetåret anordnades 193 kurser med 4 043 deltagare och under budgetåret 1955/56 258 ungdomsledarkurser med 9 850 deltagare. Verksamhetens omfattning visar att organisationerna utöver statsbidraget satsat betydande belopp på ungdomsledarskolningen. Det bör erinras om att 1953 års utredning räknade med att det anvisade statsbidraget skulle räckta till cirka 130 kurser.

Budgetåret 1954/55 fördelades de 24 *instruktörsbidrag*, som tilldelats organisationer utanför den egentliga idrottsrörelsen, mellan 21 ungdomssammanslutningar. Under budgetåret 1955/56 har dessa instruktörsbidrag fördelats på 24 olika organisationer.

De organisationer förutom riksidrottsförbundet, som sistnämnda år haft instruktörsbidrag, är följande:

De Ungas Förbund, Förbundet Vi Unga, IOGT:s Scoutförbund och Flickscoutförbund, Jordbrukare-Ungdomens Förbund, KFUM:s Riksförbund, KFUM:s Scoutförbund, Metodistkyrkans Ungdomsförbund, Motorförarnas helnykterhetsförbund, NTO:s Juniorförbund och Scoutverksamhet, NTO:s Ungdomsförbund Heimdal, Riksförbundet Kyrklig Ungdom, Skid- och friluftsförbundet, Svenska Alliansmissionens Ungdomsförbund, Svenska Baptisternas Ungdomsförbund, Svenska Frisksportförbundet, Svenska Missionsförbundets Ungdom, Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur, Sveriges Blåbandsförenings Ungdomsförbund, Sveriges Flickors Scoutförbund, Sveriges Godtemplares Ungdomsförbund, Sveriges Scoutförbund, Sveriges Storloge av IOGT, Unga Örnars Riksförbund, Örebro Missionsförening.

Instruktörerna anses av de anslagsmottagande organisationerna ha haft en avgörande betydelse för utvecklingen av fritidsgruppverksamheten och ungdomsledarutbildningen. Instruktörerna har, av tillgängligt material att döma, kommit i direkt kontakt med stora skaror ungdomar. Enligt skolöverstyrelsens bedömning har instruktörerna haft stor betydelse för samordnandet av ungdomsarbetets olika grenar och för höjandet av arbetets kvalitet.

En närmare redogörelse för erfarenheterna av anslagsgivningen enligt ungdomskungörelsen är såsom Bilaga 1 fogad till betänkandet.

FJÄRDE KAPITLET

Principiella synpunkter på statligt stöd till politiska ungdomsorganisationer

Tidigare behandling av frågan

Departementschefen har i utredningens direktiv framhållit, att betänkligheter kan anföras mot att med statsmedel stödja politiska ungdomsorganisationers propagandering för ett visst parti. Däremot bör de ha samma rätt som andra ungdomsorganisationer att »erhålla statligt stöd för det betydelsefulla arbete de bedriver exempelvis inom studieverksamhetens och fritidssysselsättningarnas område». Att sådant arbete kan sägas vara ägnat att *indirekt* stödja den politiska verksamheten utgör enligt direktiven icke hinder för att bidrag får utgå — starka rättviseskäl säges nämligen tala för att de politiska organisationerna »icke av denna orsak förmenas ett stöd av den typ, som tillerkänts andra ungdomsorganisationer».

Från departementschefens sida föreligger sålunda ställningstagande till förmån för statsstöd till de politiska ungdomsorganisationernas ungdomsfostrande verksamhet. Innan utredningen med utgångspunkt från denna inställning ingår på en analys av frågan om statligt stöd till politiska ungdomsorganisationer har utredningen funnit erforderligt referera den principdiskussion, som förekommit i detta ämne i tidigare utredningar och riksdagsbehandlingar.

Ungdomsvårdskommittén föreslog i sitt betänkande II: »Stöd åt ungdomens föreningsliv» (SOU 1944:31) att samhällligt stöd skulle utgå till ungdomsorganisationernas instruktionsverksamhet, d. v. s. dels till instruktionskurser för utbildande av ungdomsledare, dels till anställande av instruktörer. Förslagen avsågs därvid gälla de politiska ungdomsorganisationerna, men kommittén gjorde beträffande dessa vissa förbehåll, som hänförde sig till organisationernas politiska verksamhet:

Det synes därvid kommittén självklart, att ett samhällligt stöd åt organisationernas instruktionsverksamhet bör avse de ungdomsvårdande sidor av denna som ha ett allmänt samhällligt värde. Den specifikt ideologiska verksamhet som är varje organisations egenart bör organisationerna däremot som regel själva besträda kostnaderna för. Detta måste under alla förhållanden gälla verksamhet av religiös och politisk propagandanatur. Vid utformningen av de härför nödvändiga villkoren bör det emellertid beaktas, att en viss altitud är erforderlig, om bestämmelserna skola kunna genomföras utan vidlyftiga kontrollåtgärder. En alltför ingående statlig kontroll skulle antingen innebära ett steg mot en icke önskad 'statsungdom' eller också och sannolikare leda till att organisationerna

föredroge att icke utnyttja det stöd som samhället ställde till deras förfogande framför att inordna sig under ett kontrollsystem som de befarade skulle kunna utgöra ett hot mot deras självständighet och oberoende.

Kommittén uppställde vidare vissa andra villkor för erhållande av bidrag till instruktionsverksamhet. Ett av dessa villkor var, att den sammanslutning som skulle kunna ifrågakomma till bidrag måste bland sina medlemmar bedriva en medborgerligt fostrande verksamhet. Sammanslutningen skulle emellertid icke väsentligen få ägna sig åt att tillgodose medlemmarnas enskilda eller yrkesmässiga ekonomiska intressen och ej heller få »uppsamma en våldsmentalitet eller motverka utvecklingen av vår samhällsordning på laglig väg samt på den nationella och personliga frihetens grund».

Beträffande det senare, som bland annat torde syfta på viss politisk verksamhet, gjorde kommittén följande kommentar:

Vad frågan om kravet på viss ideologisk inriktning av organisationernas syften och målsättning beträffar, står det för kommittén fullt klart, att det föreligger stora svårigheter, när det gäller att skilja mellan de organisationer vilka på grund av sin allmänna inriktning förtjäna samhällets uppmuntran för sin ungdomsvårdande verksamhet och de organisationer som icke förtjäna en sådan uppmuntran. En sammanslutning som bibringar de unga en våldsmentalitet eller på annat sätt vill påverka utvecklingen av vår samhällsordning genom metoder, vilka strida mot grundlagarna och rättssystemet, eller bygger sin verksamhet på annan grund än den nationella och personliga frihetens värde måste ur samhällets synpunkt sägas omintetgöra det värde, som ligger i den i vissa avseenden fostrande verksamhet den bedriver. Däremot bör det demokratiska samhället icke ha någon invändning mot en organisation endast därför att den, inom den nyss angivna ramen, ger utrymme åt en även starkt kritisk men saklig prövning av rådande politiska eller ekonomiska system eller andra härskande föreställningar.

Bland remissinstanserna ansåg *skolöverstyrelsen* att ungdomsvårdskommittén gått för långt, när den i sitt förslag om vilka organisationer som skulle kunna erhålla bidrag till instruktionsverksamhet även medtagit de politiska ungdomsorganisationerna:

Ehuru överstyrelsen är medveten om, att kommittén intagit sin ståndpunkt i syfte att understödja endast den del av de politiska ungdomsorganisationernas verksamhet, som avser den rent medborgerligt fostrande uppgiften, anser den sig dock av rent principiella skäl icke böra tillstyrka förslaget i vad det gäller statsunderstöd åt de politiska ungdomsorganisationerna. Det torde nämligen icke kunna undvikas, att ett sådant understöd i praktiken även skulle komma dessa organisationers huvudsyfte, propagandan för en viss politisk åskådning, till godo. Ur ungdomsorganisationernas egen synpunkt torde det vara lämpligast att de få bibehålla sitt oberoende av staten. Erhålla dessa organisationer statsbidrag för en del av sin verksamhet, måste de givetvis även underkasta sig statskontroll i någon form. Överstyrelsen kan icke heller finna det förenligt med statens intresse att, även om det endast sker indirekt, lämna understöd åt befrämjande av de politiska partiernas propaganda. Utan att vilja underskatta den medborgerligt fostrande verksamhet, som de politiska ungdomsorganisationerna utöva, anser sig dock överstyrelsen principiellt böra intaga den ståndpunkten, att samtliga politiska ungdomsorganisationer undantagas från möjligheten att erhålla stats-

bidrag för sin verksamhet. Genom en sådan bestämmelse skulle även de största svårigheterna vid prövningen av vilka organisationer, som skola anses bidragsberättigade, bortfalla.

Länsstyrelsen i Blekinge län riktade också invändningar mot förslaget att de politiska ungdomsorganisationerna skulle erhålla statsbidrag:

Här har kommittén enligt länsstyrelsens mening kommit in på ett verksamhetsområde, som icke hör hit. Länsstyrelsen anser alltså att ur tabell 4 (sid. 136) böra utgå »politiska ungdomsorganisationer» eller att viss modifikation göres. Länsstyrelsen kan i detta sammanhang erinra om att politiska ungdomsorganisationer m. m. endast under förutsättning av tillkomsten av en specialorganisation härför ha av Statens fritidsnämnd tillstyrkt statligt anslag av medel ur den statliga fritidsfonden.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län sade sig icke ha annat att erinra mot förslaget än att den ifrågasatte, huruvida det är lämpligt att statsbidrag utgår till ungdomsföreningar med politiskt syfte. Beträffande sådana föreningar synes det ligga närmast till hands att vederbörande partiorganisation lämna det understöd och den hjälp partiorganisationen anser påkallad.

Länsstyrelserna i Jämtlands län och i Norrbottens län avstyrkte ävenledes bidrag till politiska organisationer.

Även bland de politiska ungdomsförbunden själva höjdes röster mot statligt stöd till politiska ungdomsorganisationer. *Ungsvenskarnas riksförbund* (Högerns ungdomsförbund) framhöll sålunda:

Beträffande statligt stöd åt politiska ungdomsorganisationer, kunna vi dock icke dela kommitténs uppfattning. Givetvis anse vi, att de politiska ungdomsorganisationernas ungdomsvårdande arbete väl kan jämföras med övriga ungdomsorganisationers. I flera ur samhällets synpunkt viktiga avseenden, exempelvis då det gäller medlemmarnas skolning i samhälls- och medborgarkunskap, föreningskunskap och föreningsteknik, torde de politiska ungdomsorganisationernas insatser vara väl så stora som övriga ungdomsorganisationers. Att vi trots detta icke kunna tillstyrka statligt stöd även åt de politiska ungdomsorganisationerna, kan sålunda icke innebära, att vi placera dessa i en lägre klass än de övriga. En sådan tolkning avvisa vi bestämt. Vi avstyrka ett sådant stöd främst av principiella skäl. De politiska ungdomsorganisationernas primära uppgift är av politisk art. De söka värva anhängare för sina politiska idéer eller, inom vissa organisationer, för de klass- och gruppintressen de anse sig företräda, samtidigt som de utgöra rekryteringsbas för moderpartierna och driva upplysnings- och agitationsarbete för respektive partier. Kommittén har framhållit, att det är ett samhälleligt önskemål, att 'ungdomsorganisationerna kunde vidga sin verksamhet till att omfatta en växande andel av den svenska ungdomen'. Det är uppenbart, att det statliga stödet till instruktionskurser och instruktörer, även om detta endast avser den ungdomsvårdande sidan, kommer att främja organisationernas medlemsrekrytering. I praktiken torde det även bli mycket svårt att skilja det rent ungdomsvårdande arbetet från det politiska. Staten skulle med andra ord direkt stödja de idéer eller de intressen, som dessa ungdomsorganisationer arbeta för. Detta anse vi vara absolut oförenligt med demokratiska principer. Ett genomförande av en sådan ordning är ett långt steg mot den 'statsungdom', som vi ha mycket avskräckande exempel på i andra länder. Förslaget innebär även ett slags statlig auktorisation av de fyra stora partierna ungdomsorganisationer, vilket i sig inne-

bär ett konserverande av nu befintliga partibildningar. En sådan tendens kan icke anses förenlig med fri demokratisk utveckling.

Vissa andra remissmyndigheter ställde sig på samma ståndpunkt som ungdomsvårdskommittén och *tillstyrkte* bidrag även till de politiska ungdomsorganisationerna. *Socialstyrelsen* gick därvid, tydligen främst av praktiska skäl, till och med längre än kommittén och anförde, att frågan om och i vilken mån rent politisk föreningsverksamhet bör erhålla statsunderstöd givetvis kan diskuteras:

Det viktigaste är dock, att man överhuvudtaget vidmakthåller och stärker de ungas intresse för sådant som kan berika deras liv även om detta betyder att de ansluta sig till den ena eller andra politiska eller religiösa meningen. Det torde i vart fall bli synnerligen svårt att objektivt och opartiskt genomföra den förordade avgränsningen. Säkerligen skulle tvivelsmål ej sällan yppas beträffande vad som bör avses med begreppen 'politisk' och 'propaganda'. I själva verket torde i regel en förenings strävanden att främja en viss politisk eller religiös riktning vara så inflätade i dess verksamhet som en helhet att de icke låta sig särskiljas från andra sidor av verksamheten. Lämpligheten av ett dylikt villkor för bidragsrätten torde därför kunna starkt ifrågasättas. För den bidragsbeviljande myndigheten innebär en sådan begränsning av bidragsgrunderna ett incitament att uppställa allehanda föreskrifter, vilka komma att tynga föreningarnas arbete utan att man likväl har utsikt att nå det avsedda målet.

Länsstyrelsen i Kalmar län yttrade som sin åsikt, att de politiska föreningar vilka bland sina medlemmar bedriver medborgerligt fostrande verksamhet bör vara bidragsberättigade, men att det synes rimligt, att den verksamhet som erhåller statens stöd i möjligaste mån bör hava en objektiv, politiskt neutral karaktär. Längre torde man dock icke kunna sträcka kravet när det gäller en ungdomsorganisation med aktivt politiskt program.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län menade, att man kan hysa tvivel om lämpligheten att inränga rent politiska föreningar bland de statsunderstödda företagen. Även om länsstyrelsen ansåg åtskilliga skäl kunde andragas, som inger tvekan om lämpligheten av förslaget i denna del, ansåg den sig dock icke vilja taga på sitt ansvar att avstyrka förslaget.

Svenska stadsförbundet diskuterade kommitténs uppdelning av organisationerna i sådana, som uppbäres av en »våldsmentalitet» och sådana, som enligt kommittén ger utrymme åt en även starkt kritisk men saklig prövning av rådande politiska eller ekonomiska system eller andra härskande föreställningar:

Uppgiften att t. ex. sortera upp de politiska organisationerna efter dessa anvisningar torde icke komma att tillhöra de lättaste. En granskning av stadgarna ger väl, som kommittén också själv förutsätter, icke alltid tillräcklig ledning. Om infordrade kompletterande upplysningar om verksamhetens karaktär alltid kunna bli tillfyllest torde vara ovisst. 'Våldsmentaliteten' torde det i de föreliggande fallen icke bli så lätt att styrka. Ett utestängande av de politiska sammanslutningarna från stödet skulle visserligen säkert underlätta prövningen. Men politisk propaganda är å andra sidan ju icke heller alldeles utesluten inom föreningar, vilkas uppgift enligt stadgarna är helt neutral.

Svenska landskommunernas förbund var inne på liknande tankegångar:

Betänkligt torde vara att från statsbidraget utesluta s. k. ytterlighetsriktningar. Begreppet ytterlighetsriktning är mycket relativt och ändrar innehåll från tid till annan. De föreningar, som betytt mest för utformningen av vårt nuvarande samhälle, torde samtliga på sin tid ha betecknats som mer eller mindre samhällsfientliga. Ett uteblivet statsbidrag åt vissa ungdomsförbund kan också mycket väl få rakt motsatta verkningar än de avsedda; motståndet kan åstadkomma, att fostringsarbetet i ett sådant förbund kommer att ledas in på banor, som icke äro önskvärda.

Folkpartiets ungdomsförbund anför:

Förbundet uttalar sin odelade tillfredsställelse med de grundläggande tankegångarna i betänkandet: att varje form av 'statsungdom' avvisas, att ungdomsverksamheten i de fria sammanslutningarnas regi förklaras förtjänt av samhällets stöd utan annan diskriminering av sammanslutningar än den, som må vara betingad av praktiskt-organisatoriska skäl, samt att det föreslagna stödet skulle utgå icke till sammanslutningarna som sådana utan som bidrag till viss, för ungdomen i allmänhet ur samhällets synpunkt särskilt betydelsefull verksamhet. Förbundet vill understryka att denna sistnämnda konstruktion i mycket hög grad bidragit till att häva invanda betänkligheter mot ett samhälleligt stöd till ungdomssammanslutningarna såväl med hänsyn till kravet på dessas självständighet som med tanke på ev. gränsdragningar mellan olika typer av sammanslutningar.

Svenska landsbygdens ungdomsförbund hade inga invändningar att göra mot stödet till de politiska ungdomsförbunden, men ställde å andra sidan upp vissa krav på stödets utformning:

Självfallet äro ungdomsorganisationerna, i varje fall gäller detta SLU, icke hågade att mottaga stöd av samhället under former, vilka leda till byråkrati och ofrihet. Det gagnar icke de syften folkrörelserna tjäna, om stödet utformas på ett sätt, som skadar organisationernas livsnerv: de frivilliga insatserna för den egna rörelsens idéer. Likriktning och ett försvagande av organisationernas karaktär av *fria* rörelser skulle snabbt leda till ödesdigra konsekvenser för föreningsliv och samhälle. Förbundet finner med tillfredsställelse, att kommitténs förslag om stöd syftar till *hjälp till självhjälp* i former, vilka förena tillräcklig kontroll över medlens användning med den frihet, som är organisationernas livsluft. Icke minst måste de politiska organisationerna resa ett bestämt krav om, att kontrollen av medelsanvisningen sker på ett opartiskt sätt och utan onödig och obehörig inblandning i organisationernas verksamhet.

Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund ansåg, att kommittén radikalt brutit med gammal slentrianmässig uppfattning, enligt vilken de politiska ungdomsorganisationerna ställdes i särklass utan möjlighet att kunna påräkna ekonomiskt bistånd från samhällets sida i någon form:

För Ungdomsvårdskommittén har det stått fullt klart, att de politiska ungdomsorganisationerna utför en medborgarfostran av sådan omfattning och betydelse, att de inte på rimliga grunder kunna ställas utanför det föreslagna samhälleliga stödet.

Ungdomsvårdskommitténs förslag till stöd åt ungdomens organisationer blev icke föremål för någon Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen. En av anledningarna därtill synes ha varit svårigheten att på ett för alla par-

ter tillfredsställande sätt lösa problemet om stöd till de politiska ungdomsorganisationerna. Detta framgår bland annat av ett yttrande av statsrådet Sven Andersson den 31 maj 1949 under en debatt i andra kammaren med anledning av det svar han lämnat på en interpellation av herr Wiklund angående tidpunkten för framläggande av proposition på grundval av ungdomsvårdskommitténs betänkanden m. m.:

Ett fyrtiotal ungdomsorganisationer beröras av det statsunderstöd, som det härvidlag kan bli fråga om, och dessa vilja faktiskt inte alla ha någon hjälp av staten till instruktionskurser och instruktörsutbildning, på de villkor som ungdomsvårdskommittén har försett själva mottagandet av anslag med. Ungdomsorganisationerna anse dessa komma att inkräkta på de fria ungdomsorganisationernas verksamhet. Det är alltså rent principiella betänkligheter som göra sig gällande när politiska organisationer och religiösa sammanslutningar av olika slag säga, att de inte kunna ta emot något statsanslag, därest det skall gälla några särskilda bestämmelser för dem i detta avseende; de kunna med andra ord inte ta emot något statsanslag med mindre än att dessa detaljbestämmelser avlägsnas eller ändras. Av våra fem politiska organisationer äro högerens ungdomsförbund och kommunisterna bestämda motståndare till en sådan form av statsanslag. Av de tre andra ha SSU och SLU sagt ja men yrkat på ändring av bestämmelserna. Det är bara folkpartiets ungdomsförbund som hittills har accepterat det statsintrång i sin verksamhet, som här faktiskt skulle inträda. Nå detta intrång är icke så farligt, men det är ändå en viss övervakning, som icke alla ansett sig kunna gå med på.

Ungdomsvårdskommitténs utredningar kom att utgöra utgångsmaterial för *1953 års utredning angående stöd åt nykterhetsorganisationer och ungdomsvårdande sammanslutningar* (i fortsättningen kallad *1953 års utredning*), vars betänkande legat till grund för utformningen av nuvarande bidragsbestämmelser rörande stöd åt ungdomsorganisationernas förenings- och fritidsverksamhet. De politiska ungdomssammanslutningarna undantogs emellertid redan i direktiven från nämnda utrednings arbetsområde.

Stödet åt andra ungdomsorganisationer än nykterhetsföreningar, bör såsom förut nämnts inriktas på sådan verksamhet, som innefattar ungdomsvård i egentlig mening. Vissa inskränkningar torde emellertid vara erforderliga. De politiska ungdomsorganisationerna utför visserligen ett erkännansvärt ungdomsvårdande arbete. Deras huvudsyfte är emellertid att driva politisk verksamhet och statsstöd till dem torde med hänsyn härtill vara förenat med särskilda problem. Med hänsyn till den skyndsamhet, varmed ifrågavarande utredning bör bedrivas, torde det vara mindre lämpligt att häri inbegripa denna fråga.

Denna begränsning av utredningens uppdrag kritiserades i ett flertal av remissyttrandena över utredningens betänkande. Frågan borde, menade man, åtminstone ha blivit föremål för utredning.

Länsstyrelsen i Stockholms län framhöll bl. a.:

I utredningsuppdraget har ej inbegripits frågan om bidrag till de politiska ungdomsorganisationerna. Med den av utredningen föreslagna begränsningen av bidragen till ämnesområden, som är gemensamma för allt ungdomsarbete, talar onekligen skäl för att bidragsgivningen utsträcket till att omfatta även dylika organisationer.

Folkpartiets ungdomsförbund beklagade, att i direktiven för kommittén frågan om eventuellt stöd åt de politiska organisationerna undantagits från kommitténs arbetsprogram samt underströk, att de politiska ungdomsorganisationerna utför ett i hög grad samhällsgagnande arbete, värt samhällsligt stöd.

Högerns ungdomsförbund menade, att ett principiellt ställningstagande från kommitténs sida icke avsevärt skulle ha behövt fördröja utredningen. Däremot skulle det enligt förbundets åsikt ha varit intressant att på denna punkt få taga del av statsrådets och kommitténs synpunkter. Förbundet hävdade den principiella uppfattningen att politiska ungdomsorganisationer icke bör åtnjuta ekonomiskt statligt stöd och att politiskt valda församlingar icke bör använda skattemedel för att direkt understödja politisk verksamhet.

Svenska landsbygdens ungdomsförbund hävdade i sitt yttrande, att även de politiska ungdomsorganisationerna bedriver ett så vittgrenat och värdefullt ungdomsvårdande arbete, att dessa organisationer bör komma i åtnjutande av ett med övriga organisationer likvärdigt statligt stöd. Man beklagade att den aktuella situationen påkallat en så skyndsamt utredning att prövningen av statsstödet till ungdomsorganisationerna i sin helhet icke kunnat ske.

Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund sade sig icke kunna acceptera gränsdragningen mellan å ena sidan de politiska ungdomsorganisationerna och å andra sidan övriga ideella organisationer. Förbundet fann ej motiveringen för en gränsdragning bärande och ansåg det ingalunda sannolikt, att utredningsarbetet skulle ha fördröjts, om de politiska ungdomsorganisationerna innefattats i detsamma. Dessbättre syntes utredningen, ehuru den varit bunden av direktivens rekommendation, ändå utformat sina förslag på sådant sätt, att de väl torde kunna gälla även för de politiska organisationerna och den verksamhet de bedriver.

Likaledes beklagade *Arbetarnas bildningsförbund*, att de politiska ungdomsorganisationerna enligt direktiven till utredningen ställts utanför, och ifrågasatte huruvida frågan om statsstöd till dem i detta sammanhang verkligen skulle behöva anses vara förenat med särskilda problem:

Den allmänna verksamhet, varom här kan bli fråga kunde knappast tänkas bli lidande av att demokratiska politiska strävanden skulle stå som drivkrafter och inspirationskällor vid dess organisering och praktiska utförande. Ett stöd åt de politiska ungdomsorganisationerna för den av utredningen skisserade verksamheten kan i lika liten mån inge betänkligheter som t. ex. stöd åt de religiösa ungdomsföreningarna, vilka ju inte undantagits.

Även *Liberala studieförbundet* fann det otillfredsställande, att de politiska ungdomsorganisationerna blivit satta åt sidan i direktiven:

LiS kan om Folkpartiets ungdomsförbund, vars verksamhet LiS noga följer, vitsorda, att inom förbundet finns värdefulla fonder med idealitet och socialt

sinnelag, som bl. a. tagit sig uttryck i studier och frivilligt socialt arbete av hög klass. Säkert gäller detta omdöme om alla demokratiskt-politiska ungdomsförbund.

Studieförbundet medborgarskolan var enigt med övriga studieförbund, att även de politiska ungdomsförbundens ställning bort övervägas, och sade sig hysa den uppfattningen, att ett politiskt ungdomsförbund ej kan mottaga statligt bidrag till utbildning av sina egna krafter, om detta bidrag gives direkt till organisationen. En väg som man här kan gå, menade förbundet, är möjligheten att ge de studieförbund, vilka bland sina kollektivt anslutna organisationer har ett politiskt ungdomsförbund, ökade bidrag att organisera kvalificerad ledareutbildning.

Samhället och de politiska ungdomsorganisationerna i vissa främmande länder

Samhälleligt stöd till politiska ungdomsorganisationer har utgjort och utgör föremål för principdiskussioner även i andra länder än Sverige. De skäl, som enligt vad som framgår av Bilaga 2 i den allmänna diskussionen åberopats för och emot ett sådant stöd, synes i stort sett vara likartade med dem hos oss framförda.

I *Finland* förekommer direkt statligt stöd åt ungdomsorganisationer sedan år 1947. Från början behandlades de politiska ungdomsorganisationerna på samma sätt som övriga ungdomsorganisationer, men senare har vid olika tillfällen och från olika håll tveksamhet yppats mot denna ordning. År 1949 ledde diskussionen kring frågan om statsstöd till de politiska ungdomsorganisationerna bl. a. till ett uttalande från riksdagen, som sade sig förutsätta, att statsbidrag ej lämnades till politiska ungdomsorganisationer. För år 1950 kom följaktligen icke att utgå något sådant stöd. Efter hänvändelse från ungdomsorganisationernas samarbetsorgan »Representantskapet för Finlands ungdomsorganisationer» till riksdagsgrupper och enskilda riksdagsmän ändrade emellertid riksdagen år 1950 sin uppfattning på denna punkt, varafter anslaget återigen utgätt till både politiska och opolitiska ungdomsorganisationer. Anslagen får dock nu såväl som före år 1950 endast användas till ungdomsfostrande verksamhet, däremot ej till sådan verksamhet, som emanerar från organisationernas partipolitiska karaktär, d. v. s. bidrag får icke utgå till politisk propaganda och jämförbara aktiviteter.

Kommunerna i Finland är förhindrade att bevilja bidrag till politiska organisationer. Trots detta förekommer sådant stöd både genom kommunernas egna medel och från de s. k. alkoholmedlen. Dylika anslagsbeslut kan nämligen endast undanröjas besvärsvägen och besvär över ärenden av detta slag synes blott förekomma undantagsvis. Vid olika tillfällen har kommunernas

rätt att anslå medel till de politiska ungdomsorganisationerna behandlats i interpellationer och motioner i den finska riksdagen. I en hemställningsmotion till 1954 års riksdag väckte sålunda V. Virtanen m. fl. förslag om att riksdagen »ville besluta, att regeringen skyndsamt måtte vidtaga åtgärder för försättande av alla ungdomsorganisationer i likvärdig ställning även då till ungdomsorganisationerna utdelas understöd på åtgärd av kommunerna». Motionen avslogs emellertid i januari 1956 med motiveringen att frågan först behövde bli föremål för grundlig undersökning, vilket i realiteten betyder att tills vidare, liksom hittills, kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna blir beroende av huruvida besvär över ett anslagsbeslut väckes eller ej.

I Norge föreligger ingen principiell skillnad mellan politiska och övriga ungdomsorganisationer i frågan om rätten till statsstöd. Ett villkor för att sådan rätt skall föreligga — och det gäller alla organisationer, oberoende av huruvida de är politiska eller ej — är dock att verksamhet, till vilken statsunderstöd utgår (projekt), skall vara av intresse för alla ungdomsorganisationer.

I realiteten har statsbidrag till projekt anordnade av politisk ungdomsorganisation emellertid utgått endast i ett enda fall och detta fall har åstadkommit en livlig debatt såväl inom som mellan de politiska ungdomsorganisationerna i Norge angående dylika organisationers rätt överhuvud att få uppbära stöd från staten. Man synes inom de politiska ungdomsorganisationerna däremot icke hysa någon tvekan inför att sända deltagare till ungdomsledarekurser, även om kurserna anordnas med stöd av statsmedel, så snart som annan organisation än politisk är huvudman för desamma. Tvärtom uppger man sig vara tillfreds med att kursverksamhet av detta slag även kommer politiska organisationer till godo.

De norska kommunerna är av den kommunala lagstiftningen förhindrade att ekonomiskt stödja politiska ungdomsorganisationer.

Västtysklands Bundesjugendplan förutsätter statligt ekonomiskt stöd till samtliga förekommande typer av ungdomsorganisationer, d. v. s. även de politiska. Att stöd utgår till politiska ungdomsorganisationer synes icke ha mött något egentligt principiellt motstånd, ett förhållande som enligt de upplysningar utredningen inhämtat helt kan tillskrivas en enhällig önskan hos partierna att stödja de frivilliga politiska ungdomsorganisationer som uppstått efter kriget. Partierna synes nämligen i dem ha sett en möjlighet att bland ungdomen åter grundlägga och upprätthålla en demokratisk politisk aktivitet. Samtidigt har man emellertid också varit enig om att statsmedlen icke bör få användas för politisk propagandaverksamhet och liknande utan endast till en mera allmänt betonad ungdomsverksamhet, främst till ungdomsledarutbildning.

Utredningen

De svenska ungdomssammanslutningarnas arbete för allmän ungdomsfostran har under de senaste åren blivit alltmera uppmärksammat. Ungdomsproblemens ökade aktualitet genom det växande frestelsestrycket i det moderna samhället, ungdomsbrottsligheten, inflyttningen till städer och tätorter och de stora ungdomskullarna har fäst uppmärksamheten på ungdomsorganisationernas möjligheter att göra en insats till ungdomsproblemens lösning.

Inför 1954 års omläggning av den svenska nykterhetspolitiken aktualiserades de sedan länge diskuterade planerna på statligt stöd till ungdomsorganisationerna. I huvudsaklig överensstämmelse med de förslag, som framlades av 1953 års utredning, beslöt 1954 års riksdag en rad i det föregående beskrivna stödåtgärder (»den nya ungdomsgiven»), vilka i huvudsak innebär statsunderstöd till ungdomens fritidsverksamhet, ungdomsledarekurser och instruktörsverksamhet i andra ungdomsorganisationer än de politiska. Det bör dock här betonas, att dessa stödåtgärder, ehuru tillkomna i samband med nykterhetsreformen, endast delvis sammanhängde med denna.

Resultatet av denna statliga bidragsgivning får anses väl ha uppfyllt förväntningarna. Ungdomsorganisationerna har kunnat i hög grad intensifiera sin verksamhet, framför allt bland den föreningslösa ungdomen. Från företrädare för nykterhetsverksamheten har framhållits, att det genom det statliga stödet aktiverade arbetet inom ungdomsorganisationerna haft betydelse som hjälp åt ungdomen att möta den nya alkohollagstiftningens svårigheter.

Att den nya ungdomsgiven icke omfattade även de politiska ungdomsorganisationerna sammanhängande, som utredningen tidigare framhållit, främst med problemet hur politisk och ungdomsfostrande verksamhet inom dessa organisationer skulle kunna avgränsas från varandra och på vilket sätt man skulle kunna förhindra, att ett stöd till den senare också komme den förstnämnda till del. Den tidigare redogörelsen över de olika synpunkter, som under årens lopp kommit till uttryck, när frågan om statliga ekonomiska bidrag till de politiska ungdomsorganisationerna diskuterats, visar, att denna fråga varit i hög grad kontroversiell. På en punkt synes åsiktsyttringarna dock sammanfalla, nämligen däri att dylika bidrag ej under några förhållanden bör utgå till nämnda sammanslutningars politiska verksamhet. Däremot har uppfattningarna om sådant stöd till den ungdomsfostrande verksamheten varierat alltefter hur man bedömt möjligheterna att avgränsa dylik verksamhet från de politiska aktiviteterna.

Innan utredningen närmare går in på detta avgränsningsproblem finner den anledning med några ord beröra den samhällsfostrande insats, som de politiska organisationerna utför genom sin politiska verksamhet. Genom sitt politiska propaganda- och upplysningsarbete bidrager dessa organisa-

tioner till ett höjande av allmänhetens medborgerliga intresse och kunskaper, något som i ett samhälle byggt på folkstyre måste anses betydelsefullt. Denna verksamhet avser dels att påverka människorna till ett partipolitiskt ställningstagande (valpropaganda, medlemsvärvning för det egna partiet etc.), dels att höja den medborgerliga allmänbildningen, bredda intresset kring allmänna frågor och fördjupa ansvarskänslan för det gemensamma samhället (utrednings-, upplysnings- och skolningsarbete).

Av naturliga skäl kommer just de politiska *ungdomsorganisationerna* att ägna förhållandevis mycken kraft åt denna skolningsverksamhet på längre sikt, eftersom den ungdom, som samlas där, i väsentlig grad gör detta för att öka sina politiska och samhällseliga insikter. Resultatet av denna på ungdomar inriktade upplysningsverksamhet blir sannolikt icke alltid, att de som vuxna män och kvinnor vid valtillfällena stöder det politiska parti inom vars ungdomsorganisation de fått sin skolning. Denna skolning ger dem emellertid större möjligheter att självständigt bilda sig en uppfattning i samhällseliga frågor.

Med det anförda har utredningen något velat belysa den politiska verksamhetens allmänt gagnande funktioner. Därav får emellertid icke dragas den slutsatsen, att utredningen skulle vara beredd att föreslå stöd till den rent politiska verksamheten. Som tidigare framhållits råder enighet i vårt land om att sådan verksamhet icke bör understödjas med statsmedel. Utredningen delar denna uppfattning. Skälen härför har under de gångna årens diskussion, såsom den i det föregående refererats, utförligt belysts och torde nu icke påfordra en sammanfattande redogörelse.

Utredningen övergår härefter till att behandla de politiska ungdomsorganisationernas ungdomsfostrande verksamhet. Denna verksamhet torde i och för sig få anses lika samhällsgagnande som motsvarande verksamhet hos övriga ungdomsorganisationer. Såsom redovisats i det föregående är den inom de politiska ungdomsförbunden redan nu omfattande. Genom sin väl utbyggda organisationsapparat har dessa möjligheter att komma i kontakt med och påverka ytterligare betydande skaror av unga människor, som måhända eljest skulle hålla sig utanför organiserad verksamhet. En allmän samhällselig angelägenhet måste vara att i vidgad omfattning väcka och utveckla ungdomens intresse för meningsfull sysselsättning under fritiden. Från samhällets sida synes knappast försvarligt att nu, när alla krafter och initiativ bör tagas till hjälp i sådant syfte, avstå från det ytterligare bidrag härtill som de politiska ungdomsorganisationerna kan lämna, om deras möjligheter till insatser stärkes genom statligt stöd.

Att förbättra de olika ungdomssammanslutningarnas möjligheter att i konkurrens med varandra värva ett allt större antal ungdomar för sina syften är sålunda ett påtagligt allmänt intresse. Resultatet av denna konkurrens — som i och för sig måste verka stimulerande på organisationernas arbete — kan endast bli, att den föreningsanslutna ungdomen ökas på be-

kostnad av den föreningslösa. Såväl ungdomsvårdskommitténs som 1944 års nykterhetskommittés undersökningar visar, att den föreningsanslutna ungdomen i alla avseenden visar en bättre prognos än den föreningslösa, icke minst i nykterhetshänseende.

Genom att de politiska ungdomsorganisationerna vid den nya ungdomsgiven uteslutits från den statliga bidragsgivningen har de kommit i ett sämre konkurrensläge i förhållande till övriga ungdomsorganisationer. De ökade resurser de sistnämnda erhållit har förbättrat deras möjligheter i kampen om ungdomen och har enligt vad utredningen erfarit redan möjliggjort för flertalet sammanslutningar att öka sitt medlemsantal. Från rättvisesynpunkt är tydligt att det nya ungdomsstödet kan giva anledning till invändningar från de politiska ungdomsorganisationerna.

Det måste vidare uppmärksammas, att även om de politiska ungdomsorganisationerna i princip hålles utanför de nuvarande stödformerna finnes redan vissa möjligheter för dessa att indirekt tillgodogöra sig stödet till fritidsgrupper och ungdomsledarkurser. Intet hindrar nämligen medlemmar i dessa organisationer att bilda fristående fritidsgrupper. Medlemmarna kan även delta i av andra ungdomsorganisationer med statsbidrag anordnade ungdomsledarekurser och sålunda få utbildning som ungdomsledare. Ett grundvillkor för statsbidraget är ju att dessa skall stå öppna för envar. Samma rätt föreligger att delta i av skolöverstyrelsen anordnade ungdomsledarkurser. Mot bakgrunden härav kan diskuteras, om det icke är bättre att taga steget fullt ut och innesluta de politiska ungdomsorganisationerna i kretsen av bidragsberättigade, därest erforderliga förutsättningar för en avgränsning från den politiska verksamheten kan åstadkommas.

En hänvisning till det material angående statsstöd till politiska ungdomsorganisationer, som utredningen införskaffat från andra länder, kan i sammanhanget tjäna till viss vägledning. Skälen för och emot ett sådant stöd synes nämligen utomlands i stort sett sammanfalla med dem som anförts i den svenska debatten. Man har sålunda framhållit det önskvärda i att stödja de politiska ungdomsorganisationernas ungdomsfostrande verksamhet. Samtidigt har gränsdragningssvårigheterna i förhållande till den rent partipolitiska verksamheten, vilken i intet fall förordats bli föremål för statsbidrag, betonats. Betänksamheten i det senare fallet har dock icke hindrat vissa länder från att låta även de politiska ungdomsorganisationerna komma i åtnjutande av ekonomiskt stöd från både stat och kommun. Från såväl myndigheters som organisationers sida har i dessa länder vitsordats betydelsen av sådana stödåtgärder. De utländska erfarenheter, som utredningen kommit i kontakt med, synes således ge belägg för värdet av ett statsstöd även när det gäller de politiska ungdomsorganisationerna. Dessa erfarenheter stryker emellertid också starkt under nödvändigheten av att det stöd, som kan ifrågakomma, sätts in på avgränsade och kontrollerbara aktiviteter.

Av det anförda torde framgå, att från de synpunkter utredningen bedömt

frågan har det tett sig önskvärt att infoga den ungdomsfostrande verksamheten inom de politiska ungdomsorganisationerna i det statliga stödet till föreningslivet. Den fråga utredningen därefter ställts inför är, huruvida detta är möjligt utan att samtidigt stödja organisationernas politiska verksamhet och, om denna fråga besvaras jakande, hur bidragsbestämmelserna och kontrollåtgärderna bör utformas för att dessa icke skall bli alltför detaljerade och ingripande i organisationernas inre förhållanden. Utredningen vill helt ansluta sig till de grundsatser som skolöverstyrelsen i skilda sammanhang uttalat, att det fria och frivilliga organisationsväsendet måste bevaras i verklig mening fritt, och att statsmakternas och myndigheternas medverkan aldrig får tillåtas att påverka organisationernas målsättning eller inre förhållanden.

En fruktbar diskussion om möjligheterna att göra en gränsdragning mellan politisk och ungdomsfostrande verksamhet kan egentligen icke äga rum, förrän utredningen presenterat sina försök till praktiska lösningar, vilket kommer att ske i följande kapitel. Redan nu vill kommittén framhålla, att vad den eftersträvat är en lösning, som fyller rimliga krav på garanti för att ifrågavarande statliga medel ej användes för annat än de avsedda ändamålen. Detta sker i övertygelsen om att en fullkomlig lösning ej går att åstadkomma. Det synes vara detta förhållande som departementschefen åsyftat, när han i direktiven säger, att de politiska organisationerna icke bör förvägras stöd endast av den anledningen att den politiska verksamheten därigenom blir föremål för indirekt stöd.

Från dessa utgångspunkter vill utredningen i det följande pröva olika uppslag rörande bidrag till de politiska ungdomsorganisationernas ungdomsfostrande verksamhet. I direktiven har utredningen anmodats pröva i vilken mån de nuvarande bestämmelserna för bidrag till de politiskt neutrala ungdomsorganisationernas förenings- och fritidsverksamhet vore möjlig att tillämpa även för fritidsverksamheten inom de politiska ungdomsorganisationerna. Det nuvarande stödet har givits sådan utformning, att det inriktats på konkreta avgränsbara arbetsuppgifter, något som får anses underlätta den ifrågasatta utbyggnaden av bidragsformerna. Utredningen ämnar undersöka möjligheterna av statsbidrag till fritidsverksamhet i grupp samt till sådan instruktörsverksamhet och ungdomsledarutbildning, som är nödvändig för att utveckla den åsyftade gruppverksamheten. Dessutom upptager utredningen till behandling frågan om möjligheten av bidrag till de politiska ungdomsorganisationerna för viss annan verksamhet, för vilken redogörelse ovan lämnats men där möjlighet till stöd för närvarande ej föreligger.

FEMTE KAPITLET

Utredningens förslag

Fritidsgruppverksamhet

Bestämmelserna om statsbidrag till fritidsverksamhet genom anordnande av fritidsgrupper är upptagna i ungdomskungörelsens 11—14 §§. Jämlikt 11 § tredje stycket må statsbidrag icke utgå till fritidsgrupp, som anordnas av politisk organisation.

Den fritidsgruppverksamhet, som de politiska ungdomsorganisationerna enligt redogörelsen i första kapitlet upprätthåller, kan till sin organisation och sitt förhållande till de politiska ungdomsförbunden i viss mån jämföras med det studiecirkelarbeta, som dessa förbund bedriver och via de erkända studieförbunden erhåller statsbidrag för. Det har därför synts utredningen nödvändigt, att innan den tar ställning till ifrågasvarande fritidsgruppers inordnande i ett statsbidragssystem, något utförligare än som skett i andra kapitlet behandla studiecirkelarnas både tidigare och nuvarande ställning till de politiska ungdomsorganisationerna samt söka utröna vilka slutsatser man kan draga därav.

Varken 1944 års folkbildningsutredning eller folkbildningskungörelsen berörde spörsmålet om vem som skulle organisera de statsbidragsberättigade studiecirkelarna. Studiecirkelverksamheten hade, som folkbildningsutredningen i olika sammanhang påvisade, ursprungligen uppstått inom olika slags föreningar, bland annat inom de politiska ungdomsföreningarna. Så småningom hade ansvaret för denna verksamhet övertagits av särskilda studieförbund, vilket emellertid icke hindrade ungdomsorganisationerna från att även i fortsättningen ta initiativ till studiecirkel bland sina medlemmar. När statsbidrag i enlighet med folkbildningskungörelsen började utgå till studiecirkelverksamheten, ansågs även sådana cirklar, som de politiska föreningarna tagit initiativ till och som anslutits till de godkända studieförbunden, bidragsberättigade, i den mån de i övrigt uppfyllde statsbidragsvillkoren. Det senare innebar bland annat, att de studier som förekom i cirklarna måste vara politiskt neutrala.

I folkbildningskungörelsen har fastslagits, att vid studiecirkelsammankomst icke må förekomma propaganda för politiska åskådningar. Detta stadgande får givetvis aktualitet främst i studiecirkel, som studerar ämnen av politisk karaktär. Folkbildningsutredningen underströk, att ett av det allmänna understött studiearbete på det politiska området givetvis måste »sätta som sitt främsta mål att ge så många som möjligt tillgång till material för

eget tänkande och självständig åsiktsbildning. Som en av de viktigaste uppgifterna i all folkuppfostran har angivits att skapa motgift mot suggestionsgiften, att motverka fanatism, i vilken form denna än uppträder». Folkbildningsverksamheten borde därför uppta politiska frågor på sitt program i en form, som vore »frigjord från propaganda».

Frågan om hur objektivitetskravet skulle kunna uppfyllas i praktiken diskuterades ingående av folkbildningsutredningen. Den framhöll därvid, att i studiecirkel, som arbetar med ämnen rörande politiska förhållanden, »bör ledaren efter ifrågavarande bildningsorganisations direktiv ansvara för studiernas sakliga planläggning, och kontroll av framlagda fakta bör ingå i arbetet för cirkeln i dess helhet under ledarens överinseende. Ämnet bör bestämmas så, att i dess uppläggning ligger en garanti för arbetets objektiva bedrivande. Ansvar för uppfyllandet av dessa krav torde böra åläggas vederbörande bildningsorganisation. Garantier mot missbruk ligger dels i det förtroende, som man i detta avseende torde ha full rätt att hysa för bildningsorganisationerna, dels även i de inspektionsmöjligheter, som bliva en följd av det statsunderstöd, som utredningen föreslår».

Studiecirkelnas objektivitetsproblem har i folkbildningskungörelsen behandlats på följande sätt. Kungörelsens § 26 mom. f) föreskriver, att vid studiecirkelsammanskomst propaganda för politiska eller religiösa åskådningar icke må förekomma, samt § 26 mom. g), att av riksförbund för studieverksamhet anordnad studiecirkel skall följa av riksförbund godkänd plan, och att fristående studiecirkel, som söker statsbidrag, skall till sin ansökan foga studieplan för skolöverstyrelsens godkännande. Vid granskningen av studieplaner är den givna målsättningen för såväl överstyrelsen som studieförbunden, att studieplanerna skall tillrättalägga studierna på ett objektivt sätt och att propagandainslag undvikas. Detta gäller givetvis även studieplaner i politiskt betonade ämnen. Härtill kommer att en studiecirkel enligt bestämmelserna skall vara öppen för insyn från allmänhetens sida. Medlemskapet i cirkeln kan ej göras villkorligt av medlemskap i annan organisation, exempelvis i politisk ungdomsorganisation, utan vem som helst har i mån av utrymme i cirkeln rätt att delta i dess arbete.

Det ligger i sakens natur att de politiska partierna har en viss nytta av studiecirkelverksamheten, enär denna i stor utsträckning har hand om den medborgerliga skolningen av de politiska ungdomsorganisationernas medlemmar, vilket ökar partiernas tillgång på kunniga företrädare.

Att studiecirkelverksamheten trots det stöd den lämnar de politiska partierna stimuleras med statsbidrag, beror säkerligen på att dess insatser för fostran av samhällsmedborgare bedömts väga vida tyngre än de invändningar av principiell art, som skulle kunnat riktas mot sådan verksamhet. Det avgörande momentet torde emellertid ha varit, att man ansett sig i praktiken kunna avgränsa cirkelarbetet från den politiska propagandan, d. v. s.

studiecirkelverksamheten har icke utvecklats till att bli led i en politisk propagandaverksamhet.

Utredningen övergår därefter till att diskutera möjligheten av att skapa garantier för att även de politiska ungdomsföreningarnas *fritidsgrupper* vid en statsbidragsgivning skulle arbeta efter politiskt objektiva linjer. Utredningen har därvid sökt utröna, dels huruvida de politiska ungdomsorganisationerna under nuvarande förhållanden verkligen utnyttjar fritidsgrupperna som ett forum för politisk propaganda och liknande partiaktiviteter, dels huruvida organisatoriska möjligheter föreligger att effektivt kontrollera, att eventuella statsbidrag till denna verksamhet icke brukas för politiska ändamål.

I första hand vill utredningen därvid ånyo erinra om att fritidsgrupperna, i den mening ungdomskungörelsen inlägger i detta begrepp, än så länge nått en relativt ringa omfattning inom de politiska ungdomsförbunden. De grupper som redan är i gång är för övrigt i regel upptagna med frågor, som ligger väsentligen vid sidan av politisk verksamhet: det rör sig främst om sygrupper, slöjdgrupper, hobbyklubbar eller liknande grupper, vars arbetsprogram icke lätt låter sig förena med ett studium av partifrågor eller med politisk propaganda. Deltagarna är i regel tämligen unga, vilket medverkar till att grupperna av pedagogiska skäl icke upptar partifrågor och liknande på sitt program. Politiska ämnen studeras för övrigt i speciella cirklar eller studiegrupper, och den politiska gruppverksamheten har därigenom på ett naturligt sätt avgränsats gentemot fritidsgrupperna. Någon förlust av ett propagandainstrument torde därför icke ett införande av statsbidrag till denna verksamhet innebära för de politiska ungdomsorganisationerna.

Å andra sidan är det otvivelaktigt så att partipolitiskt färgade resone-mang kan förekomma utanför det ordinarie programmet vid gruppsam-mankomsterna. Detta torde emellertid i lika hög grad gälla även för studie-cirklarna. Sådana överläggningar hör dock varken till fritidsgruppernas eller till studiecirkelarnas egentliga arbetsuppgifter utan bör betecknas som rent privata meningsutbyten mellan medlemmarna. Det skulle för övrigt kunna leda till orimliga konsekvenser, om förekomsten av dylika menings-utbyten skulle påverka cirklarnas eller fritidsgruppernas anslagsmöjligheter.

För de fritidsgrupper som de politiska ungdomsorganisationerna organi-serar under nuvarande betingelser gäller naturligtvis, att man ej haft an-ledning att undersöka, huruvida i dessa förekommit någon politisk verk-samhet. Deras verksamhet har ju hittills icke erhållit bidrag från sam-hällets sida utan finansierats helt av medlemmarna själva eller av deras huvudorganisation, varför gruppernas arbetssätt är en angelägenhet enbart för de sålunda intresserade.

Annorlunda blir förhållandet, om dessa fritidsgrupper erhåller statsbi-drag till sin verksamhet. Då måste verksamheten följa en politiskt objektiv

linje. Utredningen har emellertid på grundval av redan anförda synpunkter kommit till den uppfattningen, att detta icke skulle komma att skapa några problem vare sig för de politiska ungdomsorganisationerna eller för deras fritidsgrupper. Enligt de regler, som gäller för nu statsbidragsberättigad fritidsgruppverksamhet och som utredningen förutsätter skall äga giltighet även för det fall, att de politiska ungdomsföreningarnas fritidsgrupper inbegripes i statsbidragssystemet, skall också för dessa sistnämnda fritidsgrupper kommun eller studieförbund vara huvudman (11 § ungdomskungörelsen) och gruppen anmälas hos vederbörligt kommunalt organ (13 § h) samma kungörelse).

Härmed kommer en administrativ ordning att gälla, som beträffande statsbidragens användning fyller lika högt ställda anspråk i fråga om tillsynsmöjligheter för fritidsverksamheten som för studiecirklar. I regel skulle det för de politiska föreningarnas del bli samma studieorganisationer som fick hand om både fritidsgrupper och studiecirklar. Utredningen är, med utgångspunkt från erfarenheterna av den redan bidragsberättigade fritidsgruppverksamheten, liksom av studiecirkelverksamheten, övertygad om att studieförbunden kommer att tillse att även verksamheten i fritidsgrupperna följer politiskt objektiva linjer. Utredningen förutsätter vidare, att de av politiska ungdomsorganisationer startade fritidsgrupperna i samma utsträckning som övriga fritidsgrupper och studiecirkelarna skall vara öppna för insyn från allmänhetens sida och att alla ungdomar i åldern 12—25 år skall, oberoende av parti- eller organisationstillhörighet, äga rätt att delta i gruppverksamheten. Slutligen finnes här liksom beträffande studiecirkelarna skolöverstyrelsens kontroll- och inspektionsmöjligheter.

Givetvis är det i fritidsgrupperna liksom i studiecirkelverksamheten möjligt, att verksamheten kan få ett politiskt innehåll under den förutsättningen att samtliga deltagare är överens om att så skall ske. Men liksom i fråga om studiecirkelarna torde man kunna räkna med att »allmänhetens kontroll» träder i funktion och att missbruket blir föremål för anmälan till studieförbund eller till skolöverstyrelsen. Till detta kommer att bildningsarbetet traditioner är av det slag, att objektivitetssträvan genomsyrat studiecirkelarnas arbete, varför några överenskommelser mellan cirkeldeltagarna i en riktning som minskar den sakliga behandlingen av studieämnena icke gärna behöver befaras. De erkända studieförbundens ställning såsom huvudmän till fritidsgruppverksamheten innesluter i sig vissa garantier för att dessa traditioner överföras till de politiska ungdomssammanslutningarnas fritidsgrupper.

Med hänvisning till ovanstående får utredningen föreslå, att statsbidrag till av politisk ungdomsförening organiserad fritidsgrupp skall utgå i samma utsträckning och på samma villkor som gäller för fritidsgrupper inom övriga ungdomsorganisationer.

Ett utkast till ändring av 11 § ungdomskungörelsen återfinnes i Bilaga 3.

Vad slutligen angår de ekonomiska verkningarna av förslaget vill utredningen erinra om att statsanslaget till fritidsgrupper är förslagsanslag och att bidrag utgår till alla fritidsgrupper, som fyller de för verksamhetens bedrivande uppställda villkoren. Vid ett bifall till utredningens förslag kommer anslaget även att belastas med kostnaderna för bidrag till de politiska ungdomsorganisationernas fritidsgrupper. Förutsättningar föreligger emellertid ej för att bedöma storleken av denna utgiftsökning.

Instruktörsverksamhet

Utredningen övergår härefter till instruktörsverksamheten. Ungdomskungörelsens bestämmelser angående statsbidrag till sådan verksamhet upptages i kungörelsens 7—10 §§. Jämlikt 7 § andra stycket är politisk organisation undantagen från sådant bidrag. Att ungdomsorganisationerna erhåller bidrag av statsmedel till kostnaderna för instruktörer i ungdomsarbetet betraktas av dem såsom ett viktigt led i »den nya given». Utredningen har nu att undersöka, huruvida och under vilka betingelser denna statsbidragsform kan utsträckas till de politiska ungdomsorganisationerna.

Den nuvarande kontrollen av ungdomsinstruktörerna fungerar såsom närmare framgår av redogörelsen i tredje kapitlet på så sätt att skolöverstyrelsen utfärdar instruktion, fortlöpande följer instruktörernas reseverksamhet samt på två gånger årligen återkommande konferenser med dessa genomgår vunna erfarenheter av arbetet och anger riktlinjer för verksamhetens fortsatta bedrivande.

För utvecklandet av sin ungdomsfostrande verksamhet har uppenbarligen de politiska ungdomsorganisationerna i lika mån som andra ungdomsorganisationer behov av heltidsanställda instruktörer. Å andra sidan torde — såsom framgår av den tidigare diskussionen — vissa svårigheter yppa sig vid avgränsningen i förhållande till den politiska verksamheten.

Villkoret för en statsbidragsgivning måste emellertid vara att instruktörernas arbete helt inriktas på den ungdomsfostrande verksamheten och sålunda hålles klart åtskilt från den politiska aktiviteten. Inom utredningen har diskussionen rörande detta avgränsningsproblem främst rört sig kring spørsmålet, om godtagbara garantier i sådant hänseende kan vinnas enbart genom en applicering av ungdomskungörelsens bestämmelser rörande instruktörerna på de politiska ungdomsorganisationerna eller om vid sidan av dessa bestämmelser särskilda villkor bör uppställas. Härvid har två alternativ, i det följande benämnda A och B, kommit i förgrunden.

Alternativ A innebär att de politiska ungdomsorganisationerna helt jämställas med övriga ungdomsorganisationer i fråga om möjligheten till statsbidrag för instruktörsverksamhet.

Alternativ B innebär att riksförbund för studiecirkelverksamhet, till vilket

politisk ungdomsorganisation är ansluten, fungerar som huvudman för instruktörsverksamheten inom ungdomsorganisationen.

De båda alternativen bör i främsta rummet diskuteras från synpunkten vilketdera erbjuder bästa garantin mot att eventuella instruktörer skulle komma att utnyttjas i den politiska verksamheten, och huruvida någondera innebär otillbörliga ingrepp i organisationernas inre förhållanden. Allmänt sett torde tvekan icke föreligga om att alternativ B från den första synpunkten är mest tillfredsställande, liksom att från den andra synpunkten sett alternativ A erbjuder de största fördelarna.

Då statsbidragsgivningen här kommer in på ett nytt, hittills oprövat område, där meningarna varit delade, synes försiktigheten kräva, att man i främsta rummet överväger den utväg som erbjuder de största garantierna mot eventuella missbruk. Med denna utgångspunkt är alternativ B att föredraga. Enligt detta skulle Arbetarnas bildningsförbund vara huvudman för SSU:s instruktörsverksamhet, Liberala studieförbundet för FPU:s instruktörsverksamhet, Svenska landsbygdens studieförbund för SLU:s samt Studieförbundet Medborgarskolan för HUF:s.

De statsunderstödda studieförbunden är underställda skolöverstyrelsens översyn i sin verksamhet och har att underställa studieplaner och föreläsare skolöverstyrelsens granskning. Denna granskning fungerar såsom ett fortlöpande förtroendefullt samråd mellan skolöverstyrelsen och ifrågavarande studieförbund. Varje studieförbund skall vidare ha en av överstyrelsen godkänd studierektor, som på visst sätt fungerar såsom skolöverstyrelsens representant inom studieförbundet och närmast inför överstyrelsen svarar för verksamheten.

Här finnes sålunda ett sedan gammalt väl uppbyggt system av kontroll och kontakt mellan studieförbunden och skolöverstyrelsen, vilket såvitt utredningen kunnat finna fungerat både effektivt och smidigt. Genom att anknyta en ny bidragsgivning till denna organisation skulle man erhålla en dubbel säkerhet, dels den kontroll som fungerar genom skolöverstyrelsen och dels studieförbundens kontroll.

Gentemot det diskuterade alternativet kan givetvis invändas, att detta försätter de politiska ungdomsorganisationerna i en särställning, och att politiska ungdomsorganisationer bör ha samma möjlighet som övriga ungdomsorganisationer att vara huvudmän för instruktionsverksamhet av detta slag. En ungdomsinstruktör, verksam inom en politisk organisation, skulle emellertid kunna åta sig rent politiska uppgifter inom organisationen, utan att detta komme till inspektionsmyndighetens kännedom. Detta skulle i så fall innebära ett åsidosättande av det förbud mot dylik verksamhet, som måste förutsättas bliva infört i den instruktion för vederbörande instruktörer, som skolöverstyrelsen har att fastställa. Även om alla skäl finnes att antaga, att de politiska ungdomsförbunden noggrant kommer att av-

gränsa instruktörernas arbetsuppgifter, anser utredningen det ändock motiverat att — i syfte att skapa bästa förutsättningar för kontrollen och att på ett påtagligt sätt inför allmänheten klargöra, att alla rimliga garantiåtgärder mot missbruk är vidtagna — studieförbunden får i uppgift att tjänstgöra som huvudmän för en statsunderstödd instruktörsverksamhet inom de politiska ungdomsförbunden. Studieförbunden skulle således ha att antaga instruktörerna. På dem skulle också förstahandskontrollen vila över att dessa verkligen utnyttjas för att såsom det heter i ungdomskungörelsens 7 § »handleda ungdom i sociala frågor och främja en kulturellt betonad eller eljest för ungdom lämplig, aktiv fritidsverksamhet» och att denna verksamhet avgränsas från den politiska verksamheten.

Självklart är emellertid att instruktörsverksamheten måste planeras i samråd mellan studieförbundet och den politiska ungdomsorganisationen. Det skulle emellertid främst bli studieförbundets uppgift att tillse, att verksamheten ansluter sig till de principer som redan tillämpas för de statsunderstödda ungdomsinstruktörerna och nykterhetsinstruktörerna på sätt ovan angivits och hålles klart åtskild från de politiska uppgifterna. Det politiska ungdomsförbundet bör dock ha inflytande på valet av instruktör. Denne bör därför utses efter samråd med ungdomsförbundet. Även för dessa instruktörer bör gälla bestämmelsen att de, för att kunna bedriva sin verksamhet, måste vara godkända av skolöverstyrelsen. Instruktion för instruktörerna bör fastställas av skolöverstyrelsen efter gemensamt förslag från båda organisationerna.

På nu anförda skäl anser sig utredningen kunna förorda, att de politiska ungdomsorganisationerna blir delaktiga av statsstödet till instruktörsverksamhet, varvid utredningen utgår från att studieförbunden enligt det i det föregående angivna alternativet B skall bli huvudmän för verksamheten.

Ett i överensstämmelse härmed utarbetat förslag till ändrad lydelse av 7 § ungdomskungörelsen återfinnes i Bilaga 3.

Beträffande kostnaderna för utredningens förslag rörande instruktörsverksamheten vill utredningen anföra följande. Antalet medlemmar i de politiska ungdomsorganisationerna uppgår till omkring 225 000 och medlemsantalet i de organisationer vilka nu erhåller instruktörsbidrag till omkring 1.000.000. Olika beräkningsgrunder har övervägts inom utredningen beträffande den ökning av antalet instruktörsbidrag, som skulle vara motiverad vid ett bifall till utredningens förslag i övrigt. Utredningen, som tagit i betraktande att antalet hithörande instruktörsbidrag för närvarande uppgår till 24, vill förorda en med hänsyn till de politiska ungdomsförbundens proportionella andel av ungdomsorganisationernas sammanlagda medlemsantal skälig höjning av antalet instruktörsbidrag.

Ungdomsledarutbildning

Bestämmelser om statsbidrag till ungdomsledarutbildning finnes intagna i ungdomskungörelsen 2—6 §§. Enligt 2 § är politisk ungdomsorganisation undantagen från sådant bidrag. Som i annat sammanhang tidigare antytts utesluter sagda stadgande emellertid icke att ungdomsledare inom de politiska ungdomsorganisationerna med bidrag av statsmedel kan erhålla sådan utbildning. Författningens bestämmelser utgör nämligen icke något hinder för sådan organisation att skicka deltagare till utbildningskurs, som anordnats av annan organisation. Det ekonomiska förhållandet organisationerna emellan kan regleras genom avgifter och stipendier. Inom utredningen har ifrågasatts, om icke denna redan föreliggande indirekta möjlighet till statsstöd vore tillräcklig. I enlighet med sitt uppdrag har utredningen emellertid att pröva möjligheten av en utvidgning av statsstödet till de politiska ungdomsorganisationerna. Utredningen har därvid stannat för att mera ingående diskutera två alternativ till lösning av frågan.

Alternativ A innebär att de politiska ungdomsorganisationerna jämföras med övriga ungdomssammanslutningar i fråga om rätten till statsbidrag för ungdomsledareutbildning.

Alternativ B innebär att de av skolöverstyrelsen godkända riksförbunden för studiecirkelverksamhet inkopplas såsom mellanled i utbildningsverksamheten och att sålunda studieförbunden står såsom mottagare av statsbidraget och får ansvaret för utbildningen under samverkan med de politiska ungdomsorganisationerna.

Även alternativen för ungdomsledarutbildning bör i främsta rummet behandlas från synpunkter av vilka garantier de ger mot missbruk av statsbidrag. Beträffande alternativ A bör uppmärksamheten fästas på de kontrollåtgärder som redan fungerar för övriga ungdomssammanslutningars ungdomsledareutbildning. Såsom av tredje kapitlet framgår föreskriver skolöverstyrelsens tillämpningsföreskrifter till ungdomskungörelsen, att endast vissa särskilt angivna undervisningsämnen får förekomma vid de statsbidragsberättigade ungdomsledarkurserna. Av de där nämnda ämnena synes det huvudsakligen vara två, nämligen livsåskådningsfrågor och samhällslära, där politiskt agitatoriska moment kan inläggas. Enligt skolöverstyrelsens föreskrifter skall endast av överstyrelsen godkända föreläsare få vara lärare vid kurserna. I praktiken tillämpar skolöverstyrelsen, enligt vad utredningen inhämtat, ganska stränga bestämmelser vid godkännandet av föreläsare, och i de fall där tveksamhet råder om godkännande infordras vederbörande föreläsares manuskript för granskning. Dessa kontrollåtgärder innebär en viss garanti mot missbruk. Garantin kan givetvis icke anses fullständig, enär granskningen av föreläsare och deras manuskript huvudsakligen går ut på att vinna klarhet om vederbörande har tillräckliga fackinsikter i det ämne som skall behandlas. Några garantier för att föreläsaren

i varje föreläsning uppfyllt kraven på objektivitet eller följt vederbörligt manuskript kan självfallet icke från skolöverstyrelsens sida ges. Det skulle förutsätta, att någon representant från skolöverstyrelsen vore närvarande vid varje ungdomsledarekurs, vilket av lätt insedda skäl icke är möjligt.

Av större värde såsom kontrollåtgärd är föreskriften att ungdomsledarekurserna skall stå öppna för alla, d. v. s. vara öppna för insyn både från allmänhetens och från andra organisationers sida. Motsvarande bestämmelse beträffande den statsunderstödda föreläsningsverksamheten har varit av stort praktiskt värde. »Allmänhetens kontroll» har där fungerat på det sättet att en föreläsares avvikelser från objektivitetens normer blivit anmälda till tidningar eller till skolöverstyrelsen och också föranlett åtgärder. Medvetandet om att denna allmänhetens kontroll fungerar har så småningom lett till att överträdelserna blivit allt sällsyntare och objektiviteten bättre säkerställd. Man kan säkerligen utgå ifrån, att en politisk ungdomsorganisations ungdomsledareutbildning, då den står öppen för allmän insyn, kommer att bli föremål för uppmärksamhet från allmänhetens sida och likaledes från konkurrerande politiska ungdomsorganisationer, vilka förmodligen skulle komma att påtala eventuellt förekommande avvikelser ifrån objektiviteten.

En ytterligare omständighet bör diskuteras i anslutning till bidragsgivningen enligt alternativ A. I de så kallade centrala ungdomsledarekurserna är det tillåtet att minska det föreskrivna minimiantalet undervisningstimmar med två om i stället tiden användes för undervisning som har anknytning till kursarrangörernas intresseområde. Detta innebär i praktiken, att ungdomsorganisationerna på dessa timmar lämnar instruktion i organisationsarbete och andra förhållanden som berör den egna sammanslutningen. Här kan risken anses föreligga, att rent politiska moment insmyger sig. Det bör emellertid uppmärksammas, att även denna undervisning skall vara gemensam för alla deltagare. Kungörelsens bestämmelser, att kursen skall vara öppen också för andra personer än medlemmar av den organisation som är kursens huvudman, gäller likaledes för denna undervisning. Det innebär, att även personer tillhörande annan politisk riktning kan vara närvarande, och man torde kunna utgå ifrån, att kursledningen under de nu nämnda omständigheterna inte tar risken av att låta den nämnda orienteringen få form av politisk propaganda.

Alternativ B, som bygger på tanken att ett studieförbund tillsammans med den politiska organisationen skall ha ansvaret för ungdomsledareutbildningen, innebär självfallet en starkare garanti mot att statsmedel skulle kunna utnyttjas för stöd till politisk verksamhet. Den fråga utredningen ställes inför är, huruvida ett sådant arrangemang är nödvändigt mot bakgrunden av de praktiska och psykologiska svårigheter som är förenade med detta alternativ.

Inom utredningen har till förmån för alternativ A framhållits följande

synpunkter. De politiska ungdomssammanslutningarna kommer ej att belastas med den omgång över ett studieförbund, som alternativ B förutsätter och som i detta fall torde bli mera arbetskrävande än vid instruktörsverksamheten. Samråd med ett studieförbund synes nämligen bli erforderligt vid organiserandet av varje ungdomsledarkurs. Från myndighetens d. v. s. skolöverstyrelsens sida erbjuds alternativ A den fördelen, att de politiska ungdomsorganisationerna icke behöva bli föremål för någon annan behandling än övriga ungdomsorganisationer och sålunda lättare kan inpassas i ett enkelt och enhetligt administrativt schema. Från psykologiska synpunkter förefaller alternativ A ha den fördelen, att det icke förutsätter någon särbehandling av de politiska ungdomsorganisationerna och icke kringskär deras självständighet. De politiska ungdomsförbunden skulle givetvis genom att ej på samma sätt som andra ungdomsorganisationer erhålla rätt att vara kursarrangörer komma i en undantagsställning gentemot övriga ungdomsorganisationer. Det kan vidare på goda grunder förutsättas, att de politiska ungdomsorganisationerna, under förutsättning att alternativ A kommer till användning, mera intresserat skulle engagera sig för ungdomsledarutbildning och statsmedlen sålunda ge bättre resultat än om denna deras ungdomsledarutbildning skulle stå under någon slags »förmyndarskap» av studieförbunden.

Å andra sidan har inom utredningen hävdats, att inkopplandet av studieförbunden såsom ett led mellan staten och de politiska ungdomsorganisationerna skulle innebära en mycket påtaglig förbättring av kontrollmöjligheterna samt i icke alltför hög grad betunga studieförbunden. Det har därvid ifrågasatts, om icke för kontrollmyndigheten — skolöverstyrelsen — ett dylikt arrangemang skulle föranleda mindre arbete än en lösning enligt alternativ A. Då ifråga om fritids- och instruktörsverksamheten studieförbunden är inkopplade såsom ett mellanled mellan kontrollmyndigheten och de politiska organisationerna, kan det anses såsom i viss mån följdriktigt med en uppläggning av ungdomsledareutbildningen efter samma riktlinjer.

Med hänsyn till de skäl för och emot de båda alternativen, som sålunda framkommit, och då det är av vikt att alla orsaker till misstro mot en statsbidragsgivning på detta område förebygges, har den tanken framförts, att bidragsgivningen till de politiska ungdomsorganisationerna under en övergångstid skulle ordnas enligt alternativ B. Sedan systemet varit i verksamhet någon tid, borde en genomgång göras av de vunna erfarenheterna. Framkommer därvid, att ett så upplagt statsbidragssystem fungerat mindre tillfredsställande eller måste anses mera komplicerat än som påkallas av målsättningen, skulle det ankomma på tillsynsmyndigheten — skolöverstyrelsen — att efter överläggningar med de berörda studieförbunden och de politiska ungdomsorganisationerna redovisa sina erfarenheter för Kungl. Maj:t och föreslå de modifikationer i formerna för bidragsgivningen, som då framstå såsom ändamålsenliga.

Efter ingående överväganden har utredningen slutligen enat sig om att föreslå, att de politiska ungdomsorganisationerna blir delaktiga av statsstödet till ungdomsledareutbildning och att statsbidragsgivningen övergångsvis anordnas enligt det i det föregående redovisade alternativet B.

Utkast till ändrad lydelse av 12 § ungdomskungörelsen återfinnes i bilaga 3.

Beträffande kostnaderna för utredningens förslag i förevarande hänseende får utredningen anföra.

Då nuvarande anslag till ungdomsledarutbildning har karaktären av reservationsanslag, måste en fördelning därav mellan organisationerna företagas. Fördelningen till nu bidragsberättigade organisationer verkställs på sätt i tredje kapitlet under rubriken Skolöverstyrelsens tillämpningsföreskrifter beskrivits, d. v. s. för varje sådan sammanslutning bestämmes ett jämförelsetal med ledning av den där återgivna tabellen, vilket tal sedan lägges till grund för beräkning av sammanslutningens andel av det för hela ungdomsledarutbildningen utgående anslaget. De politiska ungdomsorganisationerna bör vid anslagsfördelningen bedömas efter samma normer, och med beaktande av de nytillkomna organisationernas jämförelsetal bör en proportionell höjning av anslaget till ungdomsledarutbildning ske.

Statens ungdomsnämnd

1953 års utredning påvisade att det från skilda håll framförts önskemål om inrättandet av ett rådgivande representantorgan, knutet till det ämbetsverk, som har att handlägga ungdomsfrågor av den art utredningen upptog till behandling:

Som förebild i diskussionen har därvid tjänat den särskilda nämnd — statens folkbildningsnämnd — vilken för motsvarande uppgifter i folkbildningsarbetet är knuten till skolöverstyrelsen. Denna nämnd är sammansatt av företrädare för skilda institutioner och sammanslutningar på folkbildningens område (jfr Kungl. Maj:ts instruktion för statens folkbildningsnämnd den 10 oktober 1947). Vissa skäl talar för att ett motsvarande organ skulle kunna fylla en viktig funktion i ungdomsarbetet. Frågan torde emellertid enligt utredningens mening närmare övervägas. Därvid bör även prövas, om ett dylikt organ bör direkt underställas Kungl. Maj:t eller infogas i skolöverstyrelsens organisation.

I ett par remissyttranden över utredningens förslag framhålles såsom önskvärt att överstyrelsen vid sin sida fick en rådgivande nämnd med tillräcklig erfarenhet av praktisk ungdomsverksamhet.

Även i propositionen 1954:156 berördes frågan om en rådgivande nämnd av departementschefen, som ansåg tanken förtjäna beaktande: »Erfarenheterna från den rådgivningsverksamhet, som skolöverstyrelsen vid bifall till nu föreliggande förslag kommer att bedriva, bör dock avvaktas, innan närmare ställning kan tagas till denna rekommendation.»

I en motion (II:664) med anledning av nämnda proposition hemställdes i frågan om ett representativt organ för ungdomsorganisationerna, att riksdagen måtte besluta att förordna inrättandet av en rådgivande nämnd för frågor rörande stödet till ungdomsvårdande organisationer i anslutning till skolöverstyrelsens folkbildningsrotel med en organisation och ställning i huvudsaklig överensstämmelse med statens folkbildningsnämnd. Motionärerna ansåg det vara av vikt för det samarbete som måste komma till stånd på detta område mellan den ansvariga statliga myndigheten och ungdomsorganisationerna, att organisationerna från första stund fick tillfälle att anföra sin mening om det praktiska genomförandet av de föreslagna stödåtgärderna och om utformningen av erforderliga tillämpningsföreskrifter.

Särskilda utskottet, som i utlåtande nr 6 behandlade nämnda proposition och motion sade sig beakta det önskvärda i att såväl studieförbundens som ungdomsorganisationernas erfarenhet utnyttjades vid planläggningen av i propositionen berörda och delvis oprövade verksamhetsformer:

Departementschefen har uttalat, att erfarenheterna från den rådgivningsverksamhet, som skolöverstyrelsen vid bifall till föreliggande förslag kommer att bedriva, bör avvaktas, innan närmare ställning kan tagas till 1953 års utredningsrekommendation om inrättande av ett särskilt representantorgan för ungdomsarbetet. Utskottet vill för sin del — i likhet med departementschefen — förordna en avvaktande hållning i denna fråga. Den tänkta nämndens uppgifter och befogenheter torde otvivelaktigt bättre kunna preciseras, sedan praktiska erfarenheter vunnits om behovet av en ytterligare samverkan.

Riksdagen följde utskottets förslag.

Den fortlöpande kontakt mellan skolöverstyrelsen och ungdomsorganisationerna samt studieförbunden, som departementschefen och riksdagen 1954 rekommenderade, har enligt vad utredningen inhämtat från skolöverstyrelsen fungerat på så sätt att viktigare förslag, exempelvis skolöverstyrelsens tillämpningsföreskrifter till ungdomskungörelsen, före fastställandet underställts organisationerna vid sammanträde med dessa. Vidare har tillfälliga kommittéer, sammansatta av företrädare för ungdomsorganisationerna, för speciella uppgifter samrått med skolöverstyrelsens representanter. Representanter för överstyrelsen har också genom besök vid organisationernas större sammankomster sökt göra sig underrättade om önskemålen bland ungdomsorganisationerna. Med verksamheten sammanhängande problem har vidare behandlats vid de konferenser som skolöverstyrelsen jämlikt Kungl. Maj:ts uppdrag anordnat med de statsunderstödda ungdomsinstruktörerna. Dessa konferenser hålles som tidigare nämnts två gånger årligen.

Från skolöverstyrelsens sida har för utredningen vitsordats, att dessa kontakter fungerat tillfredsställande och givit skolöverstyrelsen många värdefulla synpunkter och råd för överstyrelsens befattning med ungdomsfrågorna. Härjämte har emellertid framhållits, att det skulle vara önskvärt

med ett samarbetsorgan som på ett mera auktoritativt sätt kunde företräda ungdomsorganisationerna samt också representera de övriga instanser, t. ex. kommunerna, med vilka överstyrelsen på detta område har att samarbeta. Ett sådant organ skulle också möjliggöra ett mera kontinuerligt samarbete och inflytande från organisationernas sida än som varit möjligt med de tillfälliga lösningar som hittills måst tillgripas.

Utredningen har för sin del kommit till den uppfattningen att de hittillsvarande erfarenheterna motiverar inrättandet av ett rådgivande organ för behandlingen av ungdomsfrågorna, knutet till skolöverstyrelsens folkbildningsrotel. I densamma synes böra vara företrädade kyrkliga och frikyrkliga ungdomssammanslutningar, nykterhetsrörelsens ungdomsorganisationer, scoutrörelsen, idrottsrörelsen, jordbrukets ungdomssammanslutningar, de politiska ungdomsförbunden samt vissa ungdomsorganisationer, vilka icke kan inordnas under någon bestämd samlingsrubrik. Vidare bör staten, kommunerna och studieförbunden — de båda senare i egenskap av huvudmän för fritidsverksamheten — vara representerade.

Beträffande frågan om den föreslagna nämnden skall utses av Kungl. Maj:t eller i likhet med statens folkbildningsnämnd vara sammansatt av utsedda representanter för olika organisationer, institutioner och myndigheter får utredningen framhålla följande. I olikhet med vad förhållandet är med statens folkbildningsnämnd, där så gott som alla organisationer på folkbildningens område är företrädade, måste av praktiska hänsyn ett begränsande urval äga rum, och flera organisationer synes böra förena sig om en representant. Det enda fall där utredningen av lätt insedda skäl icke ansett sig böra föreslå en gemensam representation för flera organisationer gäller de politiska ungdomsorganisationerna. Sammansättningen av detta rådgivande organ är sålunda icke fastställd efter några automatiskt verkande regler utan måste föregås av överläggningar och förhandlingar. Dessa kan icke lämpligen handhavas av den instans som skall mottaga råd från nämnden, nämligen skolöverstyrelsen, utan synes böra omhänderhas av Kungl. Maj:t. Kungl. Maj:t bör sålunda utse ledamöterna i nämnden.

Nämnden synes böra sammanträda minst en gång om året.

Under hänvisning till det anförda föreslår utredningen, att såsom representantorgan för det genom ungdomskungörelsen statsunderstödda ungdomsarbetet och därmed sammanhängande frågor vid skolöverstyrelsens sida och knuten till dess folkbildningsrotel inrättas en rådgivande nämnd, statens ungdomsnämnd, med den sammansättning och organisation i övrigt, som ovan angivits.

Utkast till instruktion för statens ungdomsnämnd är som Bilaga 4 fogat till betänkandet. I samma bilaga återfinnes utkast till sådan ändring i skolöverstyrelsens instruktion, som blir erforderlig vid bifall till förslaget om nämndens inrättande.

Vad angår kostnaderna för nämnden torde dessa huvudsakligen komma att utgöras av rese- och traktamentsutgifter. Ett belopp 1 500 kronor beräknas härför bli tillräckligt. Utgiften torde böra belasta skolöverstyrelsens omkostnadsanslag, som i följd härav bör ökas med motsvarande belopp.

Övriga frågor

Utredningens förslag omfattar slutligen uttalanden i två i det föregående förberedelsevis avhandlade frågor, nämligen spörsmålen huruvida stödet till ungdomsidrotten och det stöd, som utgår till ungdomsarbetet från vissa fonder, jämväl skall kunna komma de politiska ungdomssammanslutningarna till del för deras ungdomsfostrande verksamhet.

Stöd åt ungdomsidrotten. Utredningen delar 1953 års utrednings uppfattning om det betydelsefulla från allmänt ungdomsfostrande synpunkt av att ungdomens idrottsintresse tillvaratas och utvecklas. I fråga om de politiska ungdomsförbundens ställning i detta sammanhang vill utredningen anföra följande. Såsom framgår av den tidigare lämnade redogörelsen över de politiska ungdomsförbundens ungdomsfostrande verksamhet, bedrives idrottsverksamhet inom samtliga de ungdomsförbund som denna redogörelse omfattar. Denna verksamhet synes i huvudsak ha samma karaktär som den som bedrives inom vissa andra ungdomsorganisationer utanför den egentliga idrottsrörelsen och till vilken statsbidrag utgår. Med hänsyn härtill anser utredningen det i och för sig vara anledning överväga möjligheten till sådana bidrag till de politiska ungdomsförbunden. Ett ställningstagande härtill måste emellertid, liksom beträffande övriga anslagsmöjligheter, föregås av en prövning av frågan om erforderliga garantier kan erhållas för att bidrag för de politiska ungdomsförbundens idrottsverksamhet icke skulle kunna komma att användas till andra än avsedda ändamål. Härvid är att märka att mera detaljerade föreskrifter om bidragens användning, den bidragsberättigade verksamhetens karaktär, öppenhet för offentlig insyn etc. saknas. Vad som sagts vid stödformens tillkomst ger vid handen, att verksamheten skall syfta till att engagera även icke föreningsansluten ungdom. Det synes sålunda klart att bidrag endast får utnyttjas för verksamhet som har sådan öppen karaktär att möjlighet till offentlig insyn föreligger. Häri ligger såsom beträffande fritidsgrupperna en viss kontroll. Verksamheten torde också i övrigt ha en karaktär i hög grad likartad med fritidsgruppsverksamheten och får närmast anses som ett komplement till denna. I motsats till vad som är fallet ifråga om fritidsgrupperna saknas dock ifråga om ungdomsidrottsverksamheten särskild huvudman vid sidan av vederbörande ungdomsorganisation. Utredningen föreställer sig, att sedan nu vissa erfarenheter vunnits rörande medlens fördelning, Kungl. Maj:t

kommer att utfärda närmare anvisningar utöver vad som skett i hittills meddelade regleringsbrev rörande medlens användning. Därest därvid från kontrollsynpunkt erforderliga garantier kan skapas för medlens användning, synes även de politiska ungdomsorganisationerna böra göras delaktiga av stödåtgärderna av detta slag.

Stöd från vissa fonder. Vid utdelande av medel från de i det föregående omförmälda fonderna statens fritidsfond och allmänna arvsfonden tillämpar Kungl. Maj:t för närvarande den praxis, att bidrag från dessa icke utgår till politiska ungdomsorganisationer i annat fall än när organisationerna ingår som medlemmar i lokalägande stiftelser eller liknande.

Utredningen vill förorda, att behandlingen av bidragsansökningar hos dessa fonder från de politiska ungdomsorganisationerna följer samma principer som utredningen ovan föreslagit beträffande tilldelande av bidrag till ungdomens förenings- och fritidsverksamhet, d. v. s. att de politiska ungdomsorganisationerna på samma sätt som andra ungdomssammanslutningar blir delaktiga av denna form av stöd, under förutsättning att godtagbara garantier kan erhållas för att bidragen endast kommer ungdomsfostrande verksamhet till godo.

Sammanfattning av utredningens förslag

Från de synpunkter utredningen haft att bedöma frågan om statsstöd till de politiska ungdomsorganisationernas ungdomsfostrande verksamhet har det tett sig önskvärt att infoga denna i det statliga stödet till ungdomens föreningsliv. Härvid har utredningen föreslagit sådana lösningar, som enligt utredningens uppfattning i princip kommer att likställa dessa organisationers ungdomsfostrande verksamhet med den verksamhet av samma slag, som bedrivs av andra, opolitiska sammanslutningar. De föreslagna lösningarna torde i sig innesluta tillräckliga garantier för att statsmedlen endast kommer den ungdomsfostrande och ej den politiska verksamheten inom organisationerna till godo.

Utredningen föreslår sålunda beträffande de olika verksamhetsgrenar inom ungdomsarbetet, som omfattas av kungörelsen 1954:575 angående statsbidrag till ungdomens förenings- och fritidsverksamhet — ungdomskungörelsen — följande.

Statsbidrag till fritidsgrupp, som organiserats av politisk ungdomsorganisation, bör utgå i samma utsträckning och på samma villkor som gäller för fritidsgrupper inom övriga ungdomsorganisationer.

Sådana åtgärder anser utredningen jämväl böra vidtagas, att de politiska ungdomsorganisationerna göres delaktiga av statsstödet till anställandet av instruktörer för sin ungdomsfostrande verksamhet. Härvid har utredningen förordat, att det studieförbund, till vilket politisk ungdomsorganisation är ansluten, bör vara huvudman för denna verksamhet med de uppgifter i förhållande till ungdomsorganisationen, som i betänkanDET närmare angivits.

Likaledes bör de politiska ungdomsorganisationerna få del av statsbidraget till ungdomsledarutbildning. Under en övergångstid bör härvid vederbörande studieförbund inkopplas som mellanled i utbildningsverksamheten och sålunda uppbära statsbidraget samt ansvara för utbildningen under samverkan med ungdomsorganisationen.

En rådgivande nämnd, statens ungdomsnämnd, föreslås skola inrättas vid skolöverstyrelsens sida och anknytas till dess folkbildningsrotel såsom representantorgan för det genom ungdomskungörelsen statsunderstödda ungdomsarbetet och därmed sammanhängande frågor.

Stödåtgärderna för ungdomsidrotten genom anslag ur fonden för idrot-

tens främjande bör även komma de politiska ungdomsorganisationerna till del för deras verksamhet i sådant hänseende.

Slutligen bör möjligheten till stöd från statens fritidsfond och allmänna arvsfonden för ungdomsfostrande verksamhet stå öppen för de politiska ungdomsorganisationerna.

Kostnaderna för de föreslagna åtgärderna har i den mån de kunnat beräknas redovisats under de särskilda avsnitten i betänkandet.

Erfarenheterna av anslagsgivningen enligt ungdomskungörelsen

Av LARS GRÅBY

Verkningarna av de tre anslagen för främjande av ungdomens förenings- och fritidsverksamhet: Utbildning av ungdomsledare, Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet och Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer synes efter de två första bidragsårens slut inte helt kunna överblickas. Skolöverstyrelsen har dock i sin anslagsframställning för budgetåret 1957/58 ur vilken uppgifter här nedan lämnas ansett, att vissa bestämda slutsatser kan dragas på grundval av tillgängligt material. Framställningen i det följande är grundad dels på de årsredogörelser, vilka efter utgången av budgetåret 1955/56 avgivits av de ungdomsinstruktörer för vars avlönande statsbidrag utgått, dels på uppgifter, som under sommaren 1956 lämnats i samband med en av skolöverstyrelsen företagen enkät bland de ideella ungdomsorganisationerna och dels på erfarenheterna från överstyrelsens konferens-, kurs- och inspektionsverksamhet i anslutning till ungdomsverksamheten.

Principiella synpunkter

Skolöverstyrelsen erinrar inledningsvis i sin anslagsframställning om de intentioner, som låg bakom anslagsgivningens utformning, genom att återge ett uttalande av departementschefen ur proposition 156 till 1954 års riksdag och ett avsnitt ur särskilda utskottets utlåtande över detta. Vad sålunda uttalats återges i detta sammanhang som en bakgrund för bedömningarna av verksamhetens utfall.

Departementschefen anförde: »1953 års utredning framhåller, att ungdomsfrågorna genom sammankopplingen med nykterhetspolitiken nu fått en starkare anknytning till alkoholfrågan än de i själva verket har, betraktade som ett aktuellt samhällsproblem. Jag är helt ense med utredningen därom, att spørsmålet om åtgärder mot ungdomens alkoholmissbruk endast representerar en sida av hela frågan om samhällets förebyggande ungdomsvård. Utredningen synes också ha valt sina rekommendationer och förslag utifrån den förutsättningen, att de nykterhetsbefrämjande strävandena direkt eller indirekt främjas av exempelvis förbättrad ungdomsledarutbildning, lämplig fritidssysselsättning för ungdomen och därmed sammanhängande åtgärder. När jag i det följande föreslår en rad stödåtgärder för ungdomen, syftar jag därför längre än till det rent nykterhetsbefrämjande.

Den summariska översikt över 1953 års utrednings förslag, som jag i det föregående lämnat, visar enligt min mening att utredningen inriktat sina rekommendationer rörande en statlig bidragsgivning på centrala områden av ungdomsverksamheten. Förslagen synes i allt väsentligt vara grundade på övertygelsen om det fria och frivilliga ungdomsarbetets d. v. s. föreningslivets uppgift som komplement till ungdomens personlighetsutveckling i hem och skola. Jag delar helt utredningens uppfattning om föreningslivets betydelse och möjligheter härvidlag.

Fördelen med en statlig bidragsgivning till ungdomsarbetet enligt de riktlinjer utredningen dragit upp är, att ungdomens naturligt framvuxna gruppliv och det i vårt land rikt förgrenade föreningsväsendet kan utnyttjas i en samhällelig strävan att förbättra ungdomens situation.»

Särskilda utskottet vid 1954 års riksdag framhöll i sitt utlåtande nr 6: »Departementschefen har i sitt inledande anförande framhållit, att de stödåtgärder som föreslås i propositionen, syftar längre än till det rent nykterhetsbefrämjande. Utskottet har för sin del intet att erinra gentemot denna principiella uppläggning och vill understryka, att varje åtgärd, som främjar ungdomens sunda verksamhetslust och därigenom motverkar en ofta neddragande passivitet — vilken får särskilt markanta uttryck i storstädernas fritids- och nöjesliv — samtidigt verkar socialpolitiskt och kriminalpolitiskt förebyggande. Det nykterhetspolitiska motivet har därigenom ställts samman med skäl, som från allmänt ungdomsvårdande synpunkt ter sig likartade och som vid valet av åtgärder till ungdomens fromma väger särskilt tungt. 1953 års utredning framhåller i sitt avsnitt med allmänna synpunkter på ungdomsfrågan, att en väsentlig del av de problem, som hörde till ungdomsvårdskommitténs uppgifter, hänskjutits till utredningen för att på nytt prövas i nu aktualiserade sammanhang. Utredningen tillägger därvid, att dess uppdrag, som i huvudsak tar sikte på ett aktivt stöd åt skilda ungdomssammanslutningars verksamhet, måste betraktas som en begränsad men mycket viktig del av de möjligheter, som står till samhällets förfogande i arbetet på att lösa ungdomsfrågorna i vidaste bemärkelse. Departementschefen har icke haft annat att erinra i anledning härav än att departementschefen icke ansett sig beredd att nu ta ställning till frågan i vad mån vissa problem, som utredningen i anslutning till nyssnämnda uttalande utpekade, tarvar särskild fortsatt prövning. Utskottet är för sin del, ehuru fullt medvetet om att andra betydelsefulla ungdomsfrågor ännu väntar på sin lösning, beredd att i huvudsak tillstyrka genomförande av de i propositionen förordade åtgärderna.»

Av ungdomsvårdskommitténs och 1944 års nykterhetskommittés ungdomsundersökning framgår, att ungdomsorganisationerna på ett avgörande sätt förmår fostra sina medlemmar till en god samhällsanpassning. Modern forskning och pedagogiska erfarenheter ger vid handen, att man i det moderna samhället — främst i de större tätorterna — gängbildningar i växande omfattning får allt större inverkan på utformningen av de ungas ideal vid sidan av den attitydpåverkan som inom hemmens och skolans ram möter de unga. Hemmens och skolans fosteran synes ofta motverkas av kamratgrupper, som befinner sig utanför föräldrarnas och lärarnas påverkningsområde. De regler för ungdomens beteende, som utformas inom gängen, i vilka hemmen och skolan inte har någon insyn, leder många gånger till mer eller mindre allvarliga konflikter med de av samhället godtagna »spelreglerna» för medborgerligt beteende. I motsats till nämnda gängbildningar medverkar en kamratkrets, som vuxit fram inom ramen för en ungdomssammanslutning, praktiskt taget alltid till en god samhällsanpassning och förbereder de unga för positiva insatser i samhällslivet.

I anslutning till skolöverstyrelsens synpunkter kan i detta sammanhang även finska erfarenheter åberopas. Vid en konferens rörande kvalificerad ungdomsledarutbildning, som skolöverstyrelsen anordnade hösten 1954 framhöll lektor Gay von Weissenberg, som är ordförande i de finska ungdomsorganisationernas samsarbetsorganisation och föreståndare för ungdomsledarutbildningen vid socialhögskolan i Helsingfors, att både ungdomsasocialiteten, som under krigets senare år och strax därefter i Fanland stegrats till 16 gånger förkrignivå och ungdomsfylleriet, som även stegrats mycket kraftigt, nedbringats till förkrignivå och att det

effektiva, med samhälleliga medel stödda ungdomsarbetet kraftigt bidragit till den gynnsamma utvecklingen.

Skolöverstyrelsen framhåller vidare i sina petita att ungdomsorganisationerna kontinuerligt når och påverkar en betydande del av den svenska ungdomen, men att de borde kunna nå många fler. Enligt en ungdomsundersökning, som i november-december 1954 sålunda utförts av Svenska Institutet för Opinionsundersökningar i samarbete med en rad ideella riksorganisationer, tillhörde 48 procent av ungdomarna i åldern 15—27 år någon ungdomssammanslutning. Ytterligare 35 procent förklarade sig vilja bli med i någon ungdomsorganisation. Tillgängligt material visar en mycket betydande föreningsanslutning på landsbygden och i mindre tätorter, medan i de hastigt växande stora tätorterna föreningsstillhörigheten är förhållandevis låg. Enligt en undersökning, som utförts inom Stockholms barnavårdsnämnd år 1955, tillhör i Stockholm endast 30 procent av ungdomarna i åldern 7—23 år någon ungdomssammanslutning och enligt samma undersökning tillhör inflyttade ungdomar endast i undantagsfall någon ungdomsorganisation. Anmärkas må, att enligt ungdomsvårdskommitténs undersökning av ungdomar i åldern 17—26 år i Stockholm, Göteborg och Malmö var av männen 52 och av kvinnorna 63 procent inflyttade. Ofta har de ungdomar, som flyttat in till de växande tätorterna och där registrerats som »föreningslösa», tidigare varit medlemmar i någon ungdomssammanslutning, och de äger alltså ett latent organisationsintresse.

Överstyrelsen har genom sin enkätundersökning bland de ideella ungdomsorganisationerna sökt få fram ett material för en objektiv bedömning av föreningsarbetets innehåll och utveckling under tiden 1946—1955. Medlemsnumerären har inom såväl nykterhetsrörelsen som de frikyrkliga rörelsernas ungdomssammanslutningar fram till åren 1954/55 eller 1955/56 i regel genomgående vikit i takt med den fortskridande befolkningsomflyttningen till tätorter. Under de senaste åren har inom nästan alla ungdomsrörelserna en intensiv debatt förts om sammanslutningarnas arbets- och organisationsformer. Genomgående har organisationernas kostnader kraftigt sprungit i höjden. Det växande tätortsarbetet kräver större ekonomiska insatser. Behovet av en mera omfattande medlemsskolning ställer även allt större anspråk på organisationernas ekonomi. Under föreningssäsongen 1955/56 har emellertid såväl scoutorganisationerna och nykterhetsrörelsens som vissa kyrkliga och frikyrkliga rörelsernas ungdomsarbete nästan genomgående kunnat notera betydande medlemsökning även i tätorter.

Som svar på en i enkäten från skolöverstyrelsen ställd fråga huruvida statsbidragsgivningen till instruktörsverksamhet, ungdomsledarutbildning och fritidsgruppsverksamhet haft betydelse för sammanslutningarnas möjligheter att göra en insats för det nykterhetsbefrämjande ungdomsarbetet efter den 1 oktober 1955 och för ungdomens fostran utanför hem och skola har följande synpunkter framhållits:

Nykterhetsorganisationerna anser, att bidragen varit av stort värde, då det gällt att få till stånd nykterhetsfrämjande åtgärder inom ramen för det allmänna ungdomsarbetet under de senaste två åren. Ju större möjligheter organisationerna har att ta hand om ungdomen, desto bättre kan de medverka i ungdomens fostran utanför hem och skola. (Godtemplarordens Ungdomsverksamhet). Utan statsbidragets hjälp vore utvecklingsmöjligheterna synnerligen begränsade (MHF). Inom Sveriges Blåbandsförenings Ungdomsförbund har flera nya avdelningar tillkommit och medlemsantalet ökat, speciellt under första kvartalet 1956, beroende dels på instruktörens verksamhet, dels på större effektivitet inom avdelningarna. Sveriges Studerande Ungdoms Helnkykterhetsförbund anser, att starka föreningar

vid skolorna bäst främjar nykterhetsarbetet. Enligt NTO:s Juniorförbund har bidragsgivningen givit ökade möjligheter att ta emot »gängen» och få dem att trivas i en hyfsad, alkoholfri miljö. Förbundet kräver ökade anslag och fler instruktörer för att ytterligare utbygga och utveckla det nykterhetsbefrämjande ungdomsarbetet.

Scoutorganisationernas inställning karakteriseras av de synpunkter, som Sveriges Scoutförbund anför. Förbundet anser, att man genom att bereda ungdomarna sunda och målmedvetna fritidssysselsättningar under skicklig ledning, som medverkar till skapande av ett gott kamratskap, i hög grad främjar ungdomens samhällsanpassning. Genom den intensifierade ledarutbildningen och kursverksamheten är förbundet bättre rustat att vara ett komplement till hem och skola.

KFUM anser, att förbundet genom att ge ungdomen en positiv sysselsättning indirekt medverkat till att avhålla de unga från alkoholmissbruk. KFUK anser emellertid, att bidraget ej haft så stor betydelse härvidlag. »Medvetandet om ansvar för ett nykterhetsbefrämjande ungdomsarbete har alltid funnits hos förbundet.» Riksförbundet Kyrklig Ungdom anser, att bidragen varit för små och Svenska Missionsförbundets Ungdom uppger, att impulser och idégivning till nykterhetsarbete huvudsakligen kommer från De kristna samfundens nykterhetsrörelse. Samtliga organisationer understryker bidragsgivningens stora betydelse för en ökad insats vid sidan om hem och skola för ungdomens fostran.

Skolöverstyrelsen förklarar avslutningsvis i sina petita att erfarenheterna av den statliga bidragsgivningen till de fria och frivilliga organisationernas fostrande verksamhet, för vilken vissa kvantitativa uppgifter nedan redovisas, hos styrelsen befast en stark tilltro till de möjligheter ifråga om självfostran och personlighetsdanning, som föreningslivet erbjuder ungdomen. Överstyrelsen har med stöd av de vunna erfarenheterna och tillgängligt sakmaterial funnit det vara angeläget, att stödet åt ungdomssammanslutningarnas verksamhet utbygges i linje med de intentioner, som låg bakom 1954 års beslut om statligt stöd åt ungdomens föreningsliv och fritidsverksamhet. För övrigt är det överstyrelsens uppfattning, att en kraftig utbyggnad av stödet till de fria och frivilliga ungdomssammanslutningarnas ungdomsfostrande arbete är en effektiv väg att åstadkomma god samhällsanpassning bland ungdom.

Ungdomsledarutbildningen

Från och med budgetåret 1954/55 har årligen 381 500 kronor ställts till skolöverstyrelsens förfogande för utbildning av ungdomsledare att disponeras på följande sätt:

1. Bidrag till regionala kurser för ungdomsledare	165 000
2. Bidrag till centrala kurser för ungdomsledare	157 500
3. Till skolöverstyrelsens disposition för anordnande av högst två centrala kurser för ungdomsledare	15 000
4. Till skolöverstyrelsens disposition för anordnande av en försökskurs för ungdomsledare	44 000

I anslutning till anslagspunkterna 1 och 2 redovisas i nedanstående sammanställning antalet organisationer, som ansökt om bidrag för ungdomsledarutbildning, samt de belopp ansökningarna upptagit. Vidare redovisas de statsunderstödda ungdomsledarkursernas omfattning sådan den registrerats vid de båda första budgetårens slut.

	1954/55	1955/56
Antalet organisationer som ansökt om bidrag till ungdomsledarutbildning	31	35
Begärt belopp	770 000	957 620
<i>Under budgetåret anordnade:</i>		
centrala kurser	56	56
regionala kurser	137	183
Sammanlagda antalet kurser	193	239
Deltagarantalet vid centrala kurser	1 653	1 563
Deltagarantalet vid regionala kurser	3 290	7 806
Sammanlagda deltagarantalet	4 943	9 369
Antalet deltagardagar vid centrala kurser	11 294	11 043
Antalet deltagardagar vid regionala kurser	8 926	11 501
Hela antalet deltagardagar	20 220	22 544

I följande tabell redovisas kurstidens fördelning på de statsbidragsberättigade undervisningsämnen under budgetåret 1955/56.

	Regionala kurser	Centrala kurser	Summa timmar
<i>Huvudämnena:</i>			
Livsåskådningsfrågor	177	114	291
Psykologi (särskilt ungdomspsykologi, socialpsykologi och ledarskapets psykologi)	499 $\frac{1}{2}$	307	806 $\frac{1}{2}$
Pedagogik (särskilt ungdomsarbetets metodik)	666	460	1 126
Hälsolära (särskilt mentalhygien)	67	112	179
Samhällslära (särskilt kunskap om folkrörelserna, föreningskunskap, socialpolitik och ungdomslagstiftning)	553	370	923
Alkoholfrågan	103	78	181
Sexualfrågan	10	29	39
<i>Övningsämnena:</i>			
Talteknik och muntlig framställning. Dramatik. Musik (rytmik, vokal- och instrumentalmusik)	317	256	573
Lek, idrott och friluftsliv (scouting)	396	563	959
Praktisk sysselsättning (hobbyverksamhet)	353 $\frac{1}{2}$	134	487 $\frac{1}{2}$
Förvaltningsuppgifter (expeditionstjänst, räkenskapsföring)	66	53	119
Ämne med anknytning till kursanordnarens intresseområde	83	61	144
Summa undervisningstimmar	3 291	2 537	5 828

I anslutning till de lämnade sifferuppgifterna kan nämnas att hela den till ungdomssammanslutningarnas kurser anslagna summan kronor 322 500 beräknades i propositionen 1954:156 räkna till 100 regionala kurser med 3 000 deltagare samt till 30 centrala kurser med 900 deltagare.

Som framgår av sammanställningen rörande undervisningstimmarnas fördelning på olika ämnen har ämnesområdena psykologi, pedagogik och samhällslära behandlats under närmare hälften (49 %) av det totala antalet redovisade undervisningstimmar.

De 83 undervisningstimmar, som för regionala kurser redovisats under rubriken: Ämnen med anknytning till kursanordnarens intresseområde har i samtliga fall legat utanför den lagstadgade undervisningstiden om sex timmar per statsbidragsberättigad kursdag.

Framhållas bör, att organisationerna måste, även om helt statsbidrag skulle erhållas för anordnande av ungdomsledarkurs, själva tillskjuta betydande belopp, då sammanslutningarna själva svarar för hela lärarkostnaden och den del av kostnaden för mat och logi, som överskjuter statsbidraget. Prisstegringen har medfört att helinackorderingen per kursdeltagare ofta uppgår till 15—20 kronor per dag. De ansökningar, som organisationerna inlämnat om bidrag för ungdomsledarkurser, speglar sammanslutningarnas beredvillighet att själva mobilisera ekonomiska resurser för ledarskolning. Nämnas kan att för budgetåret 1956/57 har 40 sammanslutningar ansökt om sammanlagt 922 150 kronor. För budgetåret 1957/58 har 40 organisationer anmält ett behov av 569 995 kronor för anordnande av 120 centrala kurser och av 534 730 kronor för genomförande av 418 regionala kurser. Sammanlagt har anmälts ett behov av 1 104 825 kronor för ungdomsledarutbildning.

De statsbidragsberättigade ungdomsorganisationernas egna synpunkter på sin ledarutbildning och statsstödet till denna framgår av överstyrelsens tidigare omnämnda undersökning rörande de ideella ungdomssammanslutningarnas verksamhet.

Svaren på en fråga om vilka ämnen, som ungdomsledarutbildningen främst omfattat, visar att i stort sett samma ämnen inom skilda sammanslutningar betraktats som centrala. Ämnena psykologi och pedagogik (innefattande ungdomsarbetets metodik) nämnes av 28 av de 32 sammanslutningar, som besvarat överstyrelsens frågeformulär. Ofta nämnes även ämnen som föreningsteknik, livs-åskådningsfrågor och alkoholfrågan. Sistnämnda ämne förekommer inte endast inom nykterhetsorganisationerna utan även inom de kyrkliga och frikyrkliga sammanslutningarna samt inom scout-, idrotts- och friluftorganisationerna.

Vidstående sammanställning speglar organisationernas val av ämnen för ungdomsledarutbildning.

Uppläggningsen av kurserna har under den senaste femårsperioden mer än tidigare karakteriserats av aktivare undervisningsformer, såsom diskussioner och grupparbete. Av de 32 organisationerna understryker 23 sin övergång till grupparbete.

De organisationer, som erhållit statsbidrag till ungdomsledarutbildning har alla uttryckt sin stora tillfredsställelse med detta bidrag. Enligt Svenska Missionsförbundets Ungdom har statsbidraget varit »en utomordentlig stimulans. I slutet av 1940-talet och början av 1950-talet fanns en viss kursleda som förvandlats till en kursverksamhet utan all like. Såväl antalet kurser som antalet deltagare har mångdubblats». En synpunkt som genomgående framhållits är, att man tack vare statsbidraget kunnat anmoda kvalificerade föreläsare att medverka vid kurserna, något som fördelaktigt inverkat på kursernas kvalitet.

KFUM anser att organisationerna genom statsbidraget beretts större möjligheter att kunna uppmana lämpliga personer att delta, då kostnaden inte behöver avskräcka. Tillslutningen till de statsunderstödda kurserna har enligt organisa-

	Antal organi- sationer med respektive ämnen
Livsåskådningsfrågor	15
Psykologi (särskilt ungdomspsyk., socialpsyk. och ledarskapets psyk.)	28
Pedagogik (särskilt ungdomsarbetets metodik) Hälsolära (särskilt mentalhygien)	28
Samhällslära (särskilt kunskap om folkrörelserna, föreningskunskap, socialpolitik, ungdoms- lagstiftning samt allmän och personlig eko- nomi)	3
Alkoholfrågan	18
Sexualfrågan	13
Dramatik. Musik (rytmik, vokal- och instrumen- talmusik)	7
Lek, idrott och friluftsliv (scouting)	6
Praktisk sysselsättning (hobbyverksamhet) ...	12
Förvaltningsuppgifter (expeditionstjänst, räken- skapsföring)	2
	1

tionerna i samtliga fall varit god, mycket beroende på det bidrag, som lämnats till resor och logi.

Ungdomsinstruktörerna har framhållit, att det råder en för det fortlöpande arbetet besvärande stor brist på kvalificerade ledare. Särskilt besvärlig är bristen på specialledare exempelvis för musikärbetet. Även lägerledare saknas.

Skolöverstyrelsen framhåller i sina petita, att den ungdomsledarutbildning, som bedrivs i organisationernas egen regi, utgör en nödvändig förutsättning för de fria och frivilliga sammanslutningarnas fortsatta utveckling och framtida möjligheter att verksamt bidra till en sund samhällsfostran bland ungdomen.

Efter framställning från ungdomsorganisationerna har överstyrelsen föreslagit, att den hittillsvarande uppdelningen av anslaget på regionala och centrala kurser slopas. Enligt överstyrelsens mening bör det ankomma på de mottagande organisationerna själva att avgöra, om tilldelat bidrag skall användas för regional eller central kursverksamhet.

Överstyrelsen anordnade under budgetåret 1954/55 en central ungdomsledarkurs i ungdomspsykologi, som pågick under 5 dagar. Kursen hade 38 deltagare, som representerade 25 olika ungdomsorganisationer.

Under budgetåret 1955/56 anordnade överstyrelsen tre centrala ungdomsledarkurser. En kurs behandlade sång och musik i ungdomsarbetet, en ungdomsarbetets metodik och en tredje problem sammanhängande med den ökade betydelse, som film och tryckta alster erhållit för ungdomsarbetet. I kurserna har 104 personer deltagit representerande 28 olika sammanslutningar.

Ungdomsorganisationerna har genomgående visat ett starkt intresse för denna kursverksamhet och har framhållit, att överstyrelsens kortare centrala kurser kommer att få en betydelsefull plats i ungdomsarbetet som ett för skilda rörelser gemensamt debattforum, där för ungdomsverksamheten centrala problem kan behandlas över organisationsgränserna.

Överstyrelsen fäster stor vikt vid att en fortlöpande debatt rörande ungdomsarbetets pedagogiska och metodiska problem vidmakthålles och anser, att dessa kortare centrala kurser fyller en betydelsefull uppgift, då det gäller att i det snabbt

föränderliga ungdomsarbetet aktualisera pedagogiska metoder och tekniska hjälpmedel.

Under 1955 genomförde överstyrelsen den längre försökskursen för ungdomsledare. Av praktiska skäl kunde den inte anordnas under längre tid än åtta veckor. 16 olika sammanslutningar sände 34 representanter till kursen.

Under tiden 5 april—14 juni 1956 har överstyrelsen genomfört sin andra försökskurs för kvalificerad ungdomsledarutbildning. Till kursen uttogs av pedagogiska skäl endast 28 deltagare, 22 av deltagarna hade förtrogenhet med ungdomsverksamhet genom arbete inom olika ungdomssammanslutningar. 6 av deltagarna hade främst ägnat sig åt ungdomsarbete bedrivet i kommunal regi.

Planlägningsarbetet för de hittills genomförda kurserna, i vilket ungdomsorganisationerna medverkat, har visat, att det föreligger ett allmänt intresse för en längre ungdomsledarutbildning, som kan komplettera ungdomssammanslutningarnas egen kursverksamhet.

Överstyrelsen som lägger stor vikt vid den försöksverksamhet rörande kvalificerad ungdomsledarutbildning, som bedrivs, har uppdragit åt sin planeringskommitté för de stora årskullarna att bearbeta de vunna erfarenheterna och efterhand framlägga vidare förslag.

Fritidsgruppsverksamheten

För detta ändamål har under vart och ett av budgetåren 1954/55 och 1955/56 anvisats 1 000 000 kronor. Anslaget har karaktären av förslagsanslag.

Nedanstående sammanställning belyser den statsunderstödda fritidsgruppsverksamhetens utveckling under de första budgetåren anslaget utgått:

	Fritidsgrupper antal	Hela deltagar- antalet	Kostnad för handledning och material kronor	Statsbidrag kronor
1954/55				
Studieförbund	6 898	100 133	996 854: 49	456 094: 92
Kommuner	2 710	48 371	678 529: 08	220 169: 99
Summa	9 608	148 504	1 675 383: 57	676 264: 91
1955/56				
Studieförbund	15 999	241 994	2 568 386: 18	1 196 056: 24
Kommuner	4 189	55 885	1 246 140: 98	321 838: 06
Summa	20 188	297 879	3 814 527: 16	1 517 894 30

Då det helt naturligt tar en viss tid innan en ny verksamhet blir känd och slår igenom, innebär ökningen från det första till det andra budgetåret ingen hållbar grund för prognoser om verksamhetens framtida omfattning.

Under det gångna budgetåret har cirka 24 procent (omkring 300 000) av hela antalet ungdomar i åldern 12—24 år deltagit i fritidsgruppsverksamheten (härvid bortses från eventuellt förekommande dubbelräkning beroende på att samma ungdomar kan ha deltagit i mer än en fritidsgrupp).

Ungdomsorganisationerna har till överstyrelsen redovisat sina erfarenheter av fritidsgruppsverksamheten. Ur detta material framgår bland annat:

Bidraget till organiserad fritidsgruppsverksamhet har inom de kyrkliga och frikyrkliga organisationerna främst fått betydelse för den utåtriktade verksamheten.

De ekonomiska bekymren har lättat och man har beretts större möjligheter att få ett gedignare arbete till stånd.

Inom en organisation, Svenska Missionsförbundets Ungdom, har bidragsgivningen lett till en debatt om öppet ungdomsarbete contra föreningssslutet, en debatt som resulterat i en radikal omläggning av förbundets ungdomsarbete.

KFUK har svårighet att utnyttja bidragsmöjligheterna på grund av att den lägre åldersgränsen för verksamheten (12 år) anses vara för hög. Unga Örnar, som framhåller, att bidraget har betytt mycket för utbyggande av en stabil, gedigen och givande gruppverksamhet, vill ha åldersgränsen sänkt till 8 år.

För Motorförarnas Helykterhetsförbund är bidraget av största vikt för att hålla deltagarnas kostnader så låga som möjligt. Stora krav ställs speciellt inom motorgrupperna på kvalificerad lärar- och ledarkraft, och dessutom kräves dyrbar arbetsmateriel.

Bidraget anses ha avgörande betydelse för att nå den föreningslösa ungdomen. På flera håll har just fritidsgrupperna visat sig vara utmärkta som rekryteringskällor av medlemmar till föreningarna. Större möjligheter har dessutom öppnats att få intresserade ledare (Godtemplarordens Ungdomsverksamhet, NTO:s Juniorförbund). För IOGT:s Scoutförbund har bidraget möjliggjort anskaffandet av lämplig kursmateriel, lämpliga lokaler och kvalificerade yrkesmän och lärare för undervisningen. Enhetlighet har kunnat uppnås genom bättre organisatoriska resurser, vilket varit till fördel för den utåtriktade verksamheten. Inom Sveriges Flickors Scoutförbund har det interna arbetet alltmer intensifierats och breddats till följd av att bidragsgivningen underlättat gruppleddningarnas arbete och avbrödat dem en del ekonomiska bekymmer. Att statsbidraget vidgat möjligheterna att taga hand om den föreningslösa ungdomen vitsordas också av Svenska Motor Klubben, Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur och Sveriges Riksidrottsförbund.

Ungdomssammanslutningarna har genomgående framhållit, att fritidsgruppsverksamheten öppnat nya möjligheter att även organisera arbetsformer genom vilka de passiva föreningsmedlemmarna kan aktiviseras och därigenom knytas fastare till organisationen.

Organisationerna har förklarat, att det givetvis är angeläget för dem att medverka till en överföring av fritidsgruppsdeltagarna till ungdoms- och studiecirklar.

Ungdomsinstruktörerna har framhållit fritidsgruppernas betydelse för nyrekryteringen. Enligt deras mening har organisationernas intresse för den föreningslösa ungdomen ökat kraftigt genom gruppverksamheten. Instruktörerna framhåller vidare, att ledarna för fritidsgrupperna ingående prövas under verksamheten och ofta får en allsidig träning; härigenom har gruppverksamheten blivit en praktisk ledarskola av stor betydelse för föreningarnas ledarrekrutering och ledarskolning.

Skolöverstyrelsen framhåller, att organisationerna liksom de enskilda medlemmarna för fritidsgruppsverksamhetens finansiering kan antas ha satsat betydande belopp utöver statsbidraget. Då föreningslivets fritidsgrupper till större delen torde redovisas via de erkända studieförbunden kan lämpligen de siffrorna dessa meddelar om kostnaderna för handledning och arbetsmateriel tagas som utgångspunkt för en bedömning av organisationernas eller medlemmarnas ekonomiska åtaganden. I statsbidrag har genom studieförbunden för fritidsgruppsverksamhet 1955/56 utbetalats i runt tal 1 196 000 kronor. Kostnaderna för handledning och material i samband med verksamheten anges till 2 568 000 kronor; det utgående statsbidraget uppgick följaktligen till inte fullt 47 procent av de redovisade kostnaderna. Föreningslivets verkliga kostnader ligger emellertid sannolikt avsevärt högre än den summa som angivits, då hyreskostnaderna i samband med fritids-

gruppsverksamhetens bedrivande inte ingår i redovisningen. Erfarenheterna främst från de större tätorterna visar även, att hyreskostnaderna för de ungdomssammanslutningar, som bedriver en intensiv verksamhet, är mycket betungande.

I vilken utsträckning statsbidragsgivningen till fritidsgruppsarbetet verkligen medfört att en helt ny verksamhet stimulerats fram torde vara omöjligt att objektivt fastställa, då jämförelserna mellan den nuvarande verksamheten och tidigare arbetsformer måste grundas på helt subjektiva bedömningar. Det är dock såväl ungdomsorganisationernas egen som överstyrelsens uppfattning, att en till stora delar ny verksamhet vuxit fram.

Överstyrelsen anser sig särskilt böra framhålla den stora betydelse fritidsgruppsverksamheten fått för de lokala ungdomssammanslutningarnas arbete bland föreningslös ungdom och anser, att ett fortsatt understödjande av denna verksamhet under rådande förhållanden måste anses innebära ett angeläget samhällsintresse. Vidare framhåller överstyrelsen betydelsen av att verksamheten synes ha stimulerat fram ett allsidigare ungdomsarbete än tidigare.

Ungdomsinstruktörsverksamheten

Anslaget för denna verksamhet via åttonde huvudtiteln har under de båda gångna budgetåren varit avsett för 24 instruktörsbidrag, som efter förslag av överstyrelsen fördelas av Kungl. Maj:t till ungdomsorganisationer utanför idrottsrörelsen.

Med anledning av förslag från 1953 års utredning angående stöd till ungdomsvårdande sammanslutningar tilldelade statsmakterna Sveriges Riksidrottsförbund 8 instruktörsbidrag för budgetåret 1954/55. Anslaget utgick från Fonden för idrottens främjande. Budgetåret 1955/56 höjdes antalet ungdomsinstruktörer i Riksidrottsförbundet till 10 och för budgetåret 1956/57 har antalet höjts till 14.

Under budgetåret 1954/55 fördelades de 24 instruktörsbidragen, som tilldelades sammanslutningar utanför idrottsrörelsen, mellan 21 organisationer. Under budgetåret 1955/56 har de 24 bidragen varit tilldelade 24 olika organisationer. Nämnas bör att sedan överstyrelsen sommaren 1954 meddelat ungdomssammanslutningarna, att instruktörsbidrag kunde utgå, ansökte 31 sammanslutningar om sammanlagt 40 instruktörsplatser. För budgetåret 1955/56 ansökte 36 ungdomssammanslutningar om 45 instruktörer, och för budgetåret 1956/57 har 32 sammanslutningar ansökt om 44 instruktörsbidrag, trots att sammanslutningarna vid de båda senaste tillfällena väl känt till att instruktörsbidragens antal varit oförändrat. För budgetåret 1957 har 40 organisationer anmält behov av sammanlagt 58 instruktörsbidrag.

I det följande behandlas de synpunkter som anförts av de organisationer, vilka tilldelats bidrag över åttonde huvudtiteln, liksom rapporterna från dessa sammanslutningars instruktörer.

Ungdomssammanslutningarna har som samlande omdöme understrukit den stimulerande effekt som statsbidragsgivningen till ungdomsinstruktörsverksamheten har haft. Inom Motorförarnas Helykterhetsförbund har ett »fantastiskt» uppsving skett inom förbundets ungdomsrörelse sedan den 1 juli 1953, då en ungdomsinstruktör kunde anställas med hjälp av statsmedel. Sveriges Blåbandsförnings Ungdomsförbund anser instruktörsverksamheten vara ett livsvillkor och Godtemplarordens Ungdomsverksamhet finner denna verksamhets värde »sådant att intensiva förhoppningar knytes till möjligheten att få ett utökad antal instruktörer.» KFUM:s Scoutförbund redovisar en medlemsökning med ungefär 600 från 1954 till 1955, vilken tillskrives ungdomsinstruktörens arbete, och förbundet räk-

nar med en jämn medlemsstegring även i fortsättningen. I IOGT:s Scoutförbund och Flickscoutförbund har under 1955 en medlemsökning noterats som tillskrives den omständigheten, att instruktören fått till stånd en bättre kontakt mellan distrikt och kårer, bildat nya kårer och dragit upp fastare riktlinjer för arbetet i distrikten. Svenska Ungdomsringen anser, att medlemsökningen under det senaste året med 3 000 till stor del beror på ungdomsinstruktörens arbetsinsatser.

Organisationerna understryker genomgående den betydelse instruktören haft för fastare kontakter mellan riksorganisationen och distrikts- och lokalavdelningar. De framhåller, att detta haft till följd en ökad nyrekrytering av föreningslös ungdom och en bättre planläggning av ungdomsledarutbildningen. Dessutom har genom instruktören praktisk vägledning lämnats i de lokala föreningarna.

De 24 instruktörernas arbete belyses genom nedanstående tabell.

1. Antal resdagar		6 337
2. Antal besökta föreningar		3 770
3. Antal offentliga möten		1 639
4. Antal sammanträden med styrelser och/eller kontaktmän		2 074
5. Medverkan vid kurser:		
a) Egen organisation:		
Antal kurser	368	
Antal kursdagar		1 243
b) Andra organisationer:		
Antal kurser	89	
Antal kursdagar		214
		457 1 457

Om man räknar med att instruktörerna haft en månads semester under det gångna arbetsåret, uppgår antalet resdagar till 3/4 av tjänstgöringstiden. Under förutsättning att de offentliga ungdomsmöten, som instruktörerna medverkat vid, besökts av i medeltal 50 ungdomar, har instruktörerna direkt nått bortåt 200 000 ungdomar. Genom sammanträdena med styrelser och kontaktmän har instruktörerna, om till dessa sammankomster kommit i medeltal 5 personer, haft direktkontakt med drygt 10 000 ungdomsledare. Instruktörernas direkta insatser för ungdomsledarutbildningen belyses av att de i medeltal medverkat vid 19 kurser under 60 kursdagar.

Instruktörerna har, trots sin omfattande reseverksamhet, i artiklar, småskrifter och i några fall i bokform själva producerat eller sammanställt material avpassat för öppet ungdomsarbete.

Skolöverstyrelsen anser, att instruktörerna för samordnandet av ungdomsarbets olika grenar och för höjandet av arbetets kvalitet haft en grundläggande betydelse för ungdomsarbetets kraftiga utbyggnad under åren 1954—1956.

Det är vidare överstyrelsens bestämda uppfattning, att de förväntningar rörande en intensifiering av de fria och frivilliga ungdomsorganisationernas ungdomsfostrande insatser som i samband med beslutet 1954 knöts till de nya ungdomsanslagen redan nu till betydande delar kan sägas vara uppfyllda.

Samhället och ungdomsorganisationerna i vissa främmande länder

Av THORE PETERSSON

Finland

Det statliga stödet

Diskussioner om ett samarbete i uppfostringsfrågor mellan hem, skolor och ungdomsorganisationer påbörjades i Finland redan under krigsvintern 1939—40 men ledde icke till några praktiska resultat förrän vid tiden för det andra finsk-ryska kriget, då bl. a. organisationen Nuorten Talkot (Talkoungdomen) grundades. Med tanke på de speciella problem kriget förde med sig planerade man även en särskild pojkgorganisation, Soumen Pojat (Finlands Pojkar), och med utgångspunkt i dessa planer tillskapades vissa statliga organ som fick i uppgift att utreda statens roll i det framtida uppfostringsarbetet bland pojkar.

Utredningsorganens insatser kom att inskränka sig till ett mot slutet av kriget framlagt förslag om en statlig pojkarbetsnämnd. Efter krigsslutet enades man emellertid om att ungdomsverksamheten inte borde begränsas till pojkar utan även avse flickor. För att möjliggöra detta uppfördes på undervisningsministeriets statsförslag för år 1944 ett anslag till en i ministeriet placerad särskild föredragande i ungdomsfrågor, och i december samma år fastställdes stadgar för Statens ungdomsarbetsnämnd, en nämnd som skulle tjänstgöra som ett statligt expertorgan för ungdomsarbete.

I nämndens stadgar, som fortfarande gäller heter det, att nämndens huvudsakliga uppgift skall vara att

1. Följa med ungdomens strävanden och dess fritidsverksamhet såväl inom ungdomsorganisationerna som utom desamma.
2. Genom utlåtanden och framställningar till undervisningsministeriet bistå ministeriet i angelägenheter, som gälla ungdomsarbetet.
3. Hos undervisningsministeriet göra framställningar om utvecklande av samarbetet mellan ungdomsorganisationerna ävensom mellan dessa och myndigheterna samt skolorna.
4. Främja den forskning, som arbetar för ett nyttigt och effektivt utnyttjande av ungdomens fritid.
5. Följa med ungdomsarbetets utveckling i utlandet.
6. Ärligen före utgången av mars månad tillstålla undervisningsministeriet berättelse över sin verksamhet.

Nämnden består av en ordförande och tio andra »med det fria ungdomsarbetets olika former och skoluppfostran förtrogna ledamöter». Såväl ordförande som ledamöter förordnas av undervisningsministeriet för tre år i sänder. Nämnden har rätt att anställa en avlönad sekreterare, som antingen kan vara medlem av nämnden eller vara en utanför nämnden stående person. Som sekreterare i nämnden har alltsedan 1944 tjänstgjort föredraganden i ungdomsfrågor i undervisningsministeriet.

Staten har under tiden från ungdomsarbetsnämndens tillkomst vidtagit en rad åtgärder för främjande av ungdomsarbetet. Sålunda har folkskolorna aktiverats i uppfostrings- och bildningsverksamhet bland ungdom, som slutat skolan — klubb-

verksamhet, kropps-kultur, m. m. Detta har bl. a. kommit till uttryck i ett stad-gande i lagen den 26 maj 1944 angående ändring av lagen om grunderna för folkskoleväsendets organisation (2 §), där det heter:

Det ankommer jämväl på folkskolorna att under samverkan med organisationer, som arbeta till förmån för ungdomen, stöda och bistå den ungdom, som avslutat sin skol-gång, i dess fortsatta studier och kulturella intressen.

Vid samma tillfälle gjordes även till lagen angående kostnaderna för folkskole-väsendet ett tillägg, som möjliggjorde att skollokaler får användas för förenings-livets behov:

Skolans lokaliteter må icke användas för ändamål, som strida mot skolans uppfost-rande uppgift. För andra ändamål än skolans eget bruk bör tillstånd i god tid utverkas hos direktionen. Sådant tillstånd må icke utan vägande skäl förvägras, där fråga är om klubb, kurs eller annat studie-, säng-, gymnastik- eller idrottstillfälle, vid vilket god ordning kan förutsättas vara rådande och som icke avser ekonomisk vinning...

Vid godkännande av dessa lagar önskade riksdagen dessutom särskilt betona, att folk-skolan, utan att ställa någon i särställning, bör förhålla sig opartisk till samtliga orga-nisationer, som arbeta för ungdomens bästa. Likaledes uttalar riksdagen som sin åsikt, att folkskolans verksamhet till fördel för den ungdom, som avslutat sin skolgång blir effektivare, om skolan vid ordnandet av sin utvidgade verksamhet, stöder sig på lärar-nas frivilliga medverkan. Riksdagen ansåg vidare, att om lärarna genom ungdomsarbetet förorsakas extra arbete, de därför borde erhålla en skäligen ersättning.

Bland andra åtgärder, som staten vidtagit för att främja ungdomsverksamheten, märkes tillkomsten av en särskild studielinje för ungdomsledare vid den finsk-språkiga socialhögskolan, Yhteiskunnallinen Korkeakoulu. En ettårig ungdoms-ledare-kurs påbörjades där hösten 1945, men redan nästföljande år gjordes kursen tvåårig och det har den fortsatt att vara.

Kursen avser att utbilda ungdomsledare till att i första hand kunna upprätt-hålla befattningar av följande slag:

- 1) sekreterare vid ungdomsorganisationernas centralbyråer och distriktsorgani-sationer, instruktörer och andra ungdomsledare,
- 2) kommunala ungdomsledare,
- 3) ledare av fritidssysselsättningen vid folkskolorna,
- 4) ledare av ungdomsarbetet och fysisk fostran vid industriföretagen,
- 5) kuratorer och ledare av fritidssysselsättningen vid vårdanstalter för ungdom.

Ungdomsledarekursens inträdesfordringar är följande:

1. att sökanden fyllt 19 år och högst 30 år, från vilken bestämmelse undantag kunna göras i särskilda fall på grund av ansökan,
2. att sökanden avlagt student- eller mellanskoleexamen. Vederbörande undervisnings-sektion kan dock godkänna sökande, som genomgått handelsinstitut eller annat yrkes-institut, högre folkskoleseminariet, tvåårig handelsskola eller annan yrkesskola eller folkakademi,
3. att sökanden minst ett år aktivt deltagit i ungdomsarbetet, t. ex. i en idrotts-, scout-, nykterhets- eller annan liknande organisation, i en ungdomsförening, ungdomsklubb eller i ungdomsarbetet inom någon församling eller politisk förening.
4. att sökanden är frisk.

Den årliga intagningen på denna studielinje är 20—30 elever.

Undervisningsministeriet har även tagit en rad initiativ för inrättande av loka-ler för ungdomsverksamhet, s. k. ungdomsgårdar, för läger- och exkursionsverk-samhet samt familjefostran och stöder även s. k. kulturtävlingar, vilkas målsätt-ning främst är ungdomens sociala och kulturella fostran men också att finna nya konstnärliga begåvningar.

På hösten 1945 tillställde undervisningsministeriet kommunerna och försam-lingarna ett cirkulär, vari dessa uppmanades att stödja ungdomsverksamheten genom att

ställa medel till ungdomsarbets förfogande; överlåta lägerområden till ungdomsorganisationerna samt att vidtaga åtgärder för att få till stånd arbets-, klubb- och samlingsrum för de unga;

upprätta kommunala ungdomsnämnder för att främja samarbetet mellan kommunen, ungdomsorganisationerna, hemmen, skolan och församlingen.

De kommunala ungdomsarbetsnämnderna skulle enligt av undervisningsministeriet fastställda stadgar ha till uppgift

1. att iakttaga ungdomens intressen och dess användande av fritiden samt att verka i den riktningen, att de olika arbetsformerna för ungdomsarbetet på orten på ett ändamålsenligt sätt stödja och komplettera varandra,

2. att planera åtgärder för effektiviserandet av det lokala ungdomsarbetet samt till kommunalnämnder och ungdomsorganisationer göra framställning därom,

3. att främja den lokala ungdomsverksamheten genom att för densamma anskaffa ekonomiskt stöd av staten, kommunen och enskilda,

4. att upprätthålla förbindelse med vård- och skolmyndigheterna i frågor, som röra ungdomsarbetet, samt att vid behov minst två gånger om året, i början av sommar- och vinterperioderna, anordna gemensamma rådplägningsstillfällen för dem, vilka syssla med ungdomsarbetet.

5. att understöda ungdomsorganisationer, hem, skolor och vårdmyndigheter i deras kamp mot ungdomsbrottslighet, brukandet av spritdryck och andra laster,

6. att följa med användandet av ungdomshusen och -lokalerna samt lägerområdena på orten ävensom anskaffa och sköta för ungdomsverksamheten nödiga utensilier.

7. att föra förteckning över på kommunens område verkande ungdomsorganisationer samt övriga med dem jämförliga organ,

I stora bosättningscentra är det nödvändigt att uppgöra en förteckning över de organisationer och sammanslutningar inom kommunen, vilka syssla med ungdomsarbete, och deras ledande funktionärer, för att myndigheterna och andra funktionärer med tillhjälp av denna förteckning skola kunna nå kontakt med dem,

8. att årligen uppgöra förslag till budget för det av kommunen understödda ungdomsarbetet samt för kommunalfullmäktige utarbete redogörelse över nämndens verksamhet under föregående år.

För de kommunala ungdomsledare, vilka har ledareuppdraget som huvudsaklig syssla, har undervisningsministeriet uppgjort förslag till reglemente.

Slutligen har staten under en följd av år lämnat ekonomiska bidrag till ungdomens *egna* organisationer för att stödja dem i deras ungdomsfostrande verksamhet. Första gången undervisningsministeriet lämnade sådana bidrag var för år 1947, då bidraget till ungdomsverksamheten, som under åren 1945 och 1946 utgått med respektive 525 000 mk och 600 000 mk, höjdes efter en motion i riksdagen till 2 miljoner mark.

Till och med år 1953 utgick anslagen till ungdomsverksamheten av skattemedel från ett särskilt avsnitt under 10. huvudtiteln (undervisningsministeriet). Sistnämnda år uppgick anslaget till sammanlagt 6 190 000 mk. Från och med 1954 består anslagen av s. k. tipsmedel, vilka också redovisas under 10. huvudtiteln. Tidigare lämnades alla tipsmedel till idrotten men genom den nya förordningen ang. tipsmedel av 1953 skall 30 % av dessa medel disponeras för konst, vetenskap och ungdomsfostran. Detta innebär, att anslagen till ungdomsverksamhet för 1954 steg till 15 000 000 mk och för 1955 till 24 000 000 mk.

Utöver nämnda bidrag utgår genom socialministeriets försorg årliga mindre anslag till ungdomsorganisationer, vilka på sitt program har verksamhet av socialvårdande karaktär, såsom sommarläger för mindre bemedlade barn, sommarkolonier, verksamhet bland förstadsungdom o. d. Till denna grupp av organisationer räknas Frälsningsarmén, hemgårdarna (settlements-rörelsen), scoutorganisationerna m. fl. Ministeriets avdelning för nykterhets- och alkoholfrågor beviljar även understöd till ungdomsnykterhetsorganisationer.

När det statliga stödet till ungdomsorganisationer genom undervisningsministeriets försorg började utgå år 1947, gjorde man vid utdelningen av de anslagna medlen inte någon åtskillnad mellan politiska och andra ungdomsorganisationer utan lät samtliga bli delaktiga av stödet. Två år senare togs emellertid frågan, huruvida även de politiska organisationerna rätteligen borde anses som bidragsberättigade, upp till debatt i statsutskottet, och i ett uttalande vilket senare godkändes av riksdagen sade sig utskottet förutsätta, att statsbidrag ej utginge till sådana organisationer.

Detta riksdagsuttalande föranledde emellertid nästföljande år en hänvändelse från Finlands Ungdomsorganisationers Representantskap — ett samarbetsorgan i både nationella och internationella frågor för ett 50-tal finska ungdomsorganisationer — till de olika partiernas riksdagsgrupper. Representantskapet framhöll därvid bland annat:

I detta sammanhang måste även framhållas det beslut riksdagen under budgetbehandlingen för ett år sedan fattade och enligt vilket statsmedel icke finge användas för understöd åt s. k. politiska ungdomsorganisationer under 1950. På basen av detta beslut blev allt det positiva, egentliga kulturarbete, som bedrivs i de organisationer, vilka enligt statens ungdomsnämnds tolkning hör betraktas som politiska, helt och hållet utan statens stöd. Detta har varit ägnat att försvaga den solidaritet och den goda samarbetsvilja, som kännetecknat vårt ungdomsarbete och utgjort en stor glädjekälla under de senaste åren samt lett till vackra resultat. Å andra sidan har även den tolkningsfråga beslutet innebär berett stora svårigheter.

Representantskapet hemställde, att riksdagen genom särskilt beslut icke måtte begränsa fördelningen av anslaget för 1951 utan tvärtom ville besluta att ifrågasvarande anslag skulle utnyttjas för ett rättvist och jämnt fördelat stöd av alla ungdomsorganisationers kulturella och pedagogiska verksamhet.

När riksdagen år 1950 beslutade om anslag till ungdomsorganisationerna för 1951, korrigerade den sin 1949 intagna ståndpunkt och uttalade, att anslaget borde opartiskt och rättvist uppdelas på alla statens ungdomsarbetsnämnd »underlydande ungdomsorganisationer», dvs. borde i realiteten utgå även till de politiska ungdomsorganisationerna. Detta principuttalande har sedan varit vägledande för undervisningsministeriets fördelning av dessa medel varje år.

Fördelningen av anslagen mellan å ena sidan de politiska ungdomsorganisationerna och å den andra de opolitiska tillgår så, att statens ungdomsnämnd, som har att för undervisningsministeriet framlägga förslag till fördelning av hela anslaget, delar upp detta i två delar, av vilka den ena utgörande c:a 23 % av totalbeloppet tilldelas de politiska ungdomsorganisationerna, medan resten fördelas på de övriga. Det belopp som sålunda tillfaller de politiska organisationerna uppdelas i sin tur på dessa i överensstämmelse med storleken av respektive partiets riksdagsgrupper. Med den finska riksdagens sammansättning våren 1956, där exempelvis socialdemokraterna har 54 mandat av 200 och agrarerna 53, får det socialdemokratiska ungdomsförbundets alltså 54/200 av det belopp, som de politiska ungdomsorganisationerna sammanlagt erhåller och Landsbygdens Ungdomsförbund (agrarpartiets ungdomsförbund) får 53/200 etc.

Anslagen av tipsmedel till ungdomsarbete och därmed till ungdomsorganisationerna beslutas från år till år och fördelningen följer inte någon i lag bestämd ordning. Fördelningen sker, som förut nämnts, genom undervisningsministeriets försorg på förslag av Statens ungdomsarbetsnämnd. Bidragen har hittills använts för ledareutbildning och liknande verksamhet, som de centrala organisationerna och deras distriktsorganisationer är huvudmän för. Däremot utgår inga tipsmedel till de lokala föreningarna.

Vad de politiska ungdomsorganisationerna beträffar, har den principen varit vägledande för ungdomsarbetsnämnden och ministeriet, att de erhållit bidrag

till verksamhet, som, om den utfördes av opolitiska organisationer, skulle kunna påräkna stöd av sådana bidrag. Däremot utgår inte tipsmedel till vad som skulle kunna rubriceras som »rent politisk verksamhet», dvs. verksamhet, som är betingad av organisationernas samhörighet med visst politiskt parti.

Någon formel för hur en gränsdragning mellan rent politisk verksamhet och ungdomsarbete skall genomföras har man inte konstruerat inom det finska undervisningsministeriet. Problemet måste följaktligen lösas från fall till fall. I början av varje år meddelar undervisningsministeriet genom pressen att riksdagen beviljat medel till ungdomsverksamhet och att organisationerna har, om de är intresserade, att inom viss tidrymd inkomma till ministeriet med ansökan om bidrag. Ansökan skall åtföljas av en plan över hur organisationen tänkt sig användningen av bidraget. Vad de politiska organisationerna angår, måste de alltså lämna uppgift angående de ledarekurser de ämnat anordna, vilket ämne kurserna skall byggas upp omkring och vilka frågor man därvid tänkt sig att behandla. Någon detaljredovisning över föreläsare och föreläsningsämnen behöver dock inte göras. Annan anslagsberättigad verksamhet än kurser, är av organisationerna bedriven lägerverksamhet men även till den centrala organisationens hyror kan bidrag erhållas.

När Statens ungdomsarbetsnämnd behandlar den sålunda uppgjorda planen, tillser nämnden att inga sådana frågeställningar är upptagna vilkas behandling kan innebära en felaktig användning av anslagen. Nämndens sammansättning — med ledamöter representerande så gott som samtliga politiska riktningar och i regel aktiva inom de olika partierna eller deras ungdomsförbund — utgör en viss garanti för att politiskt propagandistiska ämnen undvikes.

När ett ungdomsförbund fått sin verksamhetsplan godkänd av undervisningsministeriet och fått ett visst belopp sig tilldelat, utbetalas detta belopp i fyra omgångar med i regel tre månaders mellanrum och med en fjärdedel av den totala summan varje gång. För användningen av medlen skall förbundet årligen inlämna en redogörelse till undervisningsministeriet. Redovisningen upptager i stora drag vad som förekommit vid de statsbidragsunderstödda kurserna och lägren, vilka frågor, som behandlats, etc. Någon annan kontroll angående medlens användning förekommer inte. Skulle redogörelsen ge vid handen, att de anslagna medlen använts för politiska syften, kan vederbörande organisation icke räkna med anslag till ett kommande år.

Enligt vad som framgått av utredningens undersökningar är den del av tipsmedlen, som de politiska ungdomsorganisationerna erhåller, något större än vad deras medlemsantal i jämförelse med de övriga ungdomsorganisationernas skulle berättiga dem till. De politiska organisationerna har sålunda endast en tiondel av samtliga organisationers medlemmar men erhåller trots detta, som förut nämnts 23 % av ungdomsorganisationernas hela statsbidrag. Någon oenighet om denna fördelning synes dock inte vara rådande inom ungdomsarbetsnämnden, fastän i denna vid sidan av de politiska representanterna ingår sådana ledamöter, som kommer från opolitiska organisationer. Anledningen till att de politiska ungdomsorganisationerna sålunda får en något större proportion av anslagen än de opolitiska har nämnden i skrivelse till utredningen motiverat på följande sätt:

I den fostrande verksamhet, som bedrivs av de politiska ungdomsorganisationerna, har som särskilt värdefullt betecknats det faktum, att de har fäst speciell uppmärksamhet vid ungdomens sociala problem samt på dessa områden gjord framställningar till olika myndigheter. Vidare har man önskat räkna dem till godo, att de inom ramen för det samarbete ungdomsorganisationerna emellan som bedrivs av dessas samarbetsorganisation, till behandling upptagit sociala problem, vilka i annat fall måhända icke observerats av de icke-politiska ungdomsorganisationerna. På detta sätt kommer större

ungdomsgrupper att ställas inför de sociala frågorna och härigenom berikas ungdomsarbetet i betydande grad.

Förutom det stöd, som de politiska ungdomsorganisationerna erhåller från tipsmedel bör även omnämnas det statsbidrag, som utgår till folkhögskolor, vilka några av de politiska ungdomsförbunden är huvudmän för. Dessa bidrag utgår efter samma normer, som gäller för övriga folkhögskolor i landet.

Från socialministeriet lämnas anslag till nykterhetsverksamhet i ett par av de politiska ungdomsorganisationerna. För att erhålla sådant bidrag måste organisationerna ha ett särskilt nykterhetspolitiskt program och en plan för hur nykterhetsarbetet praktiskt skall bedrivas. Redovisning av anslagen till nykterhetsarbete följer i stort sett samma normer som den redovisning, som avser anslagen från tipsmedel.

Slutligen erhåller de politiska ungdomsorganisationerna ett reseunderstöd i form av rabatter vid resor till större möten och sammankomster, därest minst 500 deltagare löser biljett. Denna rabatt uppgår vanligen till 25 % på biljettpriset.

Stöd till politiskt betonade barnorganisationer m. fl.

Vid sidan av de politiska ungdomsorganisationerna finnes två sammanslutningar, vilka egentligen inte betraktas som politiska men som på grund av sina nära anknytning till politiska ungdomsrörelser för fullständighetens skulle torde böra diskuteras i detta sammanhang. Det är dels Unga Örnars Centralförbund och Finlands Demokratiska Pionjärens Förbund, vilka i nära kontakt med den socialdemokratiska, resp. den folkdemokratiska rörelsen bedriver juniorverksamhet bland barn och ungdom i åldrarna 7—15 år. Båda dessa organisationer är emellertid enligt sina stadgar opolitiska och erhåller statsbidrag till sin verksamhet i denna egenskap.

Vidare torde här böra nämnas de politiskt betonade nykterhetsförbund samt idrotts- och bildningsorganisationer, vilka ur olika källor erhåller statsmedel till sin verksamhet, såsom Finlands socialdemokratiska nykterhetsförbund samt Folkets nykterhetsförbund. Båda erhåller statsbidrag ur socialministeriets anslag för nykterhetsarbetets främjande. Anslaget utgår efter samma grunder som till övriga nykterhetsorganisationer.

Arbetarnas idrottsförbund erhåller trots dess nära kontakt med både socialdemokratiska och folkdemokratiska organisationer statsunderstöd från tipsmedlen enligt samma normer som övriga idrottsorganisationer. Arbetarnas bildningsförbund erhåller slutligen statsunderstöd ur undervisningsministeriets folkbildningsanslag på samma grunder som övriga folkbildningsorganisationer. Även denna organisation har intima kontakter med de socialdemokratiska och folkdemokratiska rörelserna men betraktas i likhet med de svenska folkbildningsorganisationerna som opolitiska, när det arbete de bedriver är av politiskt objektiv art.

Det kommunala stödet

Det kommunala stödet till ungdomsorganisationerna i Finland går ursprungligen tillbaka på det i det föregående nämnda cirkulär, som undervisningsministeriet i slutet av 1945 utsände till kommuner och församlingar och som bland annat uppmanade dessa att ställa medel till ungdomsarbetets förfogande. Kommunerna har också i stor utsträckning beviljat sådana medel, i främsta rummet av de alkoholbolagets överskottsmedel, som enligt lagen om beskattning av alkoholbolaget och användning av dess årsvinst skall tillfalla kommunerna. Enligt denna lags 3 §, sådant detta lagrum lyder efter en ändring den 11 mars 1955, skall av de medel,

som kommunen erhåller, dvs. 240 mk pr invånare eller för hela landet sammanlagt 980 miljoner mark, minst hälften användas i första hand till kommunens nykterhetsarbete, nykterhetsnämnds verksamhet, nykterhetsvård för unga personer, som påträffats druckna, vård av alkoholister, m. m. I andra hand skall alkoholvinstmedlen användas till förmån för ungdomsarbetet och andra ett nyktert levnadssätt indirekt främjande ändamål.

De politiska ungdomsorganisationernas ställning i detta sammanhang har blivit mycket diskuterad. Enligt 4 § 1 mom. kommunallagen den 27 augusti 1948 är kommun berättigad att vårda sina gemensamma hushållnings-, ordnings- och övriga angelägenheter, såvitt dessa angelägenheter inte enligt gällande lagar och förordningar bör handläggas av annan än kommunal myndighet. Detta har vid högsta förvaltningsdomstolens avgörande av vissa besvärärenden bland annat tolkats så, att en kommun inte får delta i politisk partiverksamhet varken direkt eller indirekt. Därigenom anses det också förbjudet för kommunerna att i någon form bevilja ekonomiskt stöd till sådan verksamhet och därvid även om stödet utgår av alkoholmedel, som tilldelats kommunen. Detta framgår bl. a. av ett svar på ett s. k. spörsmål rörande användningen av alkoholbolagets vinstmedel (av socialministern till riksdagsledamoten Anna-Liisa Tiekso-Isaksson den 19 november 1955) där det heter »att ett ombetroende av uppgifter, vilka ankomma på kommunen, åt en partipolitisk förening i allmänhet är förbjudet, enär genom stöd av sådan verksamhet samtidigt indirekt främjas föreningens övriga utom kommunens befogenhetsområde fallande verksamhet. Endast då pålitliga garantier äro för handen, att understöd åt partipolitisk förening till någon del användes till annan än för kommun tillåtlig verksamhet, är det möjligt att stöda sådan förening med kommunala medel.»

Detta hindrar dock inte, att kommunerna i många fall beviljat de politiska ungdomsorganisationerna understöd antingen av egna medel eller av alkoholmedel och att de flesta av dessa beslut blivit bestående därför att ingen besvärat sig hos högre myndighet. I den mån kommunens beslut överklagats har både länsstyrelserna och högsta förvaltningsdomstolen vid avgörandet uttalat, att 4 § i kommunallagen skall tillämpas vid utdelning av såväl alkoholmedel som andra medel i kommunen. Det mest uppmärksamade fallet beträffande kommunernas användning av alkoholmedlen torde ha varit när Helsingfors stad hösten 1955 förvägrade de politiska ungdomsorganisationerna anslag därifrån trots att organisationerna under tidigare år erhållit sådant stöd. Detta fall har blivit mer eller mindre prejudicerande för kommunala beslut av liknande art och av ovan nämnda svar från socialministern till fru Tiekso-Isaksson framgår, att man även inom regeringen har samma uppfattning om dessa medels användning som den som kommit till synes i beslutet av Helsingfors stad. Det heter nämligen i socialministerns svar bl. a.:

Enär kommunerna tillkommande andelar av överskottet av alkoholbolagets årsvinst, churu de enligt lag skola användas för bestämda ändamål, äro kommunernas av staten erhållna medel, ha högsta förvaltningsdomstolen och i enlighet med denna socialministeriet ävensom länsstyrelserna omfattat den ståndpunkten, att på användningen av ifrågavarande medel i kommunerna även böra tillämpas kommunallagen och principerna i densamma. Följden därav har blivit, att kommunerna tämligen allmänt ställa sig på samma ståndpunkt.

Socialministern säger, att uppfattningen om hur lagen skall tillämpas växlar, vilket regeringen mycket väl hade sig bekant. Därför ansåg ministern det nödvändigt att låta utarbeta ett lagförslag, som gjorde det möjligt att tolka bestämmelsen om användningen av alkoholmedlen på ett likartat sätt överallt.

Frågan om kommunernas anslagsrätt i förhållande till de politiska ungdomsorganisationerna har även uppmärksamats en motion i den finska riksdagen.

Hr V. Virtanen (s), m. fl. väckte vid 1954 års riksdag en s. k. hemställningsmotion (nr 226) med förslag om att riksdagen »ville besluta, att regeringen skyndsamt måtte vidtaga åtgärder för försättande av alla ungdomsorganisationer i likvärdig ställning även då till ungdomsorganisationerna utdelas understöd på åtgärd av kommunerna».

Denna motion upptogs till behandling i riksdagens kulturutskott den 29 november 1955. Utskottet framhöll i sitt betänkande till riksdagen (nr 142), att man i expertkretsar är av mycket olika mening om hur 4 § i kommunallagen skall betraktas, »vilket delvis har sin grund i att sagda lagrum är beroende av tolkning och delvis av att saken icke undersökts i tillräckligt hög grad».

Utskottet fortsätter:

Enligt utskottets åsikt är det nödvändigt att alla landets ungdomsorganisationers betydelsefulla verksamhet stödes ekonomiskt med iakttagande av opartiska principer. Ett godkännande av motionens kläm innebure dock, att riksdagen komme att på förhand fastslå sin ståndpunkta i en fråga, som icke i tillräcklig grad undersökts. Vid sådant förhållande borde saken enligt utskottets åsikt först grundligt undersökas och först därefter, ifall undersökningens resultat ge anledning därtill på lämpligt befunnet sätt ånyo bringas under behandling i riksdagen. På grund av vad ovan anförts föreslår utskottet värdsamt, att riksdagen måtte avböja ifrågakvarande hemställningsmotion.

Mot beslutet reserverade sig 8 ledamöter (5 socialdemokrater och 3 folkdemokrater). Majoriteten bestod av 9 ledamöter, varav 3 från samlingspartiet, 3 agrarer, 2 från finska folkpartiet och en från svenska folkpartiet.

Reservanterna framhöll i ett till utskottets betänkande fogat särskilt yttrande:

Utskottsmajoritetens beslut försätter ungdomsverksamheten i landet i en prekär situation. Såsom av de av utskottet hörda sakkunnigas utlåtanden framgått, är man inom ungdomsorganisationerna i allmänhet av den åsikten, att även kommunernas bidrag opartiskt borde tilldelas alla ungdomsorganisationer utan åsidosättande av de s. k. politiska. Utskottsflertalets beslut måste sålunda ha en negativ verkan, på ungdomsverksamheten i landet i dess helhet.

Åsidosättandet av de politiska ungdomsorganisationerna vid fördelningen av de kommunala understöden förorsakar även, att alla de mest betydande organisationerna bland den till något mera mogen ålder komna ungdomen med undantag för en enda, blir utan kommunernas ekonomiska stöd. Sålunda innebär beslutet ett kännbart försvagande av den medborgerliga uppfostran av de unga som uppnått en ålder av över 15 år.

Enligt utskottsflertalets beslut bli de organisationer, som öppet vidkännas sin politiska karaktär utan kommunala stöd. Organisationernas karaktär framgår icke enbart av deras namn och stadgar. Avgörande faktorer är ofta de personer, som leda organisationernas, klubbens, sällskapets eller föreningens verksamhet. Det torde icke råda något tvivel om att många s. k. opolitiska organisationer, särskilt sådana, som verka på lokal grund trots sin formellt opolitiska karaktär även ha övat politiskt inflytande både på sina medlemmar och på omgivningen. Att uppdraga en gräns mellan det politiska och det opolitiska är sålunda i verkligheten omöjligt.

I landet verka ca 50 riksomfattande organisationer, som jämte egna lokalföreningar bedriva verksamhet, envar av dem i enlighet med sin ideella uppbyggnad. Det egentliga praktiska arbetet är dock i alla organisationer mycket likartat, och allas gemensamma syfte är de ungas fostran inom ramen för en sund och frisk verksamhet till dugliga medborgare. I detta arbete, som har enahanda karaktär, men ideellt är olikartat, ha de politiska ungdomsorganisationerna utfört ett mycket omfattande arbete. Det är därför orätt att tilldela kommunalt understöd åt vissa organisationer och utelämnat andra, vilkas verksamhetsformer ha samma inriktning och som arbeta för sunda och nyktra levnadsvanor, dymedelst strävande att uppfostra sina medlemmar till dugliga medborgare. På grund av det ovan anförda föreslår vi, att hemställningsmotionens kläm måtte godkännas.

Riksdagen följde vid beslutet i januari 1956 utskottsmajoritetens förslag. Detta innebär, att frågan tills vidare avförts från riksdagens dagordning och att kommunalt stöd till politiska ungdomsorganisationer, såväl av kommunens egna medel som av alkoholbolagets vinstmedel fortfarande saknar stöd i gällande finsk lag. Huruvida trots detta sådana anslag beviljas, beror sålunda på om kommunens beslut härom överklagas eller ej.

Stödet till idrotten

Redan före 1940 erhöll idrotten i Norge statligt stöd, men enligt månags mening fungerade detta stöd på ett föga rationellt sätt, när handläggningen av detsamma var uppdelat på ett flertal departement inom regeringen. Särskilt under åren 1938 och 1939 framfördes därför önskemål om att samla hithörande uppgifter till Statens Idrettskontor, varigenom ett mera effektivt stöd ansågs möjligt att genomföra. Kriget och ockupationstiden lade dock hinder i vägen för ett realiserande av dessa planer. Så snart landet åter blivit fritt togs frågan upp på nytt och då mot den bakgrund av svårlösta ungdomsproblem, som ockupationsåren skapat. Detta framgår bl. a. av en skrivelse av den 28/7 1945 från Norges Idrettsförbunds interimstyrelse till socialdepartementet, där det bland annat heter:

Situationen för norsk idrott är idag mycket svår. Själva ockupationen har medfört att hundratals idrottsplatser, skidbackar och träningslokaler ödelagts av ockupationsmakten. Vidare har hundratals idrottsanläggningar förfallit under loppet av dessa 5 år på grund av att idrottsungdomen antingen varit borta från landet eller blivit tvångsdeporterade till tyska anläggningar långt borta från hemorten och att det för övrigt på grund av idrottsstrejken icke har drivits någon rationell idrottslig verksamhet.

Å andra sidan må man i denna situation också vara klar över att själva krigsmentaliteten, kampen mot ockupationsmakten och det onormala arbetslivet, har fört med sig en mycket farlig mentalitet, som icke har någon förbindelse med den lugna och naturliga utveckling vi hade åren före kriget. Ungdomen präglas av detta och är dessutom rotlös och man bör använda alla medel för att hjälpa den till rätta och ge den en plats och en uppgift i samhället. Ett av medlen bör vara att det från statsmakternas sida göres allt för att återuppbygga idrotten på en bredare och mera hälsobetonad basis än förr

Skrivelsen utmynnade i en hemställan om inrättandet av ett Statens Idrettskontor, som skulle behandla alla frågor rörande idrotten och vara det centrala organet för alla idrottsfrågor i förhållande till Norges Idrettsförbund och »i förhållandet till de departement, som i en eller annan form behandlar spörsmål, som berör idrottslivet».

Framställningen ledde till att Stortinget den 29 maj 1946 efter förslag från socialdepartementet och stortingets hälsokommitté godkände upprättandet av Statens Idrettskontor. Kontoret påbörjade sin verksamhet i augusti samma år.

Till idrottskontorets viktigaste uppgifter hör fördelningen av statsmedel till idrotten liksom också av kommunala anslag eller lånegarantier. Kontoret yttrar sig ävenledes hos Konungen i ärenden, som gäller expropriation av mark till idrottsanläggningar (enligt en lag av den 25 juni 1937). Kontoret skall vidare uttala sig i en del andra frågor rörande stöd till idrotten, exempelvis angående expropriation av strandmark till badplatser, m. m.

Förutom att förbättra den organisatoriska apparaten för statsstödet till idrotten, var det nödvändigt att samhället utbyggde de ekonomiska stödformerna för idrotten. Staten anslag 1946—47 endast 100 000 kr till idrottsanläggningar av skattemedel men efter stortingsbeslut den 21 juni 1946 inrättades ett tipsbolag, som påbörjade sin verksamhet 1948, och överskottet av tipsmedlen skulle främst användas för idrottens främjande, till idrottsanläggningar, till idrottsbastur, gymnastikinspektörer, m. m. Tipsmedlen uppgår numera årligen till flera miljoner kronor.

Stöd till ungdomsarbete av annat slag

År 1950 utvidgades Statens Idrettskontors verksamhet såtillvida att det även fick i uppgift att handlägga vissa andra ungdomsfrågor — skolidrott och ärenden rörande samlingslokaler. Därvid fastslogs i princip att det icke skall anses före-

ligga någon skillnad mellan de uppgifter och mål som idrottsrörelsen och övriga ungdomsorganisationer har. Alla hithörande problem borde lösas i samverkan mellan ungdomen och de statliga och kommunala myndigheterna. Kontorets namn ändrades till Statens Ungdoms- och Idrettskontor.

År 1953 tillkom två viktiga organ för ungdomsarbetet — Statens Ungdomsråd och den s. k. Ungdomskonferensen. Ungdomsrådet skall enligt av regeringen fastställda stadgar tjänstgöra som ett rådgivande organ för myndigheterna i deras arbete med ungdomsfrågor. Det består av 7 medlemmar — av vilka ungdomskonferensen föreslår 5 — utnämnda av Konungen för en tid av två år. Statens Ungdoms- och Idrettskontor tjänstgör som rådets sekretariat. Rådet håller sammanträde så ofta detta anses behövt, dock minst fyra gånger pr år.

Ungdomskonferensen sammanträder två gånger årligen — i mars och november — under rådsordförandens ledning för att diskutera sådana ärenden, som väckts av organisationerna. Varje ungdomsorganisation har två representanter vid konferensen. Till de viktigaste uppgifter rådet och konferensen har, hör att yttra sig hos Kirke- och undervisningsdepartementet över fördelningen av statsmedel till ungdomsarbete.

Vid sidan av tipsmedel — som går enbart till idrottsverksamhet och vetenskap — utgår statsbidrag från Kirke- och undervisningsdepartementets budget till annat ungdomsarbete än idrott med ungefär 150 000 kr pr år. Den organisation som vill erhålla bidrag av dessa medel skall före viss fastställd dag till Statens Ungdoms- och Idrettskontor insända en ansökan, innehållande planer och budget för det arbete eller de uppgifter de önskar bidrag till. Sekretariatet gör upp ett preliminärt förslag till fördelning och detta förslag behandlas av rådet, som i sin tur framlägger det för novemberkonferensen. Konferensens yttrande bifogas när rådet anmäler ärendet för departementet.

Det statsunderstöd till ungdomsarbete, som enligt vad ovan framhållits icke utgår av tipsmedel utan av skattemedel på Kirke- och undervisningsdepartementets budget, användes i främsta rummet till projekt, som är av gemensamt intresse för samtliga organisationer, såsom ungdomsledarekurser, lägerverksamhet, tidskrift för ungdomsarbetet, förbättringar av lokaler m. m. Ett projekt av detta slag kan antingen genomföras av ungdomsrådet eller av någon enskild organisation. I båda fallen skall emellertid bidragen användas för sådan verksamhet, som är av gemensamt intresse för olika organisationer. I inget fall utgår stöd till verksamhet, som är av intresse endast för organisationen i fråga.

De politiska organisationerna och samhällets stöd

Principiellt föreligger ingen skillnad mellan de politiska ungdomsorganisationerna och övriga i fråga om rätten att uppbära av i det föregående nämnda statsmedel till sin verksamhet. Även politisk organisation skulle alltså vara berättigad att uppbära medel för ett projekt, som den genomför, förutsatt att projektet är av intresse även för andra organisationer.

Däremot synes ingen av de politiska ungdomsorganisationerna hysa några betänkligheter mot att sända deltagare till de ungdomsledarekurser, som med stöd av statsmedel anordnas både av ungdomsrådet och enskilda organisationer. Tvärtom uttalas inom alla politiska organisationer tillfredsställelse över att dylika ungdomsledarekurser genomföres, enär de avlastar organisationerna mycket av den kursverksamhet som de annars var för sig skulle tvingas att arrangera. Dessutom är man inom alla politiska riktningar av den meningen, att de gemensamma kurserna är av utomordentligt värde därigenom att de sammanför ungdomarna

från olika sociala, ekonomiska och ideologiska miljöer till meningsutbyte. De flesta deltagarna i kurserna synes representera politiska organisationer.

Ämnesvalet vid ungdomsledarkurserna är så avpassat, att det kan tillfredsställa önskemålen från vilken organisation som helst. Man studerar nämligen föreningskunskap, orientering om ungdomsarbetet i Norge, organisationers mötesverksamhet, grupparbete, underhållningsprogram m. m.

Sammanfattningsvis kan man alltså beträffande det statliga stödet till det norska ungdomsarbetet konstatera, att de politiska ungdomsorganisationerna formellt inte befinner sig i någon särställning jämfört med övriga organisationer, men att flera av de politiska ungdomsorganisationerna av principiella skäl icke ansöker om stöd till något slag av verksamhet. Trots detta kommer de politiska ungdomsorganisationerna i minst lika hög grad som de opolitiska i åtnjutande av statsbidrag genom att låta sig representera vid de »fælles tiltak», som både Statens Ungdomsråd och enskilda organisationer står som huvudmän för, det må gälla kurser, lägerverksamhet eller andra arrangemang inom ramen för detta stöd.

I det föregående har endast berörts statens bidrag till ungdomsarbete av för organisationerna gemensamt intresse, däremot ej bidrag till *studiecirkelverksamhet*. Emellertid bör även denna verksamhet omnämnas här, emedan den är organiserad på ett sådant sätt att man har anledning att i viss mån tala om att de politiska ungdomsorganisationerna därigenom erhåller statsstöd för sin verksamhet.

Det statsunderstödda studiecirkelarbetet i Norge organiseras inom en lång rad organisationer — nykterhets-, kvinno-, ungdomsorganisationer m. fl. Några speciella studieförbund, såsom fallet är i Sverige, förekommer däremot inte, utan studiearbetet genomföres av de nämnda organisationerna själva. Dessa är i regel anslutna till den s. k. Samnemnda for studiearbeid, som tjänstgör som ett samarbetsorgan i studiefrågor dels mellan sina medlemsorganisationer, dels mellan dessa och staten. Till »samnemnda» var vid årsskiftet 1955/56 27 organisationer anslutna. Därvid räknas emellertid för varje politisk riktning endast en organisation, dvs. parti, kvinnoförbund och ungdomsförbund kan inte var och en för sig vara medlemmar av »samnemnda» utan endast en av dem eller en nämnd som representerar samtliga.

Detta betyder i själva verket, att även politiska ungdomsorganisationer är huvudmän för en statsbidragsberättigad studiecirkelverksamhet. I regel grundas därvid studierna antingen på en studieplan eller en brevkurs. Även lärarecirkelar förekommer. Studieplaner utarbetas i vissa ämnen av »samnemnda» men det är inget som hindrar, att en organisation själv gör en sådan plan. Även de politiska ungdomsorganisationerna utarbetar studieplaner men för att studierna skall vara statsbidragsberättigade måste planerna vara från politisk synpunkt objektivt hållna. Detta betyder dock inte, att studier i politiska ämnen skulle vara undantagna från statsbidrag. En studieplan i exempelvis »Konservatismens historia» utgiven av Unge Høire kan sålunda godkännas som bidragsberättigad, förutsatt att den inte gör direkt propaganda för högerens politik.

En klar gränsdragning mellan objektiva studier och en mera subjektiv behandling av ett ämne har emellertid visat sig svår att genomföra i praktiken i politiska frågor och enligt vad utredningen inhämtat tillämpas regeln om politisk objektivitet med ganska vida marginaler.

Statsbidraget till studieverksamhet utgår i första hand i form av ett 50-procentigt bidrag till bokinköp, dock högst 75 kr. pr cirkel. Brevecirkelarna kan få 50 % av kurskostnaden men inte över 10 kr. pr cirkelmedlem. I s. k. lärarecirkelar utgår 50 % av lärarlönen, dock högst 3 kr. pr timme.

Dessutom lämnas statsbidrag till föreläsningar i ämnen, som cirkeln studerar. Därvid uppställs emellertid som villkor att föreläsningarna skall vara öppna även för utanför cirkeln stående personer. Bidraget är högst 30 kr. per föreläsning och utgår till minst 3, högst 5 föreläsningar.

De politiska organisationerna själva synes inte betrakta statsbidragen till studiecirklarna som ett direkt statligt stöd till sina uppgifter utan endast som ett bidrag till en verksamhet av mera allmänt intresse men som även de politiska ungdomsorganisationerna lämpligen kan administrera. Stödets art — bidrag till bokinköp, brevkurser och lärarlöner, däremot ej till administrationen — är vidare sådant, att de politiska organisationerna själva inte tillföres några ekonomiska bidrag. Det är de enskilda medlemmarna, ej deras organisationer, som blir delaktiga av detta stöd.

Några principiella invändningar mot stödet till de politiska ungdomsorganisationernas studieverksamhet synes icke ha förekommit. Å andra sidan är man inte främmande för tanken att studiecirkelbidraget utgör en indirekt stödform för de politiska ungdomsorganisationerna, enär den ger möjlighet till viss ledareutbildning och ökar medlemskvaliteten och därmed också organisationens slagkraft.

Västtyskland

Samhället och ungdomens efterkrigsproblem

Statens uppgifter på ungdomsfostrans område grundar sig i Västtyskland främst på en lag av den 9 juli 1922, kallad »Reichgesetz für Jugendwohlfahrt», vars första paragraf lyder:

Varje tyskt barn har rätt att uppfostras till kroppslig, andlig och samhällelig duglighet. Föräldrarnas rätt och plikt i samband med barnets uppfostran beröres icke av denna lag. Ett ingripande mot den uppfostringsberättigades egen vilja är endast möjligt i de fall lagen tillåter detta. I den utsträckning barnets anspråk på familjefostran icke uppfylles, inträder oberoende av medverkan från frivillig verksamhet offentligt ungdomsstöd.

Paragrafen i fråga har blivit föremål för skiftande tolkningar. Den tolkning som numera synes vara den officiellt erkända är den, som bl. a. kommit till uttryck i en artikel »Jugendpolitik des Bundes» (Bulletin des Presse- und Informationsamtes der Bundesregierung nr 46/S. 369:1954), skriven av en ungdomsexpert i inrikesministeriet, dr Heinrich Lades. Han kommenterar den citerade paragrafen på följande sätt:

Därmed är sagt, att det vid sidan av ungdomshjälpsorganisationernas uppfostringsbidrag gentemot ungdomen även finns ett verkligt statligt sådant. I likaberättigat samarbete tjänar emellertid båda, staten och organisationerna, de enskilda ungdomarnas och familjernas väl. De har alltså så till vida endast en understödande funktion. Därmed är emellertid icke sagt att så långt statens uppdrag sträcker sig, denna ensam skulle genomföra sina uppgifter. I stället bör den i varje särskilt fall undersöka, huruvida den icke kan eller måste betjäna sig av hjälporganisationer. Erfarenheten visar, att organisationerna i övervägande antalet fall kan genomföra offentliga uppgifter för ungdomens välfärd både billigare och mera målmedvetet än staten själv kan. Man får icke glömma att de i ungdomsarbetet kan bruka en kraft, som staten inte förfogar över: idealismen och kunnigheten hos en hel här av frivilliga medarbetare, som ser sin uppgift som ett hedersuppdrag. Vid sidan av lagstiftningen kommer det därför städse att vara statens huvuduppgift att uppmuntra det 'fria initiativet', att ekonomiskt och på varje annat sätt främja detsamma, att utjämna de enskilda gruppernas intresse, att alltid hänvisa till den samlade ungdomens väl — icke enbart den organiserades — och att leda de fria krafterna till ett samarbete, när de på grund av egna svårigheter inte själva kan åstadkomma detta samarbete.

De sålunda anförda principerna angående skyldigheter gentemot ungdomen har, enligt vad utredningen erfarit, blivit av särskilt stor betydelse under tiden efter andra världskrigets slut och i all synnerhet under innevarande årtionde. Ungdomsproblemen i Västtyskland hade mot slutet av kriget fått en närmast katastrofal omfattning. År 1945 fanns där nämligen icke mindre än 1,5 milj föräldralösa barn, 1,4 milj. ungdomsflyktingar och mer än en miljon minderåriga härstammande från upplösta äktenskap. Ungdomsbrottsligheten hade under krigsåren ökat mer än 100 %, flera miljoner barn hörde hemma i familjer, där familjefadern var krigsinvalid, de utomäktenskapliga barnens antal hade starkt ökat, småbarnsdödligheten mer än fördubblats. Till detta kom de problem som härrörde sig från att bostäder, skolor och ungdomshem förstörts under kriget. Slutligen kan nämnas, att år 1950 drygt 500 000 ungdomar under 25 år saknade utbildnings- och arbetsmöjligheter.

Ungdomens situation vid den västtyska statens tillblivelse i maj 1949 tecknades av inrikesminister Gerhard Schröder i ett tal i december 1954 inför kuratoriet för ungdomsfrågor på följande sätt:

Den andliga och sedliga hållningen hos våra ungdomar karakteriserades med uttryck såsom 'förryckthet', 'hopplöshet', 'osäkerhet', 'lösaktighet' och 'missanpassning'. Från alla sidor ropades på statens hjälp, men denna stat befann sig själv i allra första början av sin uppbyggnad. Den måste främst skapa en grundval för ett allmänt ekonomiskt återupplivande.

Den västtyska ungdomens efterkrigsproblem kom att i huvudsak angripas från fyra håll: från förbundsrepublikens ledning, från de olika delländernas regeringar, från kommunerna och från organisationerna (både de frivilliga ungdomshjälpsorganisationerna och ungdomens egna sammanslutningar) dels var och en för sig, dels i samarbete. De åtgärder, som staten därvid åstadkom var icke endast av direkt ungdomspolitisk natur utan i stor utsträckning även av ekonomisk, politisk och social karaktär. I själva verket betydde stöd åt bostadsbyggandet, understöd åt flyktingfamiljerna samt en rad andra åtgärder av liknande slag ett underlättande för den unga generationen att anpassa sig till efterkrigstidens förhållanden i landet.

Bland de åtgärder som staten inledde för att bistå ungdomen märktes den av riksdagen efter framställningar från de tre största partierna år 1950 antagna Bundesjugendplan. I april 1950, dvs knappt ett år efter den tyska förbundsrepublikens tillkomst, samt i maj och juli samma år debatterades frågan om denna plan i förbundsdagen och mellan riksdagsdebatterna arbetade ett särskilt ungdomsutskott med att utforma planens detaljer. Det slutliga beslutet angående utformningen av Bundesjugendplan fattades av förbundsregeringen den 6 december 1950, varefter planen kungjordes.

Sedermera har Bundesjugendplan resulterat dels i en ungdomslagstiftning, dels i direkta stödåtgärder för att hjälpa ungdomen tillrätta.

Bundesjugendplan har enligt nu gällande riktlinjer av den 12 mars 1954 till uppgift att hjälpa ungdomen »att utveckla sig kroppsligen, yrkesmässigt, andligen och sedligt, att fritt bilda sina egna organisationer och att förbereda sig för ett framtida ansvar inom folk och stat.»

Praktiskt skall detta program realiseras genom att samhället på olika sätt stimulerar ungdomsverksamhet, bland annat genom ekonomiska bidrag. Uttryckligen har i riktlinjerna fastslagits, att de principer, som kommit till uttryck i »Reichsgesetz für Jugendwohlfahrt» av år 1922 jämte ett särskilt tillägg av år 1950, anpassande lagen till det nuvarande samhällets förhållanden, skall utgöra grundvalar dels för förhållandet mellan det fria och offentliga ungdomsarbetet och vad det fria ungdomsarbetet beträffar även för den verksamhet ungdomens egna or-

ganisationer utför, dels ock för dessa ungdomsarbetsgrenars gemensamma på enskilda ungdomar och familjer inriktade aktivitet.

Enligt riktlinjerna för Bundesjugendplan kan i stort sett följande huvudområden av vad planen benämner »välfärdsarbete för ungdom» erhålla statligt stöd:

- 1) uppgifter utförda av centrala ungdomsorganisationer, ungdomshjälpsorganisationer och inrättningar, som befrämjar ungdomens välfärd;
- 2) ungdomens medborgarfostran;
- 3) ungdomens internationella verksamhet;
- 4) ungdomshärbärgen och yrkesbefrämjande åtgärder;
- 5) ungdomsarbete i nödområden;
- 6) befrämjande av ungdomsskrifter.

Sammanlagt anslag staten för år 1955 30,8 miljoner DM till Bundesjugendplans förverkligande.

Ärenden, som gäller Bundesjugendplan handlägges från statens sida av inrikesministeriet, som emellertid vid sin sida har ett rådgivande organ — Kuratorium für Jugendfragen. Enligt de stadgar, som förbundsregeringen stadfäst för kuratoriet, har detta till uppgift att lämna regeringen råd i alla frågor, som gäller Bundesjugendplan, ungdomslagstiftningen och avhjälpande av nödtillstånd för ungdom. Rådet är sammansatt av ledamöter representerande de olika ländernas ungdomsmyndigheter, kommunala topporganisationer, Bundesjugendring, Ring Politischer Jugend, studentorganisationer, kulturministerkonferensen, kyrkan, industri- och hantverksorganisationer, m. fl.

Statsstödet till ungdomsorganisationerna

Av det anslagsbelopp, som den västtyska staten enligt Bundesjugendplan årligen lämnar till ungdomsfostrande verksamhet, går 4—5 miljoner DM till ungdomens egna sammanslutningar. Enligt planens riktlinjer kan ungdomsorganisation erhålla statligt stöd, om följande villkor är uppfyllda:

- a) dess verksamhet skall utsträcka sig till den övervägande delen av förbundsrepublikens område;
- b) dess ledande krafter skall direkt eller indirekt väljas av ungdomar under 25 år;
- c) i den händelse den utgör en del av en vuxenorganisation skall den utföra det statsunderstödda arbetet självständigt.

Organisationerna indelas i två grupper, politiska och icke-politiska, vilka, för att effektivisera samarbetet med staten, bildat var sin samorganisation, Ring Politischer Jugend (RPJ), respektive Deutscher Bundesjugendring (BJR). Till den förra är tre — en för var och en av de tre ledande partierna — till den senare 13 ungdomsorganisationer anslutna. Medlemsantalet uppskattas till respektive sammanlagt 50 000 och 5,5 miljoner.

Statsbidrag enligt Bundesjugendplan utgår till organisationer anslutna till de båda nämnda samarbetsorganisationerna. Politiska ungdomssammanslutningar erhåller därvid förhållandevis större belopp än de som tillhör Bundesjugendring. För år 1955 utgick sålunda till de opolitiska organisationerna 3 920 000 DM medan dem som tillhörde RPJ tilldelades 330 000 DM, vilket betyder, att de politiska ungdomsorganisationerna pr ansluten medlem erhöll c:a 10 gånger så stort anslag som de övriga.

När statsbidragen skall fördelas på olika ungdomsorganisationer, ankommer det i första hand på dessa att inom respektive RPJ och BJR träffa överenskommelse

om fördelningen. Sedan exempelvis de tre politiska ungdomsförbunden uppnått enighet om den inbördes fördelningen av det till deras förfogande stående totalbeloppet inlämnar RPJ till inrikesministeriet i Bonn ett yttrande om detta belopps planerade användning. Yttrandet skall innehålla uppgift såväl om storleken av de belopp, vilka föreslås tillfalla var och en av de tre ungdomsförbunden, som om de begärda medlens planerade detaljanvändning. Förslaget granskas därefter av inrikesministeriet och fastställs i den mån den planerade dispositionen av medlen står i överensstämmelse med riktlinjerna för Bundesjugendplan. På motsvarande sätt sker fördelningen av de medel, som ställts till förfogande för de till Bundesjugendring hörande organisationerna.

Jämväl i efterhand utövar inrikesministeriet kontroll över hur medlen använts av de olika organisationerna. Befinnes därvid att användningen icke står i överensstämmelse med de nyssnämnda riktlinjerna, blir ungdomsorganisationen ifråga återbetalningsskyldig. Ett upprepat missbruk kan medföra, att organisationen icke får sina önskemål om nya anslag godkända av inrikesministeriet.

Av det föregående har framgått, att de politiska ungdomsorganisationerna i Västtyskland erhåller statsbidrag till sådan verksamhet, som ligger inom ramen för Bundesjugendplan. Detta innebär emellertid bland annat, att den del av verksamheten, som är statsunderstödd, icke får vara av partipolitisk karaktär. Detta får tolkas så, att de politiska ungdomsorganisationerna i sin statsbidragsstödda verksamhet icke får driva propaganda för sitt parti.

Enligt vad utredningen erfarit har stödet till de politiska ungdomsorganisationerna i Västtyskland från början omfattats med gillande av de tre ledande tyska partierna, Kristliga demokratiska unionen, Socialdemokratiska arbetarpartiet och Fria demokratiska partiet. Detta förhållande bör ses först och främst i ljuset av partiernas eniga uppslutning kring bekämpandet av ungdomens efterkrigsproblem i allmänhet, dvs bland annat kring beslutet om Bundesjugendplan. Samtidigt bör man emellertid betrakta den principiella enigheten om ett statsstöd till de politiska ungdomsorganisationerna som ett utslag av partiernas samstämmiga uppfattning om betydelsen av ungdomens politiska aktivitet.

Andra världskrigets konsekvenser för den unga tyska generationen och Hitlerideologiens sammanbrott hade hos den tyska ungdomen skapat en i förhållande till politiska frågor höggradigt ointresserad attityd. Visserligen deltog de unga i allmänna val men blandade sig icke längre i de politiska stridsfrågorna. Inom de västtyska partiernas ledningar såg man på detta med oro. För en demokrati är ett sådant tillstånd i längden ohållbart, menade man inom politiska kretsar, och samhället måste skydda sig även mot överraskningar, som kan komma ur en liknöjdhet av detta slag. Ungdomens politiska indifferens utgör nämligen, ansåg man vidare, en gynnsam betingelse för nya diktatursträvanden, samtidigt som den lätt kan utvecklas till grogrund för asocialitet och ungdomsbrottslighet.

Ett effektivt sätt att bekämpa ungdomens politiska likgiltighet vore enligt många åsikter att från samhällets sida stödja de frivilliga politiska ungdomsorganisationer, som tillkommit efter kriget. Utan hjälp från statens sida skulle för övrigt dessa organisationer icke bli mäktiga att genomföra sin viktiga uppgift. Det måste därför helt enkelt vara samhällets skyldighet, ansåg man, att tillse, att de politiska ungdomsorganisationerna erhåller tillräckligt gynnsamma villkor att arbeta under. Staten (och även de enskilda länderna) bör utan att ta hänsyn till vilket parti de unga verkar för lämna ekonomiskt stöd till deras politiska organisationer.

Samtidigt rådde emellertid också enighet om att statsmedlen egentligen icke borde få brukas till rena partiaktiviteter utan endast till sådan verksamhet, som

syftade till utbildning av ledare, anställande av instruktörer och till liknande icke direkt politisk verksamhet. Propagandan däremot borde enligt samstämmiga uppfattningar bekostas av respektive partier själva.

Den praktiska tillämpningen av reglerna om stöd till de politiska ungdomsorganisationerna visar emellertid, enligt vad som erfarits från inrikesministeriet i Bonn, att det icke är möjligt att åstadkomma en klar gränsdragning mellan den verksamhet, som syftar till att väcka de ungas intresse för politiska ting och en verksamhet, som har till avsikt att propagera för ett visst parti, i all synnerhet om verksamheten i fråga utföres av en politisk organisation. Ingen kan förhindra, att exempelvis ett av unga socialister anordnat statsunderstött ungdomsseminarium kring någon samhällsfråga kommer att präglas av deltagarnas politiska uppfattning. Och naturligtvis är risken för politisk propaganda särskilt stor, när ämnet för ett sådant seminarium har till huvuduppgift att studera den egna politiska ideologin eller att diskutera partiets ställning till någon dagsaktuell fråga. Inom tyska inrikesministeriet anser man det omöjligt att behandla ämnen av denna art helt objektivt. Detta till trots utgår statsunderstöd till aktiviteter av detta slag. Som exempel på kursämnen, som godkänts som statsbidragsberättigande kan nämnas, att socialdemokratiska ungdomsförbundet erhållit anslag dels till ett seminarium angående socialismens historia, dels till ett seminarium betitlat »Hur kan vi medverka till att en tysk armé blir neutral?» Det torde vara svårt att diskutera något av dessa ämnen utan att göra partipolitiska ställningstaganden.

Däremot kan ett politiskt ungdomsförbund icke erhålla bidrag till kurser, som avser att förbereda ett allmänt val, liksom icke heller till kurser av typen »Hur kan vi medverka till vårt partis framtida utveckling?».

Av de informationer utredningen erhållit från Västtyskland rörande det nämnda gränsdragningsproblemet framgår klart, att man inom de politiska partierna varit väl medveten om de svårigheter, som här föreligger. Man synes dock samtidigt ha menat, att en strikt gränsdragning trots allt icke vore ett oeftergivligt villkor: målsättningen med den statsunderstödda verksamheten vore nämligen så viktig, att samhället borde anslå medel till de politiska ungdomsorganisationerna även vid risk att dessa medel i viss omfattning kan betyda ett stöd till ett partis propaganda.

Huvudregeln för statsunderstödet är alltså, att det icke får brukas för politisk propaganda. Huruvida ett ämne är att anse främst som propagandabetonat eller som överensstämmande med huvudregeln avgöres från fall till fall, då statsbidrag beviljas, dvs då den i det föregående omnämnda planen över den kommande verksamheten inom organisationerna godkännes av inrikesministeriet. De ämnen eller projekt som därvid av ministeriet anses innehålla politisk propaganda för visst parti avlägsnas från planen av ministeriet.

Av det föregående har redan framgått, att stöd till de politiska ungdomsorganisationerna utgår till kurser, seminarier eller liknande projekt. Bidrag kan emellertid också utgå till anställande av instruktörer och funktionärer m. m. I regel måste organisationerna själva bidraga med 50 % till kostnaderna för alla projekt. Under alla förhållanden gäller regeln om att politisk propaganda icke får stödjas.

Statsbidragens användning kontrolleras som tidigare nämnts även i efterhand. Vid verksamhetsårets slut insänder de politiska organisationerna alltså en redovisning för medelsanvändningen till inrikesministeriet. Skulle det då visa sig, att statsmedel i något fall brukats emot de direktiv som gäller för denna verksamhet, exempelvis till politisk propaganda, måste organisationen i fråga återbetala den del av medlen, som sålunda anses felaktigt använd. Upprepas detta

under därefter följande verksamhetsår, riskerar organisationen att helt bli utan statsbidrag.

Någon annan kontroll över medelsanvändningen än den nyssnämnda förekommer i regel ej. En och annan stickprovskontroll har visserligen genomförts av tjänstemän från inrikesministeriet vid kurser och seminarier, men man är inom ministeriet angelägen understryka, att man så långt möjligt undviker sådan direkt kontroll av organisationernas verksamhet och att man i stället litar till deras eget omdöme. Verksamheten betraktas för övrigt från regeringens sida som så betydelsefull — och man anser detta skulle bli fallet vilken regering som än hade makten i dagens Västtyskland — att man hellre överser med en eller annan mindre »förseelse» i härvarande avseende än att man utsätter organisationerna för en alltför rigorös kontroll, som minskar entusiasmen och arbetsron.

Utkast till
ändring i kungörelsen den 30 juni 1954 (nr 575) angående statsbidrag
till ungdomens förenings- och fritidsverksamhet

Ungdomsledarkurser

2 §.

Till riksorganisation, vars verksamhet är särskilt inriktad på ungdom i åldern 12—25 år, och till samarbetande sådana organisationer må statsbidrag utgå för anordnande av ungdomsledarkurser, under förutsättning att vederbörande organisation bereder medlemmarna möjlighet att ägna sig åt fritidsverksamhet av den art, som anges i särskilda av skolöverstyrelsen i anslutning till denna kungörelse meddelade föreskrifter, och att organisationen bland medlemmarna bedriver en till kamratskap fostrande verksamhet. *Av skolöverstyrelsen godkänt riksförbund för studiecirkelverksamhet (studieförbund) må ifrågakomma till bidrag för i andra stycket avsedd kursverksamhet för politisk ungdomsorganisation.*

Här avsett bidrag må dock icke utgå till riksorganisation med mindre än 3.000 medlemmar eller till samarbetande organisationer, vilka tillhoppa hava mindre än nyssnämnda antal medlemmar. Ej heller må bidrag utgå till politisk organisation eller till organisation, som har till huvudsaklig uppgift att tillvarataga medlemmarnas enskilda eller yrkesmässiga ekonomiska intressen. *Vad sålunda sagts skall icke utgöra hinder för studieförbund att anordna kurs under samverkan med politisk ungdomsorganisation, som bedriver i första stycket avsedd verksamhet.*

Instruktörsverksamhet

7 §.

Till riksorganisation som i 2 § första stycket sägs och till samarbetande sådana organisationer *ävensom till studieförbund, som där anges*, må under samma förutsättningar, som enligt nämnda stycke gälla för åtnjutande av där avsett understöd, statsbidrag utgå för anställande av instruktörer med uppgift att handleda ungdom i sociala frågor och främja en kulturellt betonad eller eljest för ungdom lämplig, aktiv fritidsverksamhet.

Här avsett bidrag må dock icke utgå till politisk organisation eller organisation, som har till huvudsaklig uppgift att tillvarataga medlemmarnas enskilda eller yrkesmässiga ekonomiska intressen. *Detta stadgande utgör icke hinder mot att instruktör, som anställts av studieförbund för i föregående stycke angivna uppgifter, är verksam hos politisk ungdomsorganisation.*

Fritidsverksamhet

11 §.

För främjande av fritidsverksamhet bland ungdom genom anordnande av fritidsgrupper må statsbidrag utgå till *dels* av skolöverstyrelsen godkänt riksförbund för studiecirkelverksamhet, *dels ock* kommun, under förutsättning att veder-

börande förbund eller kommun åtagit sig att vara huvudman för här avsedd fritidsverksamhet.

Med fritidsgrupp avses i denna kungörelse en kamratkrets, vilken samlas för att bedriva planlagd fritidsverksamhet i överensstämmelse med de föreskrifter, skolöverstyrelsen i anslutning till kungörelsen meddelar.

Statsbidrag må dock icke utgå till här avsedd fritidsverksamhet, som i annan ordning understödjes med statsmedel *eller som anordnas av organisation, vilken har till huvudsaklig uppgift att tillvarata medlemmarnas enskilda eller yrkesmässiga ekonomiska intressen.*

Utkast till instruktion för statens ungdomsnämnd

1 §.

Statens ungdomsnämnd är såsom rådgivande organ knuten till den rotel inom skolöverstyrelsen, som har att handlägga ärenden rörande statsbidrag till ungdomens förenings- och fritidsverksamhet (folkbildningsroteln).

2 §.

Nämnden består av den ledamot av skolöverstyrelsen, som förestår folkbildningsroteln, tillika nämndens ordförande, samt en representant för en var av följande sammanslutningar eller grupper av sammanslutningar, nämligen ungdomsorganisationer verksamma inom svenska kyrkan, de frikyrkliga ungdomsrörelserna, nykterhetsrörelsens ungdomsorganisationer, idrottsrörelsens ungdomsorganisationer, jordbrukets ungdomsorganisationer och scoutrörelsen, två representanter gemensamma för övriga här ej uppräknade ungdomsorganisationer samt en representant för vart och ett av Folkpartiets ungdomsförbund, Högerns ungdomsförbund, Svenska landsbygdens ungdomsförbund, Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund, Samverkande bildningsförbunden, Svenska landskommunernas förbund och Svenska stadsförbundet.

Samtliga ledamöter utses av Kungl. Maj:t för en tid av 2 år.

Vice ordförande väljes av nämnden bland dess ledamöter. För envar av ledamöterna skall finnas en suppleant, utsedd i samma ordning som ledamoten.

Skolöverstyrelsen utser sekreterare hos nämnden.

3 §.

Nämnden sammanträder på kallelse av ordföranden minst en gång om året. Därutöver må nämnden sammanträda då ordföranden så anser erforderligt samt eljest då framställning därom göres av minst fem av nämndens ledamöter.

Ledamot, som är förhindrad deltaga i sammanträde, åligger att därom utan dröjsmål underrätta ordföranden, vilken har att till sammanträdet kalla vederbörande suppleant eller, därest även denne anmäler förfall, suppleant för annan ledamot, vilken företräder liknande intressen.

För att deltaga i överläggningar må suppleant även eljest kunna av ordföranden tillkallas.

Ordföranden äger att till sammanträde kalla jämväl hos skolöverstyrelsen anställda konsulenter, inspektörer och andra befattningshavare, vilkas arbetsuppgifter ligga inom eller beröra nämndens verksamhetsområde.

4 §.

Nämnden är beslutförför när minst nio ledamöter äro närvarande. Beslut fattas med enkel majoritet. Vid lika röstetal äger ordföranden utslagsröst.

5. §.

Vid sammanträde skall föras protokoll.

Därest ledamot har en mot nämndens beslut avvikande mening, äger han få denna antecknad till protokollet samt återgiven i eller fogad vid utgående expedition.

6 §.

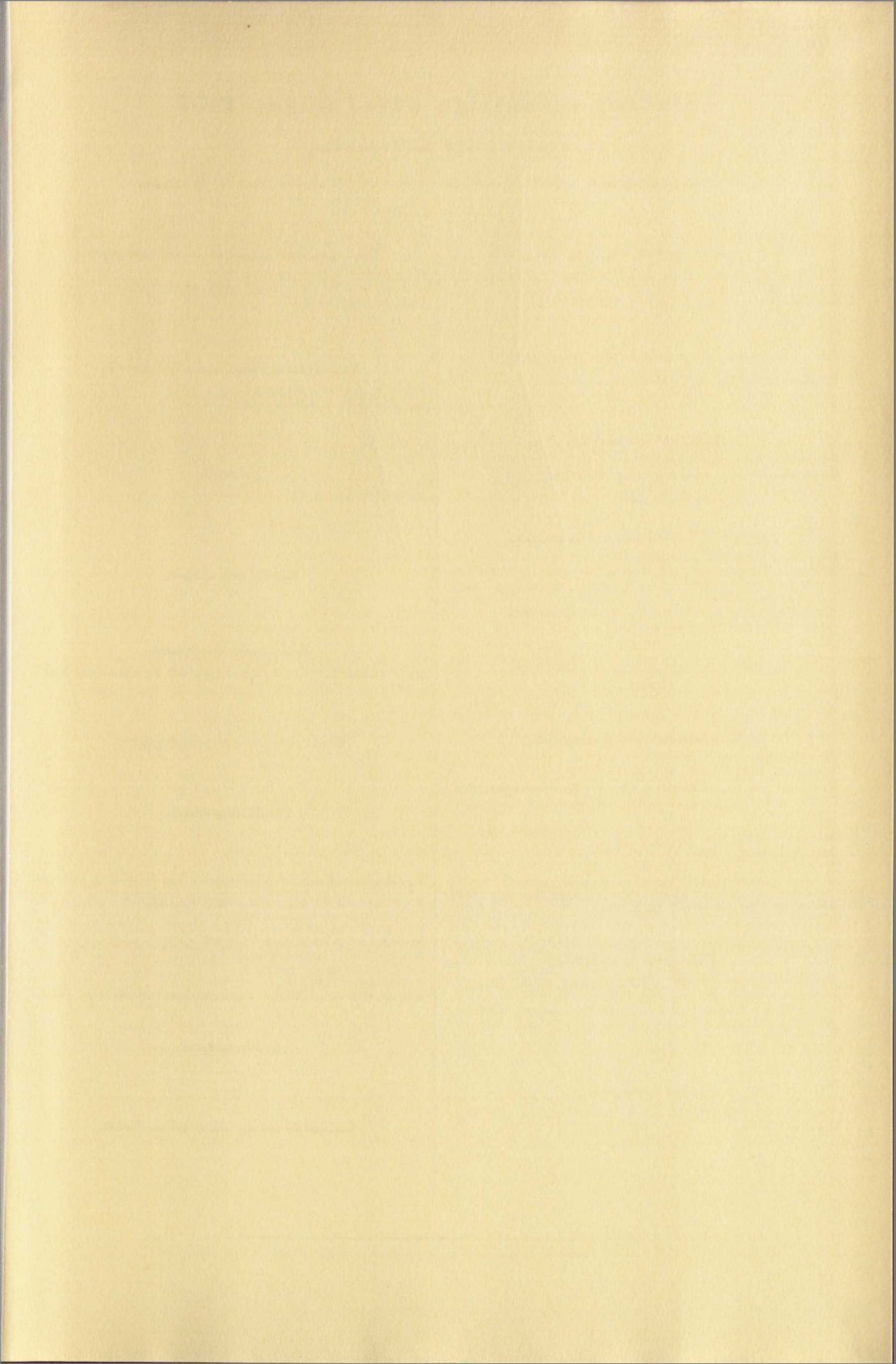
Annan ledamot än ordföranden samt av ordföranden tillkallad suppleant äger att för deltagande i sammanträde åtnjuta dagarvode enligt gällande kommittékungörelse samt i förekommande fall resekostnadsersättning och traktamente enligt rese- och traktamentsklass I A i allmänna resereglementet.

Utkast till

ändrad lydelse av 12 § 9 mom. instruktionen den 3 oktober 1952
(nr 661) för skolöverstyrelsen

12 §.

9 mom. Till folkbildningsroteln äro som rådgivande organ knutna statens folkbildningsnämnd och statens ungdomsnämnd. Om dessa nämnders sammansättning och verksamhet är särskilt stadgat.

Statens offentliga utredningar 1956

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Upphovsmannarätt till litterära och konstnärliga verk. [25]
Rådhusrätts sammansättning i brottmål. [28]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Upplynningsverksamhet vid folkomröstningar. [35]

Kommunalförvaltning.

Städernas donationsjord. [7]
Kommunalförbund och indelningsändringar. [19]

Statens och kommunernas finansväsen.

Förenklad statsbidragsgivning. [8]
Tulltaxa. Förslag av 1952 års tulltaxekommitté. 1. Allmänna synpunkter. [14] 2. Detaljmotivering. [15]
3. Taxan. [16]
Vissa ändringar i nöjesbeskattningen m. m. [28]
Nya kommunala ortsavdrag. [41]

Politi.

Nationalekonomi och socialpolitik.

Aldringsvård. [1]
Statsägda aktiebolag i Sverige. [6]
Pennyvärdeundersökningen. 3. Investeringsverksamhet och sparande. Balansproblem på lång och kort sikt. [10]
Utredningen om kortare arbetstid. [20]. Bilagor [21]
Statsägda företag i utlandet. [24]
Remissyttranden. [31]
Hemmen och samhällsplaneringen. [32]
Statens byggnadsbesparingsutrednings betänkande. 1. Offentliga byggnader. Översikt och byggnadsbehov. [39]
Riktlinjer för bostadspolitiken. [40]

Hälsa- och sjukvård.

Betänkande med förslag till sjukhuslag m. m. [27]
Lag om rätt att utöva läkekonsten. [29]
Kliniska utbildningsplatser för blivande läkare. [34]
Alkoholblodprovet. [37]
Strålskydd. [38]

Allmänt näringsväsen.

Frågan om fortsatt samarbete mellan staten och TGO i LKAB. [9]

Fast egendom. Jordbruk med bänningar

Fiskhandeln i Sverige. [2]
Statens stöd åt växtförädlingen m. m. [4]
Fiskeområde. [17]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Skogsindustrins utbyggnad. [33]
Skogsbrukets arbetsmarknad. [36]

Industri.

Atomenergien. [11]

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Standardtariffer för detaljdistribution ev elektrisk kraft. [5]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Restaurering av Uppsala domkyrka. [8]
Bihang till kyrkohandboken. [12]
Konstbildning i Sverige. [18]
Seminarieorganisationen. I. [18]
Alternativt aftonsångsritual. [22]
Byggnadsminnen. [26]
Prästvalslag. [30]
Staten och de politiska ungdomsorganisationerna. [42]

Försvarsväsen.

Utrikes ärenden. Internationell rätt.